

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**FARKLI ROTALARDA YÜRÜYÜŞ YAPAN
KATILIMCILARIN AKILLI ROTA UYGULAMASINA
DAYALI RİSK ALGILARININ ORTAYA KONULMASI
VE DENEYİMLERİ**

MUZAFFER TOPRAK KESKİN

**SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Ferda GÜRSEL**

**ANKARA
2020**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**FARKLI ROTALARDA YÜRÜYÜŞ YAPAN
KATILIMCILARIN AKILLI ROTA UYGULAMASINA
DAYALI RİSK ALGILARININ ORTAYA KONULMASI
VE DENEYİMLERİ**

**SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ferda GÜRSEL

ANKARA

2020

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Akıllı Rota Uygulaması Oluşturularak Katılımcıların Farklı Parkurlarda Neleri Risk Olarak Algıladıklarının Ortaya Konulması Ve Deneyimleri” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikri tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Muzaffer Toprak KESKİN

Tarih: 07.02.2020

İmza:

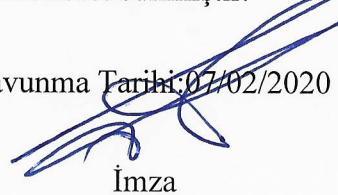
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Spor Bilimleri Anabilim Dalında

Muzaffer Toprak KESKİN tarafından hazırlanan

“Farklı Rotalarda Yürüyüş Yapan Katılımcıların Akıllı Rota Uygulamasına Dayalı Risk Algılarının Ortaya Konulması ve Deneyimleri” adlı tez çalışması
aşağıdaki jüri tarafından DOKTORA TEZİ olarak OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile
kabul/ret edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 07/02/2020

İmza

Prof. Dr. Melih Nuri SALMAN
Aksaray Üniversitesi
Jüri Başkanı

İmza

Doç. Dr. Ferda GÜRSEL.
Ankara Üniversitesi
Üye

İmza

Doç. Dr. Velittin BALCI.
Ankara Üniversitesi
Üye

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ALAGÜL
Kastamonu Üniversitesi
Üye

İmza

Dr. Öğr. Üyesi H. Süha YÜKSEL
Ankara Üniversitesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza

Prof. Dr. Mehmet AKAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	i
Kabul Ve Onay	ii
Önsöz	v
Simgeler ve Kısaltmalar	vi
Şekiller	vii
Çizelgeler	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Doğa Sporları	2
1.2 Tersine Dönme Teorisi (Reversal Theory)	5
1.3 Doğa Sporları ve Risk	19
1.4 Akıllı Rota Uygulamaları (ARU)	24
1.5 Araştırmanın Amacı	25
1.6 Araştırma Soruları	25
1.7 Araştırmanın Sınırlılıkları	26
1.8 Araştırmanın Önemi	26
2. GEREÇ VE YÖNTEM	28
2.1 Durum Çalışması	28
2.2 Rotaların Oluşturulması	33
2.3 Çalışmada Bulunan Kişiler	35
2.4 Araştırma Süreci	38
2.5 Veri Toplama Süreci	45
2.6 Verilerin Analizi	46
3. BULGULAR	49
3.1 Ulaşılan Bulguların Belirlenen Temalar Yardımıyla Ortaya Konulması	49
3.1.1 Tehlike ve Riskin Farklılaşan Anlamı	50
3.1.2 Artan Güvenlik Azalan Eğlence	75
3.1.3 Akıllı Rota Grubu Dağıtır İletişimi Bozar	88
3.2 Ulaşılan Bulgulara İlişkin Genel Görünüm	93

4. TARTIŞMA	95
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	107
5.1 Sonuç	107
5.2 Öneriler	109
ÖZET	111
SUMMARY	112
KAYNAKLAR	113
EKLER	121
EK-1. Ankara Üniversitesi Etik Kurul Karar Örneği	121
EK-2. Katılımcı Tarafından İmzalanan Onam Formu	123
EK-3. Katılımcılara sorulan sorular	124
EK-4. Trekking ve Odak Görüşmeler Esnasındaki Fotoğraf Kareleri	125
ÖZGEÇMİŞ	127

ÖNSÖZ

Hayatımın son 20 yılını Arama kurtarma için harcarken her yaşta farklı özellikte birçok insanın doğadan ayrılamayacağını anlayarak doğaya ulaşmaya çalışmak için sergiledikleri çabaları ve duygularını gördüm. Arama kurtarma ekiplerinin bu insanlarla kucaklaşmasını yaşadım.

Bu çalışma ile, farklı deneyim gruplarının trekking etkinliklerindeki deneyimleri, trekkingde neleri risk olarak gördükleri ve ARU'nun bu riskleri önlemede etkili olup olmadığı incelenmiştir.

Kendisi ile tanıştığım ilk andan itibaren bana her konuda destek veren, emeğini ve sevgisini üzerimden hiç eksik etmeyen Canım Hocam Doç. Dr. Ferda GÜRSEL'e, sevgili arkadaşım Dr. Özlem ALAGÜL'e anlatamayacağım duygularla teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimden itibaren her konuda desteğini gördüğüm Prof. Dr. Melih SALMAN hocam, doktora tezi sürecimde birçok konuda desteğini gördüğüm Doç. Dr. Velittin BALCI ve Doç. Dr. Nevin GÜNDÜZ hocalarıma ve bununla birlikte Ankara Üniversitesi'nde ki üzerimde emeği olan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Türkiye'de ve dünyada birçok dağa çıkarken ve bu çalışmada bana her türlü desteğini abiliğini esirgemeyen dağcı ve arama kurtarma uzmanı İsmail DEMİREZEN'e, sualtı, dağ, deprem ve trafik kazaları arama kurtarma eğitimlerimi almama ve bana alanda çalışma imkanı vererek böyle özel duygular hissetmemi sağlayan AFAD il Müdürü Cezmi TÜRKMEN'e teşekkür ederim.

Son olarak her zaman yanımda olan canım aileme ve bu zorlu süreçte kendisine ayırmam gereken zamandan fedakarlık ederek bana enerji, güç ve sevgi veren canım kızım Asya Paris KESKİN ve annesine teşekkür ederim

İyi ki varsınız...

SİMGELER ve KISALTMALAR

- ARU** : Akıllı Rota Uygulaması
TDF : Türkiye Dağcılık Federasyonu
AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
TT : Tersine Dönme Teorisi

ŞEKİLLER

Şekil 1.	Tersine Dönme Teorisi	8
Şekil 2.	Dört İşlemsel Motive Edici Durum	13
Şekil 3.	Macera Deneyimi Paradigması	23
Şekil 4.	Ardışık Durum Çalışması Modeli	30
Şekil 5.	ARU Olmadan, Farklı Deneyim Seviyesindeki Tüm Gurubun Yürüdüğü Narlıgöl Pusulası	34
Şekil 6.	Doğa Sporlarında Kullanılan bir Akıllı Rota Uygulamasından Bir Görünüm	41
Şekil 7.	Uygulamaya Yüklenen ve Daha Önce Hiç Yürümemiş Katılımcıların Yürüdüğü Kolay Rota	42
Şekil 8.	Uygulamaya Yüklenen, Eğitimsiz ama Daha Önce Yürümüş Katılımcıların Yürüdüğü Rota	43
Şekil 9.	Uygulamaya Yüklenen, Eğitimli ve Deneyimli Katılımcıların Yürüdüğü Zorluk Seviyesi Yüksek Rota	44
Şekil 10.	İçerik analizi süreci: (Mcmillan & Schumacher)	46
Şekil 11.	Verilerin Analiz Süreci	47

ÇİZELGELER

Çizelge 1.	Motivasyonel Durumların Stilleri ve Değerleri	8
Çizelge 2.	Telik ve Paratelik Durum	14
Çizelge 3.	Uyumlu ve İsyancı Durum	14
Çizelge 4.	Uсталık ve Sempatı Durumu	15
Çizelge 5.	Kendi Odaklı ve Diğer Odaklı Durum	15
Çizelge 6.	Motivasyonel Durum Birleşmeleri ve 16 Birinci Duygu	16
Çizelge 7.	Koşullu Tersine Dönüş	18
Çizelge 8.	Katılımcı Listesi	37
Çizelge 9.	Etkinliğin Yapıldığı Tarihler	38
Çizelge 11.	Çalışmanın Temaları	49
Çizelge 12.	Ulaşılan Bulgulara İlişkin Genel Bir Görünüm	94

1. GİRİŞ

Bu tezde, farklı deneyime sahip katılımcıların, trekking etkinliklerinde, uygulama olmadan ve Akıllı Rota Uygulamasını kullanarak trekking deneyimlerindeki süreç ve risk algıları incelenmektedir. Bu bağlamda bir durum çalışması ortaya konulmuştur.

Böyle bir araştırmanın yapılmasının amacı, doğa yürüyüşlerini farklı amaçlarla yapan bireylerin bu uygulama ile ya da uygulama kullanmadan deneyimlerini, bu tür uygulamaların onlar için güvenilirlik, uygulamanın risk faktörü üzerindeki etkisinin incelenerek, nitel gözlemler sonucunda ortaya çıkabilecek sonuçların doğrultusunda bir durum analizi ortaya koymaktır.

Şehirleşmenin ve betonlaşmanın artmasıyla kaçınılmaz olarak doğadan uzaklaşmaya başlayan insan, ona geri dönmek için farklı yöntemler geliştirmiş ve doğaya olan içgüdüsel tutku, zamanla bazıları için sportif bir içerik kazanmıştır (Mahruki, 2000). Bu sportif içerikteki sporlar hem insanı doğaya çekip ona aslında özünde olan ama zamanla unuttuğu ancak için için özlediği ilişkiyi yaşatmış hem de kişiye kendi ruhsal ve fiziksel yeteneklerini göstermiştir (Mahruki, 2000). İşte trekking ya da doğa yürüyüşleri insana doğayı ve kendini keşfettiren, tanıtan ve öğreten eğiticilerdir (Şahin, 2006).

Spor, psikolojik ve felsefi anlamının yanında ekonomik, sosyal, kültürel ve biyolojik boyutları da içermektedir. Günümüz dünyasında spor, din, dil, ırk, cinsiyet, yaş, meslek, tabaka ve benzeri herhangi biyolojik, sosyal ve kültürel ayrım kabul etmeden, tüm insanları ilgilendiren evrensel bir olgudur (Yılmaz, 2006). Aynı zamanda spor bireylere ulaşabilmenin ve onları pozitif düşünce ve eylemlere yönlendirebilmenin en kolay yoludur. Çünkü spor çalışmaları bireylere gerek fizik gerekse ruh sağlıklarına fayda sağlayacak şekilde enerjilerini kullanma imkânı verir. Bununla beraber birlik ve dayanışma içinde yaşamayı, kurallara uymayı, iş birliğinin ve paylaşmanın önemini öğreten eğitici bir etkinliktir. Spor hakkında literatüre

baktığımızda birçok tanım bulunmaktadır: Spranger'e (1928) göre spor, kültürel etkinliklere karşı kendini iyileştirmek; Plessner'e (1970) göre, rasyonalize edilmiş iş dünyasının baskısına karşı bir isyanken; Pistone'a (1969) göre, oyun ve iş biçimleri arasında yer alan bir ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun sağlık, güzellik ve başarı olarak da tanımlayabiliriz (Mil ve Şanlı, 2015). Günümüzde hızla gelişen ve toplum içinde yayılan spor olgusu, insanları kendisine heyecan, sevgi, hüznün, stres, saygı, merak vb. duygularla bağlayan bir olgudur (Öztürk, 2019). Tüm bunlardan hareketle, spor için genel bir tanım yapacak olursak: insanların; eğlenmek, dinlenmek, hoş vakit geçirmek, sağlığını korumak, sosyal çevre edinmek, ekonomik gelir elde etmek, kazanmak veya başarılı olmak amacıyla mücadele azimlerini kullanarak sistemli ve düzenli kurallar çerçevesinde yapmış oldukları birbirinden farklı çok yönlü bedensel etkinlikler olarak değerlendirilebilir.

Spor, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir. Çağın olgusu olan ileri teknoloji ve otomasyon; bir yandan üretim artışı ve sermaye birikimi sağlayarak insan gücünü azaltıp yeterli üretimin gerçekleştirilmesine imkân verirken, öte yandan yarattığı monotonluk, yorgunluk, baskı, yabancılaşma, gürültü, çevre kirlenmesi gibi faktörlerle bireyleri yıpratmakta ve onları strese maruz bırakarak fiziksel, sosyal ve duygusal olarak etkilemektedir. Doğa sporları, günümüz yaşantısında kentleşmenin çok yoğunlaştığı, doğa ile olan ilişkilerin neredeyse yok olmaya başladığı ortamlarda, sürekli duvarlar arasında, bilgisayar karşısında yani doğal olmayan mekanlarda çalışan insanların üzerinde yarattığı stres sonucunda boş zamanlarını değerlendirmek için tercih ettikleri bir alan haline gelmektedir.

1.1. Doğa Sporları

İnsan sağlığı, teknolojinin beraberinde getirdiği hareket azlığı, iş stresi gibi çeşitli amaçlarla doğal ortamlarda yapılan; dağcılık, dağ yürüyüşü, kampçılık, trekking, atv, kaya tırmanışı, kayak, rafting, yamaç paraşütü, sörf, kürek, mağaracılık ve kanyon gibi tüm bu doğal ortamda yapılan etkinlikleri kapsayan her şey doğa sporu olarak bilinmektedir. Doğa sporları, insanları doğayla bütünleştiren, büyük zevk ve heyecan veren, tutku yaratan, seyretmesi heyecanla birlikte doğa özlemini

ortaya koyan spor dalıdır (Mengütay, 2003). Bu spor dalı, insanlar tarafından değişikliğe uğratılmamış doğal ortamlarda bireylerin motor veya başka bir aracın yardımını almadan kendi güçlerini ve yeteneklerini kullanarak yaptıkları dağcılık kapsamına giren yürüyüş, tırmanma ve kampçılık gibi etkinliklerden oluşmaktadır. Dünya’da doğa sporlarına artan katılımın paralelinde Türkiye’de özellikle doğa yürüyüşü (trekking) yaygın olarak yapılmaktadır (Kaplan ve Ardahan, 2012). Beedie ve ark. (2003)’na göre, trekking, dağcılığın iki alt grubundan biridir. Literatüre baktığımızda, trekking daha çok doğa yürüyüşü olarak tasnif edilmektedir.

1.1.1. Bireylerin Doğa Sporlarına Katılma Sebepleri

İnsanların günlük yaşantılarında karşılaştıkları stres veren durumlar, sadece duygusal çöküntüye neden olmayıp uzun dönem tatminlerini de etkilemektedir. Bu nedenle bireyler günlük yaşamdaki streslerden uzaklaşmak ve duygusal olarak ihtiyaçlarını tatmin etmek için doğaya yönelirler. Doğa aktivitelerine katılım, duygusal ihtiyaçların karşılanması sağlayarak, bireyin yaşamındaki monotonluktan ve stres veren durumlardan uzaklaşmasında önemli etkenlerden biri olmuştur (Karaküçük, 2005). Kişiler, yoğun, yorucu, rutin ve sıkıcı olan iş hayatı ve günlük monoton hayatlarından uzaklaşmak, toplumsal zorunluluklardan uzaklaşma, dinlenmek, rahatlamak ve yeniden toparlanıp kendine gelmek, bilgi ve deneyim sahibi olmak, sosyalleşmek, motive olmak, yenilenmek, kendisine zaman ayırmak, beden ve ruh sağlığı amacıyla rekreatif nitelikli boş zaman aktivitelerini gerçekleştirmektedirler. Kılbaş’a (2001) göre, birey, dostluk, dinlenme-rahatlama, başarı, güç, üstünlük, coşku, yenilik, entelektüellik, hoş sohbet, zamanı değerlendirme, yapıcılık amacıyla bu aktiviteleri gerçekleştirmektedir. Rekreasyon, genel olarak boş zamanın çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesi anlamına gelmektedir (Can, 2015). Rekreasyon aktiviteleri, kişiye, mutluluk, tatmin, yaratıcılık, yaratıcı hayal kurma, ruhsal denge, karakter, rekabet etme gücü, kapasite, özgürlük, fiziksel ve ruhsal kondisyon ve daha geniş dünya görüşü kazandırmaktadır (Can, 2015). İnsanların çoğu genellikle bu amaçlarla boş zamanlarını çeşitli doğa sporlarıyla değerlendirmektedirler. Doğa yürüyüşleri fiziksel birer etkinlik oldukları kadar,

kişinin kendisini ruhsal bir disiplin altına almasını da gerektirir (Aydın, 1997). Doğaya çıkmak, doğanın dinginliğini ve temizliğini görmek insanın içyapısında hissedilen bir ferahlamaya neden olur ve bu tekrarlandıkça şehirden ruhen kopmalar ve kendi iç hissiyatına geri dönüşler başlar (Bekiroğlu, 2008).

1.1.2. Trekking (Doğa Yürüyüşü)

İngilizcede trek, yolculuk göç etmek anlamına gelmektedir. –ing eki de eklenip türetilerek üretilmiş olan bu kelime dilimizde yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Dilimize İngilizceden gelen ‘trekking’ sözcüğü İngilizcede ‘Doğal engellerle dolu bir arazi parçasını herhangi bir ulaşım aracı kullanmaksızın yürüyerek aşmak’ anlamına gelmektedir (Urcan, 2016).

Doğa yürüyüşü, doğada günübirlik (hiking) veya birkaç günlük (trekking) gerçekleştirilebilen; sadece yürüyüş amaçlı olabileceği gibi başka bir doğa sporu yapmak için araç da olabilen bir doğa sporudur (Kaplan ve Ardahan, 2012). Trekking, doğal ortamda yapılan, uzun ve yorucu yürüyüşlerdir (Urban, 2016). Doğada, belirli bir noktadan bir başka noktaya belirli bir zaman diliminde bir bitiş noktasına ulaşmak amacıyla belirli bir parkurda, bireysel olarak ya da gruplar halinde her mevsimde yapılmaktadır. Trekking yürüyüşleri zorluk dereceleri, mevsim ve yolun uzunluğuna göre farklı hazırlıklar gerektirebilmektedirler. Trekking yürüyüşü, parkura göre uygun ekipman, yeterli gıda ve su tedarik edilerek yapılmalıdır.

Çalışmanın bir sonraki kısmında, tersine dönme kuramı hakkında bilgi verilecektir. Teori, bireylerin o anki ruh hallerini anlamadıkça bireyi de anlayamayacağımızı savunmaktadır. Bu çalışmada, katılımcıların deneyimlerini incelerken teori bize rehberlik etmiştir.

1.2. Tersine Dönme Teorisi (Reversal Theory)

İnsanların çeşitli nedenlerle doğaya çıkarak, trekking gibi doğa sporlarını yaparken ki deneyimlerindeki motivasyon durumlarını incelemek için 1970'lerin başında K.C. Smith ve M.J. Apter tarafından ortaya konulan ve geliştirilen Tersine Dönme Teorisi (Reversal Theory) (TT) ile de desteklenerek bir çalışma ortaya konulmaktadır.

Teori ile ilgili gerek spor alanında gerekse farklı alanlarda yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Cook ve ark. (1995), sigarayı bırakma konusunda, Kerr ve ark. (2002) suçlu ve holigan davranışları konusunda, psikoterapi konusunda Wilson ve ark. (1996), liderlik gelişimi alanında Carter ve ark. (2004), şiddet konusunda Howard (2011), risk alma konusunda Trimpop ve ark. (1999) casusluk konusunda Wilson (2012), mizah konusunda Downing ve ark. (2000), tasarım konusunda Fokkinga ve ark. (2012), cinsel davranış konusunda Vinsonneau ve ark. (2010). Bununla beraber, Hudson ve ark. (2016), Grange ve ark. (2010) ve Mackenzie ve ark. (2012) spor egzersiz alanında teoriyi tabanlı araştırma yapmışlardır. Blaydon ve ark. (2002) teoriyi kullanarak yeme bozukluğu ve egzersiz üzerine araştırma yapmışlardır. Kerr (1985), sporda uyarılma deneyimleri ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Hudson ve ark. (2016), teori tabanlı araştırmalarda en çok rağbet gören alanın spor alanı olduğunu söylemiştir. Teori kullanılarak yapılan spor alanında birçok çalışma bulunmakla birlikte Hudson ve ark. (2016) bu alanda ek sağlam araştırmalara ihtiyaç olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde yabancı literatüre bakıldığında spor alanında teori tabanlı çalışmalar bulunmasına rağmen Türkiye’de ki çalışmalar üzerine yapılan araştırmalarda böyle bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla beraber gerek yabancı literatür gerekse ülkemizde yapılan çalışmalar dahilinde, teorinin trekking katılımcıları için yapıldığı bir çalışma ile karşılaşılammıştır. Bu nedenle TT tabanlı spor çalışmaları konusunda bu çalışmanın öncü olması ve bu alanda çalışacak olanlara ışık tutması amaçlanmaktadır.

Literatüre bakıldığında spor alanında teori esaslı bulunan çalışmaların hepsi, çalışmada istenilen sonuca ulaşmada teorinin anlamlı ve olumlu katkılarının

olduğunu savunmuşlardır. Hudson ve arkadaşlarına (2016) göre, teori ile spordaki duygusal ve motivasyonel deneyimler haritalanabilir ve tanımlanabilir. Bununla beraber teori, duygusal durumlardaki değişiklikleri anlamada, tahmin etmede ve yorumlamada güçlü bir mekanizma sağlar (Hudson ve ark, 2016). Literatürle benzer şekilde bu çalışmada da, teori, trekking etkinliklerine dahil olan katılımcıları anlama konusunda çok büyük katkı sağladığı görülmüştür.

Teorinin kurucu fikirleri, bir İngiliz Psikiyatrist ve Psikolog olan Dr. Ken. Smith ve Dr. Micheal Apter tarafından öne atılmıştır. Sonraları Dr. Apter tarafından daha da geliştirilmiştir (Hudson ve ark., 2016). Teorinin başlangıcından itibaren, sadece terapistler tarafından değil, sağlık danışmanları, spor koçları ve yönetim danışmanları tarafından uygulanmış ve hepsi de müdahalelerini yapılandırmanın güçlü bir yolunu sağladığını ortaya çıkarmışlardır (Apter, 2005). Teori; sağlık psikolojisi, spor performansı, yönetim danışmanlığı ve çocuk rehberliği gibi birçok alandan araştırmacı tarafından uygulanarak test edilmeye ve geliştirilmeye olanak sağlamıştır (Apter, 2003).

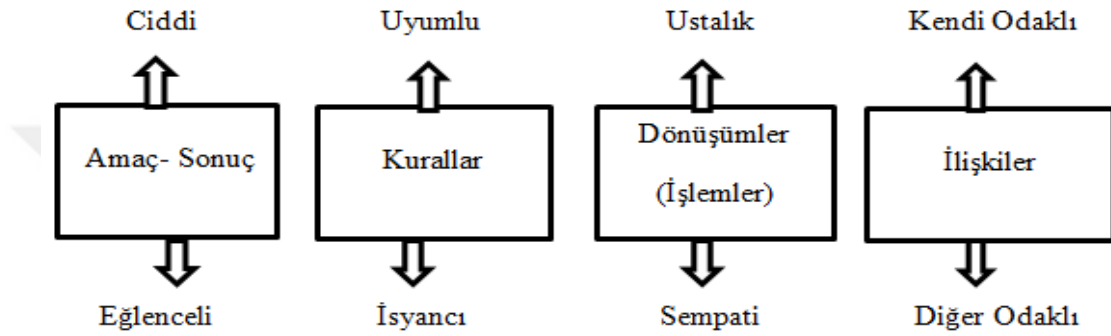
Teorinin birincil amacı, çok çeşitli tecrübe ve davranış türlerinin çeşitli yönlerinin, aralarında ortaya çıkabilecekleri belirli diğer yönleri ve tersine çevrilerek açıklanabileceğini göstermektir (Apter, 1982). Teorinin merkezindeki temel fikir, deneyimlerimizin her birinin temel bir değere veya güdüye dayanan ve dünyayı görmenin bir dizi alternatif yolu ile şekillendiği üzerinedir. Spesifik olarak bu gibi zıt durumların dört çifti tanımlanmış (Şekil 1), günlük yaşamda ve çeşitli durumlarda karşıt durumlar arasında oldukça sık ve tersine geçişlerin olduğu vurgulanmaktadır (Apter, 2003). Bu durumlar, motivasyonel durumlar olarak açıklanır. Çünkü her biri belirli bir değere dayanır (Apter, 2005). Motivasyonel durum denilmesinin bir diğer nedeni, tüm motivasyonel durumlarda olduğu gibi burada da belirli bir eylem tarzı bulunmaktadır (Örneğin ciddi durum söz konusuysa bu hareket tarzı ‘ciddi’) (Apter, 2005). Motivasyonel bir şeyi yorumlamanın ve dolayısıyla deneyimlemenin farklı yolları (amaç-sonuç, kurallar, işlemler, ilişkiler) vardır. Bu yüzden de durumlara metamotivasyon da denilmektedir (Apter, 2005). Metamotivasyon olarak adlandırmamızın bir diğer nedeni; her motivasyonun, kendi mevcut amaçlarını ve

dünyayı görme yollarını özümsemesidir. Ayrıca bu durumların, gerçekte yaşananlar hakkında değil, ne istediği ile ilgili olduğu da unutulmamalıdır. Örneğin eğlenceli durumda kişi, zevk almak istemesine rağmen eğlenceli bir şey yapamayabilir (Çizelge 2, 3, 4, 5)

TT, normal gelişim gösteren bir insanın, farklı zamanlarda farklı kişiliklerini göstererek dünyayı göreceği ve farklı anlarda farklı şekillerde hareket edeceği anlamına gelen günlük yaşamdaki deneyimlerimizin bir analizini sunmaktadır. Bu farklı kişilik türlerinin (motivasyon stilleri) her biri başarı, kontrol ve özgürlük gibi temel bir değere dayanmaktadır (Apter, 2005). Teori, bireyin davranışının, o işi yaparken ki bireye kattığı kişisel anlamı anlamadıkça, bireyin kendisini de anlayamayacağımızı savunmakta, yani, zihinsel yaşamdan başlayarak, davranış, performans ve ilişkilere doğru (içten dışarıya doğru) çalışmaktadır (Apter, 2003). Katılımcıların, spordaki duygusal ve motivasyonel deneyimleri TT ile tanımlanabilir. Motivasyonel durumlardaki geri dönüşler, TT tarafından önerilen nedenlerden dolayı meydana gelir ve bu bir sporcunun duygusal durumundaki değişiklikleri anlamak, tahmin etmek ve etkilemek için bir mekanizma sağlar (Hudson ve ark., 2016). Teori, insan doğasının değişebildiğini, zaman içerisinde tutarsız hatta kendi kendine çelişkide olduğunu, aynı durumlarda bile farklı zamanlarda farklı davrandığını savunmaktadır.

TT, dört çiftten her birinin bir durumunun herhangi bir zamanda aktif olacağını önermektedir. Anahtarlar daha sonra zaman zaman bu çiftlerin her birinde bir durumdan diğerine geçecektir. Bir çiftteki zıt durumlar aynı anda çalışamaz. Aksine birbiriyle uyumsuz olduklarından ve dünyayı görmenin karşıt yollarını temsil ettikleri için alternatif olmalı (Apter, 2005). Apter'e (2005) göre, eğer bir alan (zıt durumların her birini bir alan olarak düşünürsek toplamda dört alan bulunmaktadır) madeni paraya benziyorsa, o zaman bu alanla ilgili olan metamotivasyonel durumlar madalyonun iki yüzü gibidir, bunlardan sadece biri normalde bir kere de yüzünü gösterebilir.

Teori, insan doğasının değişebildiğini, zaman içerisinde tutarsız hatta kendi kendine çelişkide olduğunu, aynı durumlarda bile farklı zamanlarda farklı davrandığını savunmaktadır. TT, normal bir insanın, farklı zamanlarda farklı kişiliklerini göstererek dünyayı göreceği ve farklı anlarda farklı şekillerde hareket edeceği anlamına gelen günlük yaşamdaki deneyimlerimizin bir analizini sunmaktadır. Bu farklı kişilik türlerinin (motivasyon stilleri) her biri başarı, kontrol ve özgürlük gibi temel bir değere dayanmaktadır.

Şekil 1. Tersine Dönme Teorisi (Apter, 2003)

İnsan doğasının ayırt edici özelliği değişkenliğidir. Bu nedenle, kişiliği incelemek için kişilik dinamiklerini incelememiz gerekir (Apter, 2005). Teori, her biri karşılıklı iki motivasyon durumuna karşılık gelen dört tecrübe alanı etrafında yapılandırılmıştır (Şekil 1).

Çizelge 1. Motivasyonel Durumların Stilleri ve Değerleri (Apter, 2005)

DURUM	STİL	DEĞER
CİDDİ	Ciddi	Başarı
EĞLENCİLİ	Eğlenceli (oynak)	Eğlence
UYUMLU	Uyumlu	Uyumlu olma, Layık olma
İSYANCI	Asi, İsyankar	Özgürlük
USTA	Üstünlük, Uсталık	Güç
SEMPATİ	Sevgi, Halden anlama	Sevgi, Şevkat
KENDİ ODAKLI	Öz yönelimli, Kendi yönlü	Bireysellik
DİĞER ODAKLI	Diğer odaklı, Başkalarına yönelik	Ortaklaşalık, Kolektivizm

İlk alan (telik-paratelik) amaç ve sonuçlarla ilgilidir. Yani, kişi her zaman ne yaptığı ve neden yaptığı bilincindedir (Apter, 2005). Apter'e (2005) göre, bireyin bir amaç ile karşı karşıya olduğu ve daha sonra hedefe ulaşmak için ne tür bir faaliyet gösterdiğini benimsemektir. Hedefi kendi önceliği neyse ona sahiptir ve faaliyet bu bağlamda kişinin kendisine bağlıdır (örneğin trekkinge katılan üçüncü grup katılımcıları trekking malzemelerini alarak doğaya çıkıyorlar). Ya da birey, amaç uğruna değil keyfi artırmak için yani kendi iyiliği için yapar (Örneğin trekkingde katılımcıların manzarada fotoğraf çekilmeleri).

- Ciddi (Telik) (Eski Yunan eserlerinden 'Telos' bir son anlamına gelir) durum, önemli hedeflere odaklanmış, önceden planlayan; karşıtı Eğlenceli (Paratelik) durum ise, doğrudan eğlence odaklı, kendiliğinden-spontane hareket eden bir durumu açıklar. Bu metamotivasyonel durum çifti, araç ve amaç deneyimlerinin iki zıt yolunu içermektedir (Hudson ve Males, 2016). Telik (ciddi) durumunda birey, etkinliği gelecekte önemli hedeflere ulaşma yolunda ne kadar ileri götürdüğü açısından değerlendirmektedir. Birey burada önemli olan faaliyetleri yapmayı tercih eder (Örneğin önemli bir rekabetten önce eğitim hedeflerine ulaşmak için çalışır) (Hudson ve Males, 2016). Paratelik (Eğlenceli) (Yunanca para eklemekten türetilmiş ve 'birlikte' anlamına gelir) durumda ise birey, devam eden faaliyette, söz konusu anda kendisine verdiği haz açısından değerlendirmektedir. Bu durumda birey, eylemleri plansız yapar ve hemen bir zevkle ilgilenme eğilimindedir (Örneğin, Olimpiyatta zafer kazandıktan sonra sporcular tarafından arenada bir zafer kucağı) (Hudson ve Males, 2016). Telik durum, önceden planlama yapmaya; paratelik durum ise akışa bırakarak spontane bir hal eğiliminde bulunmaktadır. Yüksek uyarılma durumlarında, telik durum bunu endişe olarak algılayarak bu durumdan hoşlanmazken, paratelik durum bunu heyecan olarak algılayarak büyük haz almaktadır. Paratelik durum, sözde tatsız duyguların (korku, öfke, iğrenme) tadını çıkarmaktadır. Ciddi durumda, yüksek düzeyde uyarılma hoş olmamakla birlikte endişe ve gerginlik biçimi olarak algılanmaktadır. Ciddi durumda, uyarılma düzeyinin düşük olanı tercih edilir ve bu durum

rahatlama ve sakinlik verir onlara. Eğlenceli durumda ise tam tersidir. Yüksek uyarılma onlar için eğlence, heyecan, neşe ya da coşku olarak deneyimlenmektedir. Hatta düşük uyarılma onlar için nahoş ve can sıkıntısı olarak yaşanmaktadır. Onlar için zevk, tamamlanmamış bir görevde herhangi bir gerilimi çözmekten geçer (Hudson ve Males, 2016).

İkinci alan (uyumlu-isyancı), ‘kural’ teriminin, genel olarak bir kişiyi yönlendiren ve belirli bir durumda ne yapması gerektiğini belirten her türlü kısıtlama, beklenti veya rutin olarak anlaşılması gereken kurallarla ilgilidir (Apter, 2005). Bazı zamanlarda kurallara uymak isterken (uyumlu) (örneğin trekkingde yürüyüş tekniklerine uymak) kuralları kısıtlayıcı ve sınırlayıcı, haksız ve baskıcı hissettiğimiz (isyancı) (örneğin yürüyüş tekniklerini bilmesine rağmen uymamak) zamanlarda olabilir.

- Uyumlu durum (confirmist), kuralların ve rutinin sürdürülmesiyle birlikte yükümlülüklerle odaklanmış; karşıtı isyancı (negativistik) stil ise, kişisel özgürlük odaklı zorlu bir hali açıklar (Hudson ve Males, 2016). Bu iki metamotivasyonel durum çifti, kuralları deneyimlemenin zıt yönlerini temsil eder. Beklentileri, sosyal baskıyı, düzeni, rutinleri ve daha fazlasını içerecek şekilde en geniş anlamıyla ele almaktadır. Konformist durumda, bu tür kurallar ve yapı anlam sağlar ve kişi uymaktan memnuniyet duyar. Birey bu durumda, bir guruba ait olma, yürürlükteki normlara uyma ve sosyal beklentileri karşılama eğilimindedir. Bireyin davranışlarının uyumlu, güzel ve itaatkar olması olağandır (Örneğin, yeni bir oyuncu bir milli takım eğitim kampına katıldığında) Karşıt durum olan isyancı durumdaysa, her türlü kural kısıtlama olarak algılanır ve bu yüzden de olumsuz bir durum olduğu anda karşı çıkmaktadır. Onun için özgürlük ve özerklik temeldir ve o değer etrafında döner olaylar. Kurallara karşı tepki vermeyi, akıntıya karşı durmayı tercih eder. Confirmist (uyumlu) durumun temel değeri görevken, negativistik (isyancı) durumun temel değeri özgürlüktür (Hudson ve Males, 2016).

Üçüncü alan (ustalık-sempati), diğer insanlarla, şeylerle veya durumlarla nasıl etkileşimde bulunduğumuz konusundaki tecrübemizdir. Ustalık durumunda kişi kontrol odaklı ve güce değer verirken, sempati durumu, yakın ve besleyici ilişkiler geliştirmek, hassas ve duyarlı olmak ister. Ustalık durumunda yapılan bir işlemde biri kazanırsa, biri birinin aldığını diğerinin verdiğini hisseder; sempati durumunda kazanırsa, biri verildiğini diğeri verdiğini hisseder (Apter, 2005).

- Ustalık durumu (Mastery), kontrol, üstünlük ve güç odaklıdır; karşısı sempati durumu (Sympathy) ise nezaket, özen ve uyum üzerine odaklı bir hali açıklar (Hudson ve Males, 2016). Bu metamotivasyonel durum çifti, kişinin diğer insanlarla ve nesnelerle işlem yapmanın alternatif yollarını temsil etmektedir. Ustalık durumunda, durum kontrol ile ilgili olarak deneyimlenmekte ve işlemler alma veya verme ile ilgili olarak yorumlanmaktadır. Bu durum, rekabeti ve kazanma arzusunu arz eder. Sempati durumunda ise bu olay şefkat ve kişisel ilişkiler ile yaşanmaktadır. Kişi diğerleriyle işbirliği ve uyumluluğuna değer verir. Kişi gayet hassas ve kibardır (Örneğin trekkingde yaralanan takım arkadaşına yardım etmek). Ustalık durumunda temel değer güçken, sempati durumunda sevgi olarak görülmektedir. Ustalık durumunda zevk deneyimi, diğer insanlarla veya nesnelerle yapılan etkinliklerdeki kazanma veya kaybetme anlamında algılanan sonuçtan doğmaktadır. Bireysellik konusunda büyük bir değer söz konusudur. Karşıt durumda ise zevk veya hoşnutsuzluk, başkalarının deneyimlerine bağlıdır. Bireysel kimliğin ötesine geçen yüksek bir değer vardır (Hudson ve Males, 2016).

Dördüncü alan (kendi odaklı-diğer odaklı), ilişkilerle ilgilidir. Bizim yaptığımız şeyin, kimin adına yaptığımızla ilgilidir. Bazen, yaptığımız şeylerden kişisel olarak faydalanırız, bazen de başkaları için. Kendi odaklı durumda önemli olan bireysellikken, diğer odaklı durumda sevgi önemlidir.

- Kendi odaklı (öz yönetimli) (autic) (autic, eski Yunancada ‘kendi, kendine, benlik’ anlamına gelen ‘auto’ kelimesinden türemiş bir kavram)

durum, kişinin kendi ihtiyaçlarına odaklı bir hali açıklarken; karşıtı diğer odaklı durum (alloic) (alloic, eski Yunanca, ‘beraber, diğer, diğeri’ anlamına gelen ‘allos’ kelimesinden türemiştir), başkalarının ihtiyaçlarına odaklanmış bir stili açıklamaktadır (Hudson ve Males, 2016). Bu iki motivasyonel durum, birinin diğeriyle ilişkilerindeki deneyimleri alternatif yollarla göstermektedir. İlk durumda, temel değer bireycilik ve eylemlerin sonuçlarının kişinin kendi benliğine ne kadar yardım ettiği açısından değerlendirilirken, diğer durumda ise kişinin diğer insanlara ne kadar fazla fayda sağladıkları açısından değerlendirilmektedir (Hudson ve Males, 2016).

Bunlar, insan duygularının ve davranışlarının tamamının artmasına neden olmak için, kendine özgü özelliklere sahip kombinasyonlarla, farklı zamanlarda birbirleriyle çeşitli şekillerde birleşmektedirler (Apter, 2003). Uсталık-sempati durum kombinasyonu kendi odaklı-diğer odaklı durum kombinasyonlarıyla bir araya gelirken; eğlenceli-ciddi durum kombinasyonu da uyumlu-isyancı durum kombinasyonlarıyla birleşmektedir.

TT, her ne kadar psikolojiye konu olmuş olsa da araştırmacılar tarafından en çok rağbet gören alan spor ve egzersiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Teori ile spor üzerine ilk dergi, 1985 yılında Spor Bilimleri Dergisi’nde el yazması olarak yayımlanmıştır (Hudson and Males, 2016).

CİDDİ	UYUMLU	USTALIK	KENDİ ODAKLI
-Gelecek Hedefleri -Başarı -Hırs ve Gelecek Odaklı Değerler -Risk, Endişe ve Uyanılmaktan Sakınır	-Ait Olma -Kurallar -Gelenek, Görenek Değerleri -Grup Kimliği İster	-Güç -Yetenek -Kontrol ve Güç Değerleri -Yetkinlik ve Gurur İster	-Kendine Odaklı -Kendine Güven ve Kendi İhtiyaçları ile İlgili Değerler -Bireysel Sorumluluk Alır
AMAÇ-SONUÇ	KURALLAR	İŞLEMLER	İLİŞKİLER
Motivasyon, amaçlara ulaşmaktan mı yoksa süreci deneyimlemekten mi geliyor?	Kurallar, gelenekler ve beklentiler destekleyici mi yoksa kısıtlayıcı mı?	Motivasyon, güç ve kontrole mi yoksa duygusal destek ve ilgiye mi dayanır?	Kendi ihtiyaçlarını karşılayarak mı yoksa başkalarının ihtiyaçlarını karşılayarak mı motive olursunuz?
EĞLENCELİ	İSYANCI	SEMPATİ	DİĞER ODAKLI
-Süreç -Tutku ve Eğlence -Amı Yaşayan ve Şimdiye Odaklı -Sıkıntıdan Kaçmak İçin Heyecan İster	-Özgürlük -Değişim -Kısıtlayıcı Olarak Görünen Kurallar -Yetkinliklere ve Değişime Değer Verir	-İlişki -İlgi -Sevgi, Merhamet, Şefkat Gibi Değerler -Kişisel Bağlantı İster	-Diğer Odaklı -Cömertlik Değerleri -Başkalarının İhtiyaçlarına Odaklanmış

Şekil 2. Dört İşlemsel Motive Edici Durum (Reversal Theory Society, 2017)

16 tane temel duygu, farklı motivasyonel durum kombinasyonları tarafından üretilmektedir (Çizelge 6). Olumlu ve hoş duygular, kişinin tercih ettiği duygu biçimlerinin mevcut deneyimleriyle uyumlu olduğunda ortaya çıkmaktadır. Olumsuz ve nahoş duygular ise, kişinin tercih ettiği duygu şekli ile mevcut deneyimleri arasında bir uyumsuzluk söz konusu olduğunda ortaya çıkmaktadır (Hudson and Males, 2016).

Çizelge 2. Telik ve Paratelik Durum (Apter, 2005)

TELİK (CİDDİ)	PARATELİK (EĞLENCELİ)
HOŞ DUYGULAR • “Tamam Çocuklar, burada ne yapıyoruz? Uzun vadeli görevimiz nedir? ” • “Bu çalışmanın ne kadar sıkıcı olduğu umurumda değil: Gerçekten buna değer olduğunu hissediyorum.” • “Kariyerimde ne istediğimi ve nereye gittiğimi bilmek harika” • “Dikkatle dinle: Bu önümüzdeki beş yıl için büyük stratejimiz olacak.”	HOŞ DUYGULAR • "Bu fantastik! Ne zaman bu kadar eğlendiğimi bilmiyorum. ” • “Bunun oldukça tehlikeli olduğunu biliyorum, ama sonunda hayat dolu olduğumu hissediyorum.” • “Vay!” Bu proje gerçekten ilginç - Her zaman izini kaybettim. ” • “Mmmmm... Bunu yapmaya devam edin.”
HOŞ OLMAYAN DUYGULAR • “Hastalığımın endişeliyim: her şey ters giderse ne olur?” • “Bununla hiçbir yere gitmiyoruz, gerçek bir ilerleme kaydetmiyoruz. Çok sinir bozucu!” • “Önemli bir şey yapabilirken neden zamanımızı bu önemsiz şeylerle harcamak zorundayız?” • “Hiçbir şeyin bir anlamı yok gibi görünüyor. Gerçekten fark yaratacak bir şey yapamaz mıyız? ”	HOŞ OLMAYAN DUYGULAR • “Bu sefil kasabada bir pazar günü yapacak bir şey yok mu? Sıkıldım. Buraya gelmektense cehenneme gitmek isterdim. ” • “Bu iş çok monoton. Ne yaptığımıza bakın! Aynı şeyi tekrar tekrar yapmaya devam etmek zorundayım. ” • "Henüz varmadık mı?" • “Bu, şimdiye kadar gördüğüm en ilgi çekmeyen film.”

Çizelge 3. Uyumlu ve İsyancı Durum (Apter, 2005)

UYUMLU	İSYANCI
HOŞ DUYGULAR • “Hayatımda bir kez olsun kendime ait olduğumu ve ne yapmam gerektiğini bildiğimi hissediyorum.” • “Hiçbir şey görevini yerine getirmekten daha iyi hissettiremez.” • “Doğru şeyi yapmış olabildiğimden eminim.” • “Canım, buradaki ilginç gelenekleri seviyorum.”	HOŞ DUYGULAR • “Hayır, yapmam mümkün değil! Şimdi değil! Asla!” • “Kendi işini kendi tarzında yapmakta özgür olmak çok güzel.” • “Bence tamamen yanılıyorsun ve işte sebepler.” • “Bunu ters çevirmenin nasıl bir şey olacağını merak ediyorum ve... woops!”
HOŞ OLMAYAN DUYGULAR • “Kimse bana ne yapmam gerektiğini söylemedi. Ben hep denizdeyim. ” • “Bunu söylediğim için çok utanıyorum.” • “Doğru şeyi yaptığımdan endişeliyim. Herkes bana bakıyor. Yardım!” • “Sadece rutine sığabilseydim çok daha etkili olurdu.”	HOŞ OLMAYAN DUYGULAR • “Tanrım, tüm bu insanlar zombi gibi! Buradan uzaklaşmalıyım yoksa onlar gibi olurum. ” • “Gerçekten ne düşündüğümü söyleyemezsem, bir dakika içinde patlayacağım!” • “Bu insanlar çok görkemli. Keşke onları bir ya da iki kez aşağı çekebilseydim. ” • “Çılgılık atabilirim, kendimi hapsolmuş hissediyorum”

Çizelge 4. Uсталık ve Sempatı Durumu (Apter, 2005)

USTALIK	SEMPATİ
<u>HOŞ DUYGULAR</u>	<u>HOŞ DUYGULAR</u>
• “Buralarda yetkiliyim - unutma!” • “Bana her zaman değer vereceğim bu güzel ödülü verdiğiniz için teşekkür ederim.” • “Sanırım şu anda bu ekipmanı çalıştırmakta oldukça iyiyim.” • “Hızlı yürüyüş!”	• “Seni tekrar gördüğüme çok sevindim. Ne hoş bir sürpriz! ” • “Bu sohbeti yapıp birbirimizi daha iyi tanıdığımıza sevindim.” • “Sana kendim hakkında bir sır vereceğim.” • “Sana çok yakın hissediyorum.”
<u>HOŞ OLMAYAN DUYGULAR</u>	<u>HOŞ OLMAYAN DUYGULAR</u>
• "Teslim oluyorum! (vazgeçiyorum)" • “Bu yatırımın sonucu olarak çok para kaybettim.” • “Bilgisayarım daha yeni çöktü... tekrar!” • “Yarıшта son geldiğimi biliyorum. Ovalamaya gerek yok.”	• “Bugünlerde çok uzak görünüyorsun. Seni üzecek bir şey yaptım mı? • “Olabildiğince dene, seni asla anlayamayacağım gibi görünüyor.” • “Duygularım gerçekten incindi.” • “Seni bir daha asla görmek istemiyorum.”

Çizelge 5. Kendi Odaklı ve Diğer Odaklı Durum (Apter, 2005)

ÖZ (İÇE) YÖNELİMLİ (KENDİ ODAKLI)	DIŞARI YÖNELİMLİ (DİĞER ODAKLI)
<u>HOŞ DUYGULAR</u>	<u>HOŞ DUYGULAR</u>
• “Doğum günümü kutlamaya geldiğiniz için hepimize teşekkür etmek istiyorum” • “Bu görüşmelerden istediğim her şeyi aldım, daha sonra bazılarında da.” • “Bir kere olsun kendimi ilk sıraya koyacağım.” • “Sana hayat hikayemi anlatayım.”	• "Sizin için ne yapabilirim?" • “Topluluğumuzun işimden faydalandığını bilmek beni çok mutlu etti.” • “Beni dinlerseniz genç adam, size yardımcı tavsiyeler verebilirim.” • “Kendimden daha büyük bir şeyin parçası olduğumu hissediyorum.”
<u>HOŞ OLMAYAN DUYGULAR</u>	<u>HOŞ OLMAYAN DUYGULAR</u>
• “Kimse bana hiç dikkat etmiyor!” • “Her zaman diğer insanlara bakmak zorunda olmaktan bıktım.” • “Bütün bunlarda bir şey için sayılmaz mıyım?” • “Senin için endişelenmekten bıktım. Bana ne istediğimi sormanın zamanı gelmedi mi? ”	• “Sana çok fazla sıkıntı verdiğimi bilmiyordum. Ben kötü hissediyorum.” • "Seni hayal kırıklığına uğrattım." • “Yardım ettiğimi sanıyordum ama hepsi boşuna.” • “Kendimi yalnız ve soyutlaşmış (ıssız) hissediyorum.”

Çizelge 6. Motivasyonel Durum Birleşmeleri ve 16 Birinci Duygu (Hudson and Males, 2016)

DURUM KOMBİNASYONU	SOMATİK DUYGULAR	
	GÜZEL –HOŞ DUYGULAR	HOŞ OLMAYAN DUYGULAR
Ciddi-Uyumlu	Gevşeme, Rahatlama	Endişe, Kaygı
Ciddi-İsyancı	Sükunet, Durgunluk,	Öfke, Kızgınlık
Eğlenceli-Uyumlu	Heyecan, Coşku,	Can Sıkıntısı, Bıkkınlık
Eğlenceli-İsyancı	Provokatif, Kışkırtma Eğilimi, Tahrik ve Teşvik	Sıkıcılık, Somurtkanlık, Kasvet, Asık Suratlılık
DURUM KOMBİNASYONU	İŞLEMSEL DUYGULAR	
	GÜZEL –HOŞ DUYGULAR	HOŞ OLMAYAN DUYGULAR
Kendi Odaklı-Ustalık	Gurur, Kibir, Övünç	Aşağılama, Küçük Düşürme
Kendi Odaklı-Sempati	Şükran, Minnettarlık	Kin, Hınç, İçerleme, Zoruna Gitme
Diğer Odaklı-Ustalık	Tevazu, Alçak Gönüllülük	Utanç,
Diğer Odaklı-Sempati	Erdem, Üstünlük, Meziyet	Suçluluk

Teori, ciddi-eğlenceli ve isyancı-uyumlu çiftlerin birlikte hareket ettiğini ileri sürmektedir. Bu, sekiz olası duygu deneyimlerine yol açmaktadır. Bunlara fiziksel (bedensel, somatik) duygular denmektedir. Çünkü hepsi uyarılma hissi veren bir deneyimle ilgilidir. Bu söz konusu durumda duygular, ya hoş ya da hoş olmayacaktır. Bir bireyin duygularının iki şekilde değişme göstermesi beklenir (Apter, 2005);

- ✓ İlk olarak, uyarılma seviyelerini yönetmek için kendi eylemleriyle hareket edeceklerdir. Ciddi ve uyumlu durumlarda, kişi, uyarılma duygusunu azaltmak için girişimlerde bulunur. Eğlenceli ve isyancı durumda ise, kişi, uyarılmayı artırmak ve sürdürmek için eylemlerde bulunmaktadır.
- ✓ İkinci olarak, duygular bir durum kombinasyonundan diğerine (tersine) döndüğünde değişebilir ve böylece hissedilen uyarılma seviyesinin farklı bir şekilde deneyimlenmesi sağlanır.

Teorinin ileri sürdüğü bir diğer konu, ustalık-sempati ve benli duygular-diğer odaklı motivasyonel durumlar kombine olarak bir dizi işlemsel duyguya izin vermektedirler. Örneğin “Kendi Odaklı-Ustalık” durum kombininin de, yüksek seviyelerde işlemsel duygu gururla hoş bir şekilde deneyimlenirken, düşük seviyelerde hoş olmayan bir aşağılanma olarak deneyimlenmektedir. “Diğer Odaklı-Ustalık” durumuna bir dönüş olduğunda ise, işlemsel sonuç seviyesine bağlı olarak, hoş bir alçakgönüllülük veya hoş olmayan bir utanç deneyimi ile sonuçlanacaktır (Hudson ve Males, 2016).

Her kombinasyon, aynı ailenin çeşitli duygularını barındırma potansiyeline sahip olsa da, TT, on altı olası durum kombinasyonunun her biri için tek bir birincil duygu sağlamaktadır. Örneğin sevgi, “Diğer Odaklı-Sempati” kombinasyonundan kaynaklı bir duygu olarak düşünülebilir.

Tersine Dönme Teorisi terimlerinde sağlıklı işleyiş, motivasyon durumlarının bütün farklı kombinasyonlarını gerektiği gibi deneyimlemek için gerektiğinde yeterli motivasyon esnekliği gerekmektedir (Apter, 2001). Olumsuz duygular, stresin bir göstergesidir ve bu durum uzun sürerse kişinin sağlığı ve psikolojisi etkilenebilmektedir. TT kapsamında, Apter ve Svebak (1989) temelde iki farklı stres türü ileri sürmektedir;

- ✓ Gerginlik-stres; kişi, göze çarpan bir motivasyonel değişkende tercih edilen ile gerçek seviyesi arasında bir tutarsızlık algıladığında ortaya çıkan uyarılma hissini temsil eder. Örneğin, ciddi durum ile ilgili olarak, kişi düşük seviyeli bir uyarılmayı tercih eder. Eğer yüksek seviyede bir uyarılma yaşanır bu, endişe ve kaygıya yol açmakla birlikte gerginlik stresine de neden olmaktadır. Bu durumu, “Kendi Odaklı-Ustalık” durumu kombinasyonu ile ilgili düşünersek, kontrol veya zayıflık, aşağılanma olarak yaşanan bir gerilime neden olacaktır. Bu nedenle de gerginliğin sonucu olan stres, etkili motivasyonel durum kombinasyonlarına bağlı olarak farklı şekiller alabilir ve hoş olmayan bir duygu olarak karşımıza çıkabilir.

- ✓ Çaba-stres, gergin-stres durumunu azaltmak için gösterilen çaba duygusunu temsil etmektedir. Bunun öznel bir anlamı vardır. Harici faktörleri değiştirmeye çalışırken veya dahili faktörlere cevaben ifade edilebilir (Hudson and Males, 2016).

Teori, bir durumu karşıt çiftine geri dönüşümünü tetikleyecek üç tip nedensel faktör (Durumlar, Hayal Kırıklığı, Doyum) olduğunu ileri sürmektedir (Apter, 2005);

- ✓ İlk olarak, değişen şartlar, olaylar veya durumlardır. Çevresel veya spesifik bir değişiklik gibi dışarıdan gelen bir olayla ilgili olarak tersine çevirmeye neden olabilir (örneğin, öğle yemeğine çıktığınızda paratelik, sonra işe döndüğünüzde telik duruma geri dönebilirsiniz). Bu nedenle, bu durum, ‘koşullu tersine dönme’ olarak da adlandırılır (Çizelge 7).
- ✓ İkinci olarak, hayal kırıklığıdır. Kişinin belirli bir motivasyonel durumdaki ihtiyaçları uzun bir süre karşılanmazsa, hayal kırıklığının sonucu olarak zıt duruma bir ters dönüş meydana gelebilir.
- ✓ Üçüncü olarak, doyumdur. Herhangi bir dış kuvvete bakılmaksızın zamanla oluşan doyunluk nedeniyle kendiliğinden zamanla tersine bir dönüş gerçekleşebilmektedir (motivasyonel esneklik veya değişkenlik).

Çizelge 7. Koşullu Tersine Dönüş (Apter, 2005)

Tersine Dönme	Koşullu tersine dönüşe neden olan bazı faktörler:
Ciddiden Eğlenceliye	Gösteri, tehditten uzaklaşma, mizah, cinsel durumlar
Eğlenceliden Ciddiye	Ani tehlike (tehdit), kaçınılmaz iş, stratejik karar alma ihtiyacı
Uyumludan İsyancıya	Hakaret, keyfi kısıtlama, haksızlık
İsyancıdan Uyumluya	Yeni bir duruma girme, ahlaka uygunluk, ritüel
Uсталıktan Sempatıye	Güvenlik açığı, özel durumlar, gizlilik alışverişi
Sempatiden Uсталığa	Rekabet, kontrolünü kaybetme, meydan okuma
Kendi Odaklıdan Diğer Odaklıya	Bir kalabalığın parçası olmak, yardım istenmesi
Diğer Odaklıdan Kendi Odaklıya	Yalnız olmak, yardıma ihtiyaç duymak

Buna ek olarak, bireysel farklılıklar da tersine dönme olayını etkilemektedir (Hudson and Males, 2016).

Çalışmanın ilerleyen kısımlarında, araştırma boyunca, teorinin, doğa sporlarından biri olan trekking etkinliğinde, farklı eğitim seviyelerindeki katılımcıların farklı rotalarda ve farklı şartlardaki deneyimlerini açıklamada ki etkisi görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümde, Tersine Dönme Teorisi'nin genel hatlarıyla ne anlama geldiğini gördük. Teori, insan kişiliğini anlamada güçlü bir yön sağladığından dolayı trekking etkinlikleri sırasında ve bulguları yorumlarken katkı sağlamıştır. Bundan sonraki bölümde trekking gibi doğa sporları etkinliklerinde risk algısına değinilmektedir.

1.3. Doğa Sporları ve Risk

Risk; zarar, kayıp, tehlike veya hasar gibi olma ihtimali söz konusu olan durumların olmasına yönelik unsur, etken veya gidişattır. Risk; İtalyanca 'risco' kelimesinden gelip anlam olarak zarar veya kayba neden olabilecek bir olayın meydana gelme olasılığıdır (Karataş, 2012). Risk; belirsizlik, olasılık, ihtimal, tehlike, fırsat ilişkisi kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Bu belirsizlik durumu fırsat veya tehdit olarak sonuçlanabilmektedir. Değerli bir şeyi kaybetme ya da kaza potansiyeli olarak tanımlanan risk, kişide bir rahatsızlık hissi yaratır (Demirhan, 2005). Bu potansiyel kayıp; fiziksel (düşerek bir yerini kırma), zihinsel (psikolojik korku), sosyal (utanma) ya da finansal (ekipman kaybı) olabilmektedir (Morgan ve Stevens, 2008). Macera deneyimlerinde oluşabilecek bir kaybın, belirsizlik dolayısıyla gerçekten oluşacağından hiçbir zaman emin olamayız. Algılanan risk, gerçekleşen riskten farklıdır. Çünkü algılanan risk, bireyin, fiili riski öznel bir değerlendirmesidir (Morgan ve Stevens, 2008). Priest' e (1993) göre risk algısı; kişilik, deneyim, beceri ve yetkinlik ile ilgili birçok faktörden etkilendiği için kişiden kişiye değişim göstermektedir (Morgan ve Stevens, 2008). Kişilik özellikleri hem risk algısını hem de risk almayı etkilemektedir (Morgan ve Stevens, 2008).

Tüm doğa sporları, bünyesinde yaralanma ve ölüm tehlikesi gibi olağan riskler barındır. Bu risk; objektif risk, uzmanlar tarafından algılanan risk ve katılımcı olmayanlar tarafından algılanan risk olarak değerlendirilmektedir. Belirli bir olaya maruz kalma ya da belirli bir durumun ortaya çıkması beklentisi, risk değerlendirmesinde ilk faktördür. Algılanan risk, kabul oranlarını tahmin etmede yararlıdır. Öte yandan kaygı ve stres, algılanan riski değerlendirmede önemli bir etkidir (Demirhan, 2005).

Risk ve tehlike kavramları çoğu zaman anlam karmaşası yaratarak yanlış ifade edilebilmektedir. Tehlike, irademiz ve isteğimizin dışında oluşabilme olasılığı olan, gerçekleştiğinde kayıp ve zarar doğuran mutlak bir olayı ifade etmektedir. Bu tehlikelerin var oluşu riski ortaya çıkarmaktadır.

Risk, hayatımızın her alanında karşımıza çıkan bir olgu olduğu gibi tehlike ve belirsizliklerle dolu olan doğada kaçınılmazdır. Doğa sporlarında risk, yapılacak etkinliğin planlanmasına rağmen belirsizliklere hazır olma seviyesidir. Doğa sporlarının alt dalı olan trekking yürüyüşleri bünyesinde bir çok risk barındırmaktadır. Trekkingde risk en aza indirmenin yolu eğitimden geçmektedir. Trekking etkinliğinde oluşabilecek riskleri üç şekilde incelemek mümkündür (Karataş, 2012);

- ✓ Katılımcılardan kaynaklanabilecek riskler; hatalı ve eksik malzeme kullanımı, eğitim almadan faaliyetlere katılma, kontrolü kaybetme, tek başına etkinliğe gitme, deneyimsizlik, organizasyonu değerlendirme boyutu eksikliği, gruptan kopma sonucu kaybolma, hastalık, ayak burkulmaları, yeteneklerin aşılması ve hatalı rota seçimi gibi riskler olarak karşımıza çıkmaktadır.
- ✓ Çevreden kaynaklanabilecek riskler; Planlama hatası ile yapılan organizasyonlar, yanlış talimatlar, yetersiz ve eğitimsiz lider, ekipman arızası, olumsuz hava koşulları, grubun dağılması, beklenmedik doğa olayları, etkinliğin belirtilenden uzun sürmesi, hava koşullarından dolayı

etkinliğin uzaması, hava koşullarından etkilenme, çok soğuk havalarda ısı kaybından kaynaklı hipotermi, düşme sonucu yaralanmalar, taş düşmesi, hayvan saldırıları, katılımcıların uyumsuzluğu gibi riskler olabilmektedir.

- ✓ Trekking faaliyetlerinin doğal yaşam için oluşturduğu riskler; doğa kirliliği, erozyon, biyolojik çeşitliliği tehdit, ulaşım problemleri, görsel değerlere zarar vererek olumsuz etkileme, tarihi alanlara verilebilecek zararlar, bölgenin kültür ve değerlerini olumsuz etkileyebilecek olaylar, rota tüketimi, herhangi oluşabilecek bir durumda arama kurtarma ekiplerinin karşılaşılabileceği olumsuzluklar risk olarak değerlendirilmektedir.

Cinsiyetin, doğa sporlarına katılımı, riski tahmin etmede önemli bir rol olduğu öne sürülmektedir (Demirhan, 2005). Çok sayıda araştırma, erkeklerin risk seviyesi yüksek olan macera temelli faaliyetlere katılım oranlarının kadınlardan daha fazla olduğunu ileri sürmüştür. Bunun nedeni olarak da, erkeklerin sosyal çevre tarafından riskli aktivitelere katılımları teşvik edilirken kadınların katılımının engellenmesi olduğu ileri sürülmektedir (Demirhan, 2005).

Bunlarla birlikte risk yönetimi de, algılanan risk potansiyelini analiz ederek, gerçekleşebilecek riski ortadan kaldırmaya yönelik çalışma süreci olarak söylenebilir. Ewert (1983), risk yönetimini, bir etkinlikteki var olan birtakım tehlikeleri tanımlayabilmek için oluşturulan sistematik bir plan ve katılımcıların karşılaşılabilecekleri tehlikeyi minimize etmeyi amaçlayan süreç olarak tanımlamaktadır.

Risk algısı kişiden kişiye büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Uzman katılımcılar, riski daha iyi değerlendirebilir. Çünkü deneyim; faydalı ipuçları, ilkeler ve bilgi hakkındaki fikirleri değiştirebilir. Daha az tecrübeye sahip katılımcılar, riski bazen doğru şekilde fark edemeyebilir ya da farklı değerlendirebilir. Bazı araştırmalar, orta ve düşük riskli etkinliklere katılan katılımcıların, yüksek riskli etkinliklere katılan katılımcıların denetimlerini algılamadıklarını ve yaptıklarını çok

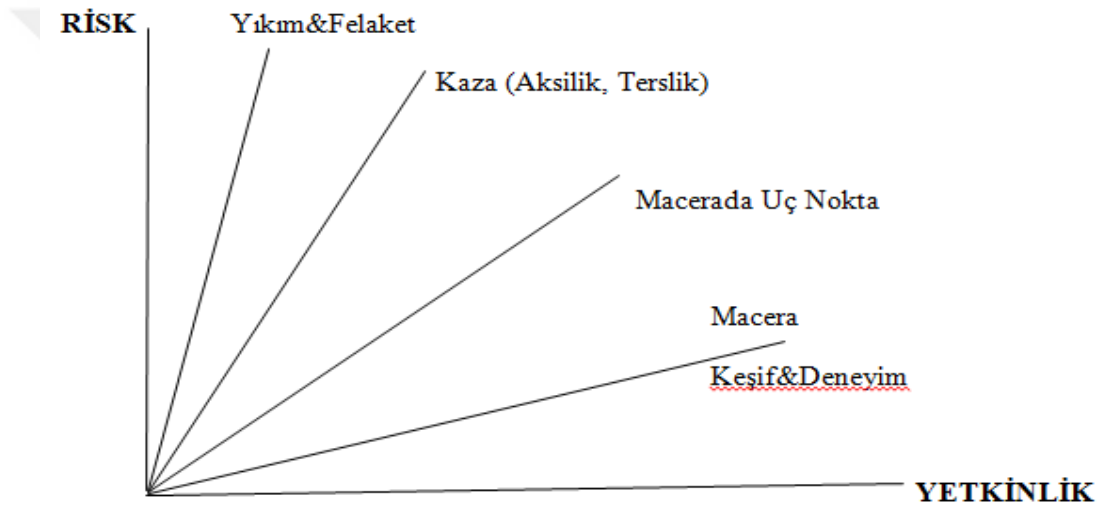
riskli bulmadıklarını ileri sürmektedir. (Demirhan, 2005). Buradan anlaşılmaktadır ki, farklı deneyimlerde risk farklı şekilde algılanmaktadır. Dağcılar riski deneyimleyerek yaşarken bu tür etkinliklere katılmayanlar ise sosyal medya yoluyla riskler ve kazalar hakkında bilgi sahibi olurlar. Ama riski tanımının en güzel yanı onu yaşayarak ve deneyimleyerek öğrenmektir. Brown'a (1998) göre, riski tanımada medya çok güçlü bir rol oynayabilir fakat deneyimlerle doğrudan temas kurmak daha güvenilir bir risk kanısı oluşturmaktadır (Demirhan, 2005).

İnsanların çoğu, riskten sakınsa da bazıları macera ve risk arayışındadırlar. Hatta risk, onlar için macera olarak algılanmaktadır. Riskin, sosyal yapılardan bir kaçış sağladığı için baştan çıkartıcı ve cezbedici olduğunu ileri sürülmüştür (Morgan ve Stevents, 2008). Maceracı ve riskli deneyimler, kurumsallaşmış kısıtlamaların olmadığı ortamlarda, kişiye kontrol, uzmanlık ve de kendi kaderini tayin etme izni verir (Morgan ve Stevents, 2008). Priest'e (1993) göre risk, tamamen korku ve sıkıntıyı simgeleyen zarar potansiyelidir. Bu nedenle maceraya dayalı etkinlikler, algılanan ve gerçek risklerin yönetimi ile ilgilidir (Morgan ve Stevents, 2008). Gerçekleşen risklerin yönetimi daha kolaydır çünkü somuttur, ancak algılanan ve gerçekleşme ihtimali olan risklerin yönetimi daha zordur çünkü belirsizlik söz konusudur.

Araştırmalara göre, kişi macera faaliyetlerine katıldıkça risk ve yetkinlik algılarının zamanla değiştiği ileri sürülmektedir (Morgan ve Stevents, 2008; Priest, 1992). Yani katılımcı zamanla deneyim kazandıkça bu algılar değişim göstermektedir.

Priest ve Martin'e (1986) göre, bir etkinlikteki risk ve yetkinlik seviyelerini gösteren bir macera deneyimi paradigmasının beş aşaması şekil 4'te gösterilmektedir. Paradigmanın ilk aşaması olan keşif ve deney, az deneyimli veya belki de ilk defa etkinliğe katılan yetkin bir şahsın, az riskli olan bir macera etkinliğine katıldığı zaman gerçekleşmektedir. Bir sonraki aşama olan macera, kişi deneyim kazanarak bireysel yetkinliğe ulaştığı zaman gerçekleşmektedir. Üçüncü aşamada, birey, deneyimlerle kazandığı yetkinliği risk ile dengelediği zaman

gerçekleşir ve optimal bir denge meydana gelir. Bu aşamada algılanan risk ve yetkinlik, macera deneyimi boyunca etkileşime girmektedir. Dördüncü aşama, eğer risk bireyin yetkinlik (beceri) seviyesini geçerse gerçekleşmektedir. Yani bu aşama, birey kendi deneyim ve tecrübelerini aşan bir riski göze alırsa olması muhtemel durumu temsil etmektedir. Eğer risk seviyesi, kişinin sahip olduğu yetkinliği aşmaya devam ederse, sonuç, yıkım ve afet dediğimiz beşinci aşama ile son bulmaktadır (Morgan ve Stevens, 2008). Eğer birey, doğru yeterlilik algısıyla doğru risk seviyesinde bir aktiviteye katılırsa, macera seviyesini en üst noktaya çıkarabilmektedir. Bu tür macera programlarının amacı da bunlara fırsat sağlamaktır.

Şekil 3. Macera Deneyimi Paradigması (Martin ve Priest, 1986)

Algılanan riskin, macera deneyiminin özünü oluşturduğu düşünüldüğünden dolayı, yüksek seviyeli macera deneyimlerinde, fırsatları en üst düzeye çıkarmak amacıyla, macera deneyimindeki riski yönetmek amacıyla algılanan yetkinlikler kullanılmaktadır ve ona göre hazırlıklar yapılarak önlemler alınmaktadır.

Bireyler, uyarılma seviyelerini en üst düzeye çıkarmak için, performansın gerekli olduğu optimum bir uyarılma durumu aramaktadırlar. Yani bireyler, bireysel optimal uyarılma seviyesine ulaşmak için yetkinliklerini test eden deneyimler aramaktadırlar. Bireyin yeterlilik algısı, macera aktivitelerinde gerçekleşecek başarılı

deneyimlerden sonra artmaktadır (Morgan ve Stevens, 2008). Macera rekreasyonuna katılım için yetkinliğin gerektiği ve verile görevi başarıyla tamamlamada yetkinliğin temel olduğunu ileri sürmektedir. Yani yetkinlik, performansı etkileyen önemli bir faktördür. Söz konusu yetkinlik; macera rekreasyonlarındaki yetenek, tutum, bilgi davranış, güven ve tecrübe gibi karmaşık bir birleşimdir (Morgan ve Stevens, 2008).

Demirhan (2005), bireylerin, deneyim arttıkça sahip oldukları risk algısı seviyelerinin de düştüğünü ileri sürmektedir. Aynı şekilde, yüksek riskli macera rekreasyonlarında, daha fazla deneyime sahip bireylerin daha az deneyime sahip olanlardan daha düşük risk algısına sahip olduklarını ileri sürmektedir. Risk algısı ile risk katılımı arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır (Demirhan, 2005). Yani, bireyin sahip olduğu risk algısı ne kadar yüksek olursa, etkinliğe katılım olasılığı da o kadar düşük olmaktadır. Ancak bir başka çalışmaya göre de, nehrin farklı zorluk seviyelerine göre rafting yapan bireylerle yapılan bir çalışmada, nehrin daha tehlikeli bölümünde rafting yapan bireylerin, daha düşük tehlikeli bölgede rafting yapanlara göre daha yüksek risk algılarına sahip oldukları ileri sürülmektedir (Mogan ve Stevens, 2008). Mogan ve Stevens (2008), Risk rekreasyonu veya spora katılımda yetkinlik algısının, kendine saygı konusunda da kişiye etkileri olduğunu ileri sürmüştür. Yani özgüveni artıranın deneyim değil, deneyimin kalitesi olduğunu savunmaktadır. Örneğin trekking etkinliğine katılan bir birey, başarılı bir yürüyüş gerçekleştirmişse eğer, yetkinlik seviyesinde ve buna bağlı olarak da benlik sayısında bir artış gerçekleşecektir.

Çalışmanın bu bölümünde, macera rekreasyonuna dayalı doğa sporu etkinliklerinde risk algısı üzerinde açıklamalar yapıldıktan sonra, bir sonraki bölümde trekking yürüyüşlerinde kullanılan ARU (Akıllı Rota Uygulamaları) hakkında bilgi verilecektir.

1.4. Akıllı Rota Uygulamaları (ARU)

Macera rekreasyonuna dayalı doğa sporlarından trekking, bilindiği üzere gerekli ekipman ile bu işin eğitimlerini alarak bir lider eşliğinde ya da bireysel olarak

yapılan doğa yürüyüşü etkinlikleridir. Ama günümüzde trekkinge yeni bir boyut kazandırılarak, artık etkinliğin teknoloji odaklı akıllı rota uygulamalarıyla da yapılması mümkün hale getirilmiştir. Bu tür uygulamaların sayısı çok fazla olmakla birlikte yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu tür uygulamaların trekking yapmayı düşünen kişilere olan etkisi incelenerek alana katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Akıllı rota uygulamaları (ARU), telefona uygulama olarak indirilebilen, navigasyon yardımıyla geliştirilerek yürünecek rotaları gösteren bir tür android uygulamalarıdır. Bu kapsamda birçok uygulama mevcut durumdadır.

Bu tür uygulamalar içerik olarak aynı olmamakla birlikte aralarında çok da büyük farklar bulunmamaktadır. Hepsi de içerik olarak, katılımcılara planlanmış bir rota sunmakta ve gerekli uyarılarla bu rotayı o plan dahilinde yürütmektedir.

Bu çalışmada, bu tür uygulamalardan en çok tercih edilen ve katılımcılar için en güvenli ve kolay olma özelliği olarak değerlendirilip üyeliği alınarak katılımcıların deneyimleri incelenmiştir.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; farklı deneyim seviyelerindeki trekking katılımcılarının, Akıllı Rota Uygulaması olmadan ve Akıllı Rota Uygulaması ile deneyimlerine uygun olarak seçilen parkurlarda, trekking deneyimlerini incelemek ve risk algılarını ortaya koymaktır.

1.6. Araştırma Soruları

ARU ile trekking, tehlikeye bakışı ve risk algısını nasıl etkiler?

ARU ile trekking, farklı deneyimlere sahip gruplarda trekking deneyimlerini (macera, eğlence, güvenlik, tecrübe) nasıl etkiler?

ARU ile trekking, grup içi iletişimi nasıl etkiler?

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Deneyimli ve eğitimli olan üçüncü grup oluşturulurken kadın katılımcı bulunamamıştır.
- Bu araştırmada, farklı yaş cinsiyet, deneyim ve sağlık durumlarına sahip bireylerin eğitimsiz olarak katıldığı trekking etkinliğine bakış açıları olumsuz yönde değişkenlik gösterebilir.
- Etkinlik esnasında ve sonrasında fiziksel ve psikolojik durumları değişkenlik göstereceği için katılımcılar, bireysel görüşmelerde sorulan sorulara daha kısıtlı cevaplar verebilirler.
- Elde edilecek nitel veriler katılımcıların görüşmelerdeki dürüstlüğü ile sınırlıdır.
- Ayrıca nitel verilerin toplanması ve analizi sürecinin merkezi araştırmacı olacağından, araştırmacının bu konudaki tecrübesi ve yorumlayıcı bakış açısı önemli bir etkindir. Bu sebeplerle çalışmada ortaya çıkacak sonuçlar yalnızca bu çalışmadaki katılımcıları yansıtacaktır.

1.8. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın amacı, hiçbir trekking etkinliğine katılmamış katılımcıların, daha önce etkinliğe katılmış fakat hiçbir eğitim almamış katılımcıların ve hem deneyimli hem de eğitimli trekking katılımcılarının, akıllı rota olmadan önce ve olduktan sonraki deneyimleri ve risk algısını incelemektedir.

Ülkemizde trekking ile ilgilenen katılımcıların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Trekking yapan bireylerin büyük bir çoğunluğu eğitimsiz ve denetimsiz bir şekilde bu aktiviteleri sürdürmektedir. Bu durum; hem trekking yapan katılımcılar hem de trekking yapılan bölgelerin, sosyal ve kültürel yaşamı için riskler oluşturmaktadır. Yapılacak olan çalışmayla; yürünen parkurlardaki risk noktalarının belirlenmesi, eğitim alan ve eğitim almayan katılımcıların bu noktaları nasıl algıladıklarının ortaya konulması, trekkingdeki risk etmenlerine bakış açısına farklı bir boyut getirebilir.

Bu çalışma, ilgili kuruluşlara, tüm ülkede rota birliği sağlayarak rota tüketimini ve doğa deformasyonunu önleme konusunda önlem almaları için bir esin kaynağı olabilir.

Ayrıca AFAD, Akıllı Rota Uygulamasına daha geniş bir yazılım ve veri tabanı kurarak trekking yapanları izleyebilir ve oluşan kaza ve kayıplara daha çabuk müdahale edebilir. Yine bu oluşturulabilecek sistemle geniş bir kontrolünün sağlanması; katılımcıların, doğanın, hayvanların ve o bölgedeki yerel insanların güvenliğini artıracaktır. Yani bu çalışma, doğa ve insan için oluşabilecek riskleri en aza indirmek adına farklı bir önlem almaları için ilgili kurum ve kuruluşlara görüş sağlayabilir. Ölümlü kazaların dışındaki kazalarında sisteme işlenerek rotalarla ilgili risk verilerinin aynı havuzda toplanabilir.

Çalışmanın sonraki bölümünde, çalışmanın yöntem kısmını oluştururken, kimlerin katıldığı, araştırmanın nerede ve nasıl yapıldığı, araştırmada nelerin kullanıldığı, araştırmanın temelini oluşturan nitel araştırma desenlerinden durum çalışması anlatılmaktadır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bölüm 2’de; araştırmanın yöntem kısmını oluşturan nitel araştırma desenlerinden durum çalışması (case study) hakkında temel bilgiler, araştırmanın materyalini oluşturan araştırmacı, gözlemci ve katılımcılar, araştırmada kullanılan uygulama (ARU), araştırma boyunca yapılan trekking etkinliklerinde yürünen rotalar hakkında genel bilgiler verilmektedir.

Çalışmada, nitel veri desenlerinden durum araştırması ile bir çalışma ortaya konulmuştur. İnsan davranışlarını daha iyi anlamak için nitel çalışmanın etkili olduğu bilinmektedir (Deveci, 2018). Bireyler ya da olaylarla ilgili yeterli bilgi toplamak ve açıklayıcı sonuçlara ulaşabilmek için durum çalışmasının kullanılabileceği ifade edilmiştir (Deveci, 2018).

2.1. Durum Çalışması

Durum çalışması, ilk olarak 1969-1970 yılları arasında kullanılmaya başlansa da sıklıkla kullanımı 1980’lerde tarih, psikoloji ve eğitim alanlarında yapılan araştırmalarda olmuştur (Aytaçlı, 2012). İngilizce’de ‘Case Study’ olarak; ülkemizde de ‘özel durum çalışması, örnek olay çalışması, vaka çalışması, örnek olay inceleme’ gibi farklı şekillerde ifade edilebilen durum çalışmasının genel odağı ‘ne, nasıl ve niçin’ sorularıdır (Yılmaz, 2014). Araştırma yöntemlerinden durum çalışmasını, diğerlerinden ayıran özellik, çeşitli konuları daha iyi anlamada bu soruların (ne, nasıl, niçin) yöneltiyor olmasıdır (Yılmaz, 2014). Durum çalışması, bir olay ve bağlam arasındaki belirsizliği ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır (Gay ve ark., 2009).

Bassey’e (1999) göre durum çalışması; bir bireyi, grubu ya da kültür durumunu anlama, tanımlama, tahmin etme ya da kontrol etmeyi vurgulayan bir araştırma yaklaşımıdır. Yin’e (2014) göre ise, durum çalışması, bir olay ve bağlam arasındaki sınırlar açık olmadığında güncel bir durumu gerçek yaşam alanında

irdelemek ile ilgilidir. Stake'e (1995) göre durum çalışması, yöntemsel bir seçenek değil, ne çalışacağını belirleme seçeneğidir. Başka bir araştırmaya göre durum çalışması, detaylı bir kurulum sınavı veya tek bir konu için depo niteliğinde belge veya özel bir durum olarak tanımlanmaktadır (Aytaçlı, 2012). Woodside'a (2010) göre durum çalışması üç temel kategoriye ayrılmaktadır; kuram oluşturma ve sınama, hikaye anlatımı veya resim çizme, değerlendirme odaklı durum çalışmalarıdır. Bu çalışmada, kuram odaklı durum çalışması esas alınmıştır. Kuram oluşturma ve sınama durum çalışmalarının temeli, etkinliği belirsiz kalmış bir kuramı destekleyecek verilerin toplanmasıdır (Bassey, 1999; Ersoy ve Saban, 2019).

Literatürde, durum çalışmasını planlarken yardımcı olabilecek birçok farklı model bulunmakla birlikte, burada çalışma boyunca kullanılan model açıklanacaktır. Literatüre bakıldığında; ardışık durum çalışma modeli, sistematik durum çalışması modeli, deneyime dayalı durum çalışması planlama modeli gibi birkaç modelin mevcut olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, çalışma boyunca, Ardışık Durum Çalışması modeli esas alınmıştır. Bu modelin esas alınmasındaki amaç, bu modelin sıralama olarak daha planlı olması ve diğer bazı modellerin buna benzer olduğu farklılıkların çok az olduğu görüşüdür.

2.1.1. Ardışık Durum Çalışma Modeli

Durum çalışması planlaması için yedi maddelik bir sistematik izleme şeması sunulmuş (Şekil 4) ve sunulan bu çalışmadaki model çalışma boyunca araştırmaya ışık tutmuştur. Yin (2014), durum çalışmalarının ardışık olduğunu ama sürecin etkileşimli olarak yürütüldüğünü ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, veriler toplandıkça analiz edilmektedir.

Şekil 4. Ardışık Durum Çalışması Modeli (Yin, 2014; Uyarlayan, Saban ve Ersoy, 2019)

2.1.2. Durum Çalışmasında Geçerlilik, Güvenirlilik ve Genelleme

Çalışmanın güvenilir ve geçerli olabilmesi için; saydamlık, bulgulara sadık kalma, etik tutum içinde bulunma ve değer yargısı (yapısal geçerlilik, iç geçerlilik, dış geçerlilik, güvenirlilik) konularına dikkat edilmesi gerekmektedir (Saban ve Ersoy, 2019). Bu çalışma süresince, tüm bunlar dikkate alınarak bir çalışma ortaya konulmuştur:

- ✓ Çalışmanın bulgular kısmında, saydamlık ilkesi göz önünde bulundurularak katılımcıların görüşmeleri okuyuculara sunulmuştur. Saydamlık anlam olarak, çalışmanın bir başkası tarafından incelendiği zaman anlaşılır ve betimlenebilir olması anlamına gelmektedir. Bu da şu demek oluyor ki, çalışmanın tüm verilerinin başkaları tarafından incelenebilmesi için hali hazırda bulundurulmasıdır. Burada amaç, çalışmanın başkaları tarafından incelenmesine ve sonuçların değerlendirilmesine olanak sağlamaktır.

- ✓ Çalışma süresince, araştırmacı bulgulara herhangi bir yönlendirme yapmadan objektif bir şekilde çalışmayı ele almıştır. Bulgulara sadakat, araştırmacının yansız ve doğru olarak elde ettiği verileri analiz etmeyle ilgilidir. Bazen kelimelerin kullanımı ve davranışlarla alakalı farklılıklar olabilir. Ne olursa olsun, çalışmaya ait bulgular tamamen verilerden hareketle üretilmelidir, kişinin kendi beklenti ya da duygu durumları buna eklenmemelidir (Yin, 2011).

Durum çalışmasında, uygulanan sürecin değerini yargılayabilmek amacıyla dört sına durumu bulunmaktadır: inandırıcılık, güvenilirlik, teyit etme ve veri kaynaklı olma (Yin, 2014). Bu sına biçimlerini esas alarak dört sına türünden söz edilmektedir: yapısal geçerlilik, iç geçerlilik, dış geçerlilik, güvenilirlik (Yin, 2014). Yin'e (2003) göre nitelikli bir araştırma için bu dört özelliğe bakılması gerekmektedir:

- ✓ Durum çalışmalarında, yapısal geçerliliği artırmak için daha fazla veri türü veri toplama sürecinde kullanılarak toplanan verilere ilişkin kanıt zinciri oluşturulmalı ve hazırlanan raporun başka kişilere okutularak görüşü alınmalıdır (Aytaçlı, 2012). Araştırma sürecinde farklı çeşitleme türlerinin kullanımı önem arz etmektedir. Çeşitleme dört biçimde yapılabilmektedir: yöntemsel çeşitleme, veri kaynağı (katılımcı) çeşitlemesi, araştırmacı çeşitlemesi ve kurumsal çeşitleme (Saban ve Ersoy, 2019). Çalışma boyunca bu dört yapısal çeşitlemenin hepsine dikkat edilmiştir. Bu kapsamda, veri toplama sürecinde, üç grup için tüm trekking etkinliklerinde, veri toplama tekniği olarak hem ses kayıtları alınmış hem go-pro ile videolar çekilmiş, hem de gözlemciler tarafından alan notları alınmıştır. Bu süreçte elde edilen veriler, bulgularla ilişkili olarak analiz edilmiştir. Veriler yorumlanırken, Tersine Dönme Kuramı (Reversal Theory), içerik analizi ve bulgulara açıklık getirme sürecine ışık tutmuştur.
- ✓ İnandırıcılık (İç geçerlilik) için çalışmanın gerçek değerini sorgulamak ve yapılan çalışmanın geçerli bir değeri olup olmadığı konusuna da açıklık

getirmek gerekmektedir (Saban ve Ersoy, 2019). Bunun için şu sorulara açıklık getirilebilir (Miles ve Huberman, 1994):

- Bu çalışmanın bulguları anlamlı mıdır?
 - Bulgular, çalışmanın yürütüldüğü kişilerce ve okuyucularca anlamlı mıdır?
 - Ortaya konulmak istenilen durumun anlamlı bir resmi oluşabilmekte midir?
 - Bulguların oluşturulduğu örüntülerde uyumluluk ve bütünsellik mevcut mudur?
 - Farklı veri kaynakları ile ortak yanları bulunmakta mıdır?
- ✓ Tüm bunlar sorgulandığında, çalışmanın inandırıcılığını ve geçerliliğini çalışmada görebilmekteyiz. Dış Geçerlilik (Aktarılabirlik) için, bulguları aktarırken, çok iyi tanımlamak ve açıklamak ile ilgilidir. Dolayısıyla araştırmacı, çalışmasında ortaya çıkan sonuçların doğrudan genelleymeyeceğinin farkında olarak, çalışmaya ait ayrıntıları sağladığı kadar sınırlılıklardan da söz etmelidir ve analitik genellemenin olabilmesi için araştırma sonuçlarının kişi, birim, mekan ya da olaylara nasıl aktarabileceğine ilişkin açıklamalarda bulunmalıdır (Saban ve Ersoy, 2019). Bu bağlamda, çalışmada tüm bunlara dikkat edildiği ve aktarılabir olduğu söylenilebilmektedir.
- ✓ Güvenirlilik (Tutarlılık) için, bir araştırma sürecinde, toplanan verilerin tekrar toplanıp aynı bulguları elde etmeyi sağlayacak işlemlerden geçmesiyle ilgilidir (Saban ve Ersoy, 2019). Bununla paralel şekilde, bu çalışmayla ilgili olarak aşağıdaki maddeleri listeleyebiliriz (Gagnon, 2010):

İç Güvenirlilik (İç tutarlık)

- Somut ve anlaşılır açıklamalar getirilmiştir.
- Toplanan veriler saklanılmaktadır.
- Çalışmaya başka araştırmacılar da katılmıştır.
- Ses kayıtları, katılımcıların onayında alınmıştır.

Dış Güvenirlilik (Teyit edilebilirlik)

- Çalışmanın bulguları, farklı bir araştırmacı ile birlikte ele alınmış, uyumlu ve benzer bulgular elde edilmiştir.
- Araştırmacı, çalışmada her şeyi açıkça ortaya koymaya çalışmıştır.
- Katılımcıların özellikleri açıklanmıştır.

Tüm bu hususların çalışmada var olduğu görüldüğünden, çalışmanın tutarlı olduğu söylenilebilmektedir.

2.2. Rotaların Oluşturulması

Araştırmada; Aksaray, Niğde, Nevşehir arasında kalan farklı üç zorluk derecelerine bağlı olarak belirlenen dört rotada yapılmıştır. Rotayı, Türkiye Dağcılık Federasyonu'ndan iki tane uluslararası tırmanış tecrübesi olan antrenör ve dağcı, bölgeyi iyi tanıyan federasyon il temsilcisi ve federasyon eğitimlerini tamamlamış aynı zamanda uluslararası tırmanış tecrübesi olan bir dağcı, federasyona bağlı HASDAK Kulübü başkanı, AFAD il müdürü ve araştırmacı belirlemiştir. Rotalar belirlenirken; katılımcıların seviyeleri, teknik tırmanışa ihtiyaç olmaması ve internet bağlantısı gibi etmenler dikkate alınmıştır.

Söz konusu etkinlikler yapılmadan önce; ilk olarak çalışmayı yapan araştırmacı ve Türkiye dağcılık federasyonundan iki antrenör, federasyon eğitimlerini tamamlamış, uluslararası tırmanış tecrübesi olan iki dağcı, bölgeyi iyi tanıyan federasyon il temsilcisi, AFAD il müdürü ve araştırmacı bölgedeki on iki rota arasından dört rota belirlemiştir. İlk olarak, farklı deneyim ve tecrübe seviyelerine göre oluşturulan gruplarının hepsinin ayrı günlerde ama aynı rota üzerinde ARU olmadan yürüdükleri rota daha önceden araştırmacı ve TDF'nin iki antrenörüyle gidilerek yürünmüş ve katılımcılar için orayı tanıtan bir harita üzerine yürüyüş rotası çizilmiştir (Şekil 5). Bu belirlenen rotada, farklı deneyimlere sahip üç grup da, farklı günlerde ARU uygulaması olmadan, sadece ellerinde orayı tarif eden bir pusula eşliğinde yürütülmüştür.

Şekil 5. ARU Olmadan, Farklı Deneyim Seviyesindeki Tüm Gurubun Yürüdüğü Narlıgöl Pusulası

Narlıgöl-Sofular köyü; yürüyüş yüksekliği 320-1530 m. arasındadır. kayaların az olduğu, yumuşak zeminli, açık bir arazi yapısına sahip olan rotanın yürüyüş mesafesi 7.8 km'dir (Şekil 5). Rotada krater çanağı, göl ve dere yatakları vardır. Kaybolma riski azdır.

Rotalar belirlenirken katılımcıların seviyeleri, teknik tırmanışa ihtiyaç olmaması ve internet bağlantısı dikkate alınmıştır. Daha sonra ARU ile yürünecek olan rotalar; etkinlik yapılmadan aylar önce araştırmacı ve TDF'den iki antrenör ile birlikte yürünerek oluşturulmuş ve uygulamaya yüklenmiştir. Yürünecek olan rotalar oluşturulurken, katılımcıların rahatlığı ve güvenliği için en uygun yürüyüş parkurları seçilerek risk bölgelerinin hepsi belirlenmiş ve uygulamaya uyarılar şeklinde hem görsel fotoğraflarla hem de yazılı açıklamalarla yüklenmiştir. Uygulamaya sadece risk noktaları değil aynı zamanda tarihi ve görsel uğrama oktalarıda hem fotoğraflarla hem de açıklamalarla uyarı olarak yüklenmiştir.

2.3. Çalışmada Bulunan Kişiler

Çalışma, çalışmayı gerçekleştiren araştırmacı, çalışma boyunca araştırmacını yanında gözlem yapan altı gözlemci ve on iki katılımcıdan oluşmaktadır.

2.3.1. Araştırmacı

Araştırmacı Toprak KESKİN; Ulusal ve Uluslararası tırmanışlara katılan, TDF'nin eğitimlerini tamamlamış, kış ve yaz yürüyüş rehberliği yapabilme yetki belgesi olan, ve AFAD su altı, deprem ve dağ arama kurtarma görevlisi olarak yirmi yıl çalışmış Öğretim Görevlisi ve doktora öğrencisidir. Nitel çalışmalar çalıştayına katılmış, alanda yayınları bulunmaktadır.

2.3.2. Gözlemciler

Türkiye Dağcılık Federasyonundan iki tane uluslararası tırmanış tecrübesi olan antrenör ve dağcı, bölgeyi iyi tanıyan federasyon il temsilcisi ve federasyon eğitimlerini tamamlamış aynı zamanda uluslararası tırmanış tecrübesi olan bir dağcı, Federasyona bağlı HASDAK Kulübü başkanı, AFAD il müdürü, etkinlik boyunca araştırmacının yanında olarak gözlemlerini yapmışlardır.

- AFAD İl Müdürü Celal; on iki yıl süresince AFAD İl Müdürlüğünde arama kurtar ekibinde çalışmış, son dört yıldır da AFAD İl Müdürlüğü yapmakta, Türkiye Dağcılık Federasyonu eğitimlerini tamamlamış bulunmaktadır.
- Yahya: On beş yıl süresince Türkiye Dağcılık Federasyonu eğitim kurullarında yer almış dağcılık eğitim antrenörü olması ve profesyonel dağcı olması bu çalışmada yer almasında önemlidir Ayrıca kendisi, on iki yıl Türkiye Dağcılık Federasyonu Teknik Kurulu Üyesi görevi ve 2012-2016 yılları arasında Asbaşkan olarak görev yapmıştır. Kendisi Milli Dağcı ve Eğitimci –Antrenördür. Everest Ana kamp ve Kalapattar Zirvesi, Peak Lenin (Kırgızistan), Hajla (Karadağ), Saharri (Kosava), Demavend (İran- Ortadoğu'nun en yüksek dağı), Kazbek (Gürcistan), Klimanjero (Tanzanya- Afrika'nın en yüksek dağı), Türkiye de Cilo dağları hariç dağlar, ve 100'ün üzerinde Ağrı Dağı (Türkiye- En yüksek dağı) tırmanışları yapmış dağcıdır. Ayrıca kendisi on altı yıllık Beden eğitimi öğretmeni olması öğrenci formasyonunda ki tecrübesi, Türkiye Dağcılık Federasyonunun farklı yaş kategorilerinin dağcılık eğitimlerin de görev almasının ve TDF kurul üyeliği yapmasının önemi dikkate alınmıştır.
- Özkan; Türkiye Dağcılık Federasyonu antrenörü ve dağcıdır. Ayrıca TDF'nin farklı kurullarında görevler almıştır.
- İhsan; Milli Dağcı ve Acil tıp teknisyeni olması yanında; Türkiye Dağcılık Federasyonunun sekiz aşamalı dağcılık eğitimlerini tamamlamış, ilk yardımcı eğitmeni, AFAD Aksaray Valiliği İl Müdürlüğü Dağ Arama Kurtarma personeli ve Türkiye Dağcılık federasyonu Aksaray il Temsilcisidir. Ulusal ve Uluslararası tırmanışlara katılmıştır. Aksaray doğa sporları alan ve bölgelerine de bilgi olarak hâkimdir. Kendisi Gençlik Hizmetleri ve Spor İl müdürlüğü Yaz spor okullarında öğrencilere Dağcılık eğitimi vermektedir.
- Şevket; Milli Eğitimde öğretmen ve aynı zamanda da Türkiye Dağcılık Federasyonuna bağlı HASDAK (Hasan Dağı Dağcılık Kulübü) Kulübünün de başkanıdır. Aynı zamanda da tecrübeli bir dağcıdır.

2.3.3. Katılımcılar

Katılımcılar: Hasan Dağı Dağcılık ve Doğa Sporları spor kulübü etkinliklerine katılan eğitim almamış ve trekking yürüyüşlerinde deneyimsiz olan dört katılımcı, eğitim almamış ama trekking yürüyüşlerine katılmış dört katılımcı ve Türkiye Dağcılık Federasyonu eğitimlerinden en az iki yaz eğitimini almış dört katılımcıdan oluşmaktadır (Çizelge 8).

Çizelge 8. Katılımcı Listesi

KATILIMCILAR	
BİRİNCİ GRUP	Cemile Emre Asım Naciye
İKİNCİ GRUP	Nurgül Melek Erdal Yusuf
ÜÇÜNCÜ GRUP	Talip Ahmet Cavit Osman

- ✓ Katılımcı Cemile: Lisans mezunu, milli masa tenişçisi, Gençlik Spor Bakanlığında antrenör.
- ✓ Katılımcı Emre: İnşaat Mühendisliği ikinci sınıf öğrencisi.
- ✓ Katılımcı Asım: Makine Bölümü ön lisans mezunu. Milli takım antrenörü.
- ✓ Katılımcı Naciye: Ekonomi lisans mezunu ve yüksek lisans öğrencisi.
- ✓ Katılımcı Nurgül: Ekonomi alanında doktora öğrencisi.
- ✓ Katılımcı Melek: Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü birinci sınıf öğrencisi.

- ✓ Katılımcı Yusuf: Voleybol antrenörüdür.
- ✓ Katılımcı Erdal: Doktora öğrencisi ve aynı zamanda araştırma görevlisi.
- ✓ Katılımcı Ahmet: Lise mezunu ve esnaf. Trekking etkinliğini yıllardır yapmakta ve Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından verilen Yaz Temel ve Yaz Gelişim eğitimlerini tamamlamış bir dağcı.
- ✓ Katılımcı Cavit: Lisans mezunu ve esnaf. Trekking etkinliğini yıllardır yapmakta ve Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından verilen Yaz Temel ve Yaz Gelişim eğitimlerini tamamlamış bir dağcı.
- ✓ Katılımcı Osman: Lisans mezunu ve İnşaat Mühendisi. Trekking etkinliğini yıllardır yapmakta ve Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından verilen Yaz Temel ve Yaz Gelişim eğitimlerini tamamlamış bir dağcı.
- ✓ Katılımcı Talip: Lisans mezunu ve noter memuru. Trekking etkinliğini yıllardır yapmakta ve Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından verilen Yaz Temel ve Yaz Gelişim eğitimlerini tamamlamış bir dağcı.

2.4. Araştırma Süreci

Çalışma, gereken yürüyüşler yapılarak rota hazırlanıp uygulamaya yüklendikten sonra, yürüyüş tarihleri belirlenip, her grup farklı günlerde trekking etkinliğini yapacağı şekilde planlamalar yapılarak etkinlikler gerçekleştirilmiştir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Etkinliğin Yapıldığı Tarihler

Farklı Yetkinliğe Sahip Gruplar	Birinci Trekking Etkinliği	ARU ile Yapılan İkinci Trekking Etkinliği
Birinci Grup	17.05.2019	19.05.2019
İkinci Grup	24.05.2019	26.05.2019
Üçüncü Grup	31.05.2019	02.06.2019

2.4.1. Araştırma Ortamı

Araştırmaya dahil edilen katılımcılar gönüllölük esasına göre seçilmiş ve her bir katılımcı belirlenmiş olan parkurlarda uygulama yapmıştır. Katılımcılar ilk yürüyüşlerini belirlenen Narlıgöl-sofular bölgesinde akıllı harita kullanmadan, diğer rotaları ise akıllı rota uygulaması eşliğinde yapacaklardır. Katılımcıların yürüyüş esnasında ve yürüyüşler sonrasında deneyimleri araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırmaya dahil olan katılımcılar yürüyüşleri sırasında geliştirilecek olan bir akıllı rota uygulaması kullanacaklardır.

Katılımcıların akıllı rota uygulaması olmadan yürüyecekleri rota (kolay rota düzeyinde) Narlıgöl- Sofular köyü olarak belirlenmiştir. Yürüyüş yüksekliği! 320 m-1530 m. arasındadır yürüyüş mesafesi 7.8 km'dir. Rotada krater çanağı, göl ve dere yatakları vardır. Kaybolma riski azdır.

Zor rota olarak; belirlenen rota Hasandağı Bozboyun, Çukur yayla, Kokarot yaylası arasındadır. Yükseklik 1700 m. – 2330m.aralığında ve 9,8 km. yürüyüş mesafesi vardır. Derin dere yatakları bulunur. Yükselti farkı fazla olduğu için yorucudur birçok yerde taş düşmesi vardır. Rotada eğimli ve yan geçiş yapılan yerler fazladır. Bu noktalarda düşme olasılığı fazladır. Rota üzerinde çarsak zemin kaymalara sebep olmaktadır. Farklı aralıklarda Yaylacı yerleşim yerleri vardır. Koyun sürüleri ve çok sayıda köpek bulunmaktadır.

Orta zorluk rota, Yenipınar köyü ve Antik Kent NORA arasındadır. Yükseklik geçişleri 1382m ile 1780m. arasındadır. Yürüyüş mesafesi 11,9 km dir. Rota orman içindedir. Çoban ve yabani hayvan patikaları kaybolma riskini arttırmaktadır. Rota üzerinde farklı noktalarda sürü otlama noktaları ve çok sayıda köpek bulunur. Yaban domuzu görülen noktalar vardır. Rota üzerinde yılık at sürüsü noktaları bulunmaktadır. Antik kent olması sebebiyle tarihi yıkıntılar ve define avcılarının açtığı çukur noktaları bulunmaktadır.

Kolay rota olarak belirlediğimiz rota Çardak mevki -Dipsiz- ve Ilısu köyü arasındır. Yürüyüş yüksekliği 1358m. – 1578m. arasındır. Yürüyüş mesafesi 12.4kmdır. Rota boyunca Melendiz çayı bulunmaktadır. Zaman zaman suya düşme riski olan yerler vardır. Kaygan kayalar bulunur. Kaybolma riski azdır. Ormanlık alan olması sebebiyle yabani hayvanlar vardır.

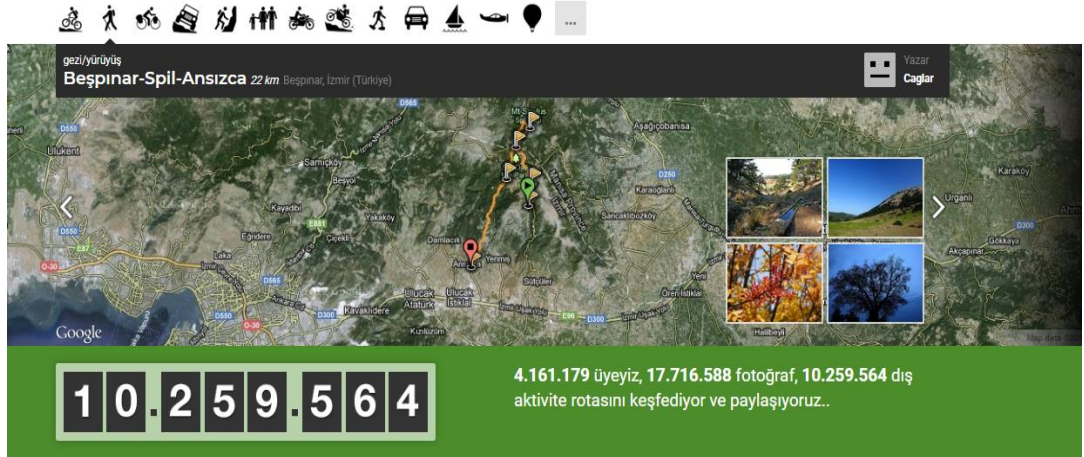
Araştırmaya dahil edilen katılımcılar gönüllülük esasına göre seçilmiş ve her bir katılımcı belirlenmiş olan parkurlarda uygulama yapmıştır. Katılımcılar ilk yürüyüşlerini belirlenen Narlıgöl-Sofular bölgesinde akıllı harita kullanmadan, diğer rotaları ise akıllı rota uygulaması eşliğinde yapmışlardır. Katılımcıların yürüyüş esnasında ve yürüyüşler sonrasında deneyimleri araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmaya dahil olan katılımcılar yürüyüşleri sırasında geliştirilecek olan bir akıllı rota uygulaması kullanmışlardır. Uygulamanın çalışma aşamalarının basit olması göz önünde bulundurulmuştur. Kullanıcı uygulamayı açınca trekking için rotalar önerilmiştir. Katılımcılar, rotaların tüm özellikleri hakkında trekkinge başlamadan bilgi sahibi olmuştur. Rota üzerinde dikkat edilmesi gereken tehlike noktaları, görsel ve tarihsel alanlar sunulmuştur. Kullanıcıların güvenli ve zevkli bir yürüyüş yapması sağlanmıştır. Uygulama üstüne işlenen veriler rotayı belirleyen ekip tarafından belirlenmiştir. Belirlenen rotalar, mevsim şartlarından en az etkilenecek bölgelerden seçilmiştir.

2.4.2. Akıllı Rota Uygulaması

Araştırmaya dahil olan katılımcılar, yürüyüşlerinde geliştirilecek olan bir akıllı rota uygulaması kullanmışlardır. Kullanıcı için uygulamayı açınca trekking için rotalar önerilmiş ve rotaların tüm özellikleri hakkında bilgi sunulmuştur. Katılımcı buna göre bir rota seçmiş ve trekking hazırlıklarını bu bilgiler dahilinde yapmıştır. Akıllı Rota üzerinde; dikkat edilmesi gereken tehlike noktaları, görsel ve tarihsel alanlar sunulmuştur. Uygulama üstüne işlenecek veriler, rotayı belirleyen ekip tarafından düzenlenmiştir.

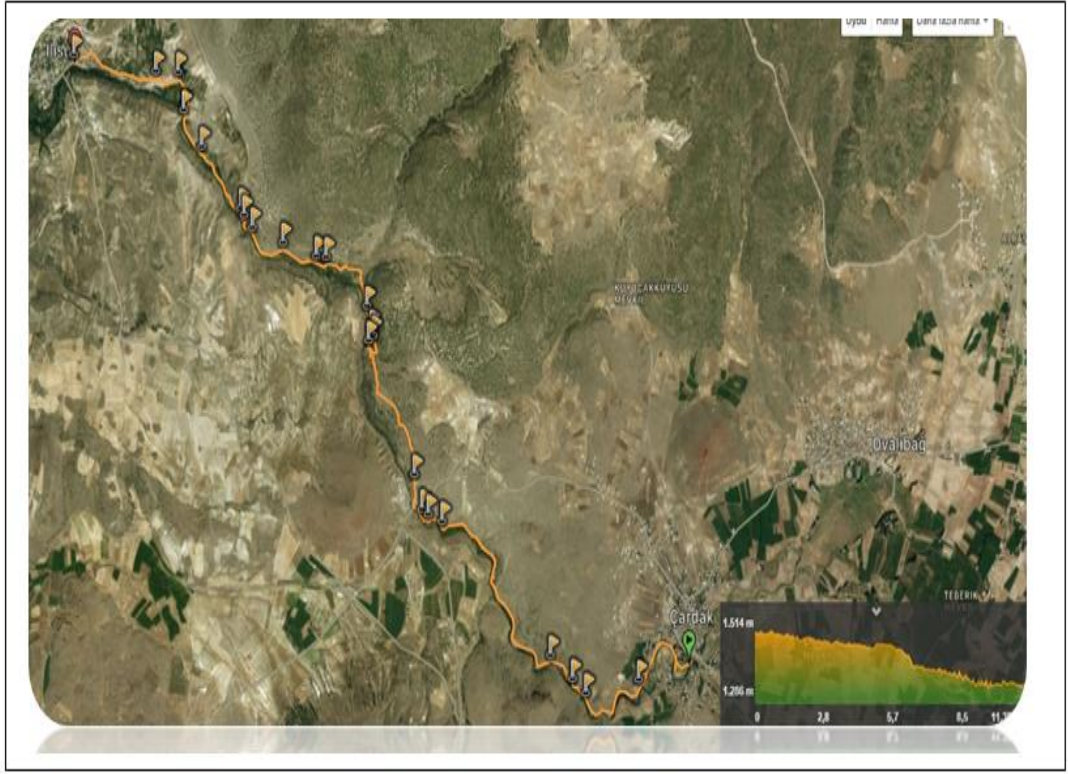
Tez kapsamında belirlenen rotalar, üyeliği alınan uluslararası bir program ile yürütülmüştür. Bu tür Akıllı Rota Uygulamaları, dünyanın birçok bölgesinde dağcılık, gezi ve trekking amaçlı birçok rotanın oluşturulmasına ve rota oluşturma noktasında tehlike, risk ve belirtilmek istenen farklı durumların rota üzerinde işaretlenmesine imkan sağlayan bir programdır. GPS verilerinin paylaşıldığı bir programdır. Sadece yürüyüş değil, bisiklet ve motor sporları gibi birçok doğa sporu için rotaların bulunabildiği bir uygulamadır.

Uygulama içerik olarak, rotalar hakkında yer-yön işaretleri ve uyarılardan oluşmaktadır. Bu belirlenen rotalar, belirli bir kurum tarafından değil, yine uygulamayı kullanan kişilerce oluşturularak kullanım için paylaşılmaktadır. Yani, daha önce bu uygulamayı kullanan biri, o rotayı yürüyerek bir rota planı yapmakta ve riskleri de uygulamaya yazılı veya görsel olarak kaydederek kendine göre bir rota oluşturmaktadır. Bu oluşturulan rota uygulamada kaydedilerek diğer insanların kullanımına açılmaktadır. Böylece, o rotayı hiç bilmeyen biri ya da birileri, eğer isterlerse o oluşturulan rotayı uygulamada seçerek yürüyüşü gerçekleştirmektedirler (Şekil 6).

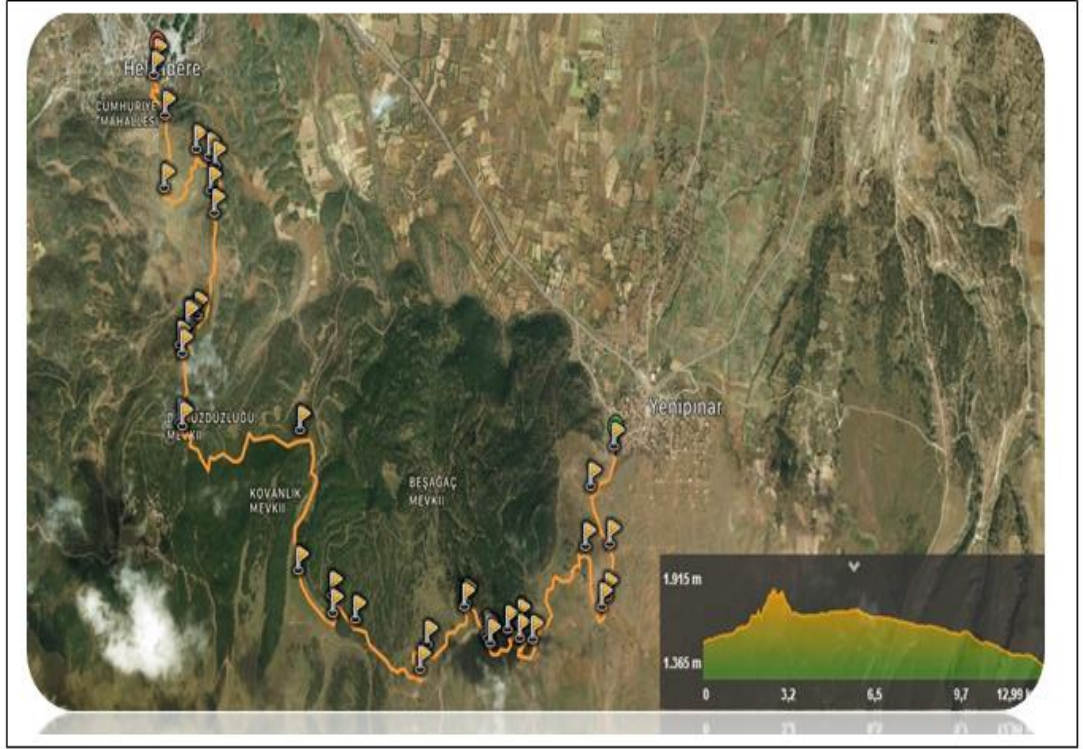
Şekil 6. Doğa Sporlarında Kullanılan bir Akıllı Rota Uygulamasından Bir Görünüm

Araştırmada, araştırmacı ve gözlemciler tarafından yürünerek uygulamada oluşturulan ve katılımcılar tarafından yürütülen rotaların uygulamadan alınan fotoğrafları ve detayları şekil 7, 8, 9’ da verilmektedir.

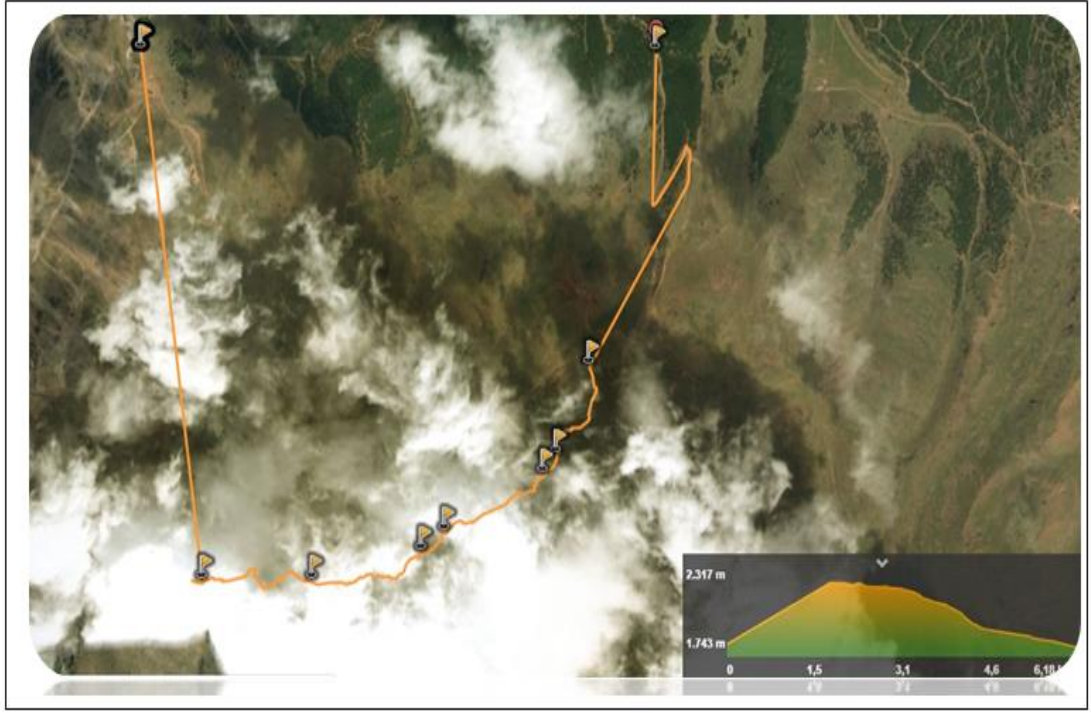
Şekil 7. Uygulamaya Yüklenen ve Daha Önce Hiç Yürümemiş Katılımcıların Yürüdüğü Kolay Rota

Niğde iline bağlı 1514 m. rakımlı Çardak kasabası merkezinden geçen Melendiz çayının kenarından başlayan rota üzerinde yirmi bir nokta işaretlemesi yapılmıştır (Şekil 7). Yedi nokta da taş düşmesi, kaygan zemin aşırı yağışlara da sel riski görülmüştür. Dört nokta da doğal çalılık ve dikenli alan riski belirlenmiştir. Bir alanda taş ocağı olması sebebi ile patlama alanı riski belirlenmiştir. Dört nokta da yabani hayvan riski belirlenmiştir. Diğer alanlarda bilgilendirme (mola noktası, sığınak, yol ayrımı, tarihi kalıntılar, mera alanı) noktaları belirlenmiştir. Rota Aksaray iline bağlı 1286 m. rakımlı Ilısu kasabasında 11.38 km. uzunluğu ile tamamlanmıştır. Yürüyüş süresi toplam 4 saat 9 dk. Hareketli zaman ise 2 saat 35 dk. olmuştur.

Şekil 8. Uygulamaya Yüklenen, Eğitimsiz ama Daha Önce Yürümüş Katılımcıların Yürüdüğü Rota

Aksaray iline bağlı 1555 m. rakımlı Yenipınar köyü merkezinden başlayan rota üzerinde otuz yedi nokta işaretlemesi yapılmıştır (Şekil 8). On üç nokta da taş düşmesi, kaygan zemin aşırı yağışlara da sel riski görülmüştür. Üç nokta da doğal çalılık ve dikenli alan riski belirlenmiştir. Bir nokta da kuzey yamaç geçiş alanında kayalık üzerinde yoğun yosunlu alanda kayma riski belirlenmiştir. Sekiz nokta da yabani hayvan riski belirlenmiştir. Diğer alanlarda bilgilendirme (mola noktası, yol ayrımı, tarihi kalıntılar, mera alanı) noktaları belirlenmiştir. Rota Aksaray iline bağlı 1365 m. rakımlı Helvadere kasabasında 12.99 km. uzunluğu ile tamamlanmıştır. Yürüyüş süresi toplam 6 saat 38 dk. Hareketli zaman ise 3 saat 16 dk. olmuştur.

Şekil 9. Uygulamaya Yüklenen, Eğitimli ve Deneyimli Katılımcıların Yürüdüğü Zorluk Seviyesi Yüksek Rota

Aksaray iline bağlı 1782 m. rakımlı Helvadere köyü sınırlarında bulunan boz boyun mevkiinden başlayan rota üzerinde on sekiz nokta işaretlemesi yapılmıştır (Şekil 9). Yedi nokta da taş düşmesi, kaygan zemin aşırı yağışlara da sel riski görülmüştür. İki nokta da doğal çalılık ve dikenli alan riski belirlenmiştir. Dört nokta da dik eğim ve yan geçiş noktası bulunduğundan her mevsim yüksek oranda düşme ve kayma riski belirlenmiştir. İki nokta da yabani hayvan riski belirlenmiştir. Diğer alanlarda bilgilendirme (mola noktası, yol ayrımı, tarihi kalıntılar, mera alanı) noktaları belirlenmiştir. Rota Aksaray iline bağlı 1689 m. rakımlı Helvadere kasabasında 8.92 km. uzunluğu ile tamamlanmıştır. Yürüyüş süresi toplam 5 saat 32 dk. Hareketli zaman ise 3 saat 46 dk. Olmuştur. Yürüyüş süresince 591m. yükselti farkı olması sebebiyle ciddi efor gerektirmektedir.

2.5. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecindeki aşamalar bu bölümde anlatılmaktadır.

2.5.1. Etik Süreç

Çalışmaya başlanmadan önce, Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan, çalışmanın amacı, gerekçesi, katılımcılara sorulan sorular (EK-2) ve araştırma tasarısının yer aldığı öneri formu sunularak onay alınmıştır (EK-1). Etkinlikler yapılmadan önce, gerekli kurum ve kuruluşlarla irtibata geçilerek gerekli izinler alınmıştır. Etkinlikler yapılmaya başlandığı zaman katılımcılara onam formları imzalatılmıştır (EK-3).

2.5.2. Katılımcılarla Yapılan Görüşmeler ve Araştırmacı Gözlemci Alan Notları ve Görüşmeleri

Çalışmada veri toplamada ses kayıtları, video çekimleri, gözlemci alan notları teknikleri kullanılmıştır. Katılımcılarla, bireysel ve odak grup görüşmeleri yapılarak sorular sorulmuştur. Veriler; yarı yapılandırılmış süreç ve süreç sonu görüşmeleri, odak grup görüşmeleri, araştırmacı alan notları, katılımcıların etkinlik esnasında ve etkinlik sonu yansımaları, etkinlik video kayıtları kullanılarak toplanmıştır.

Trekking etkinlikleri yapılmadan önce, tüm katılımcılarla, belirlenen sorular sorularak, etkinlik öncesi görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra trekking etkinliklerinden sonra katılımcılarla teker teker görüşmeler yapılmış ve daha sonra farklı deneyimlere sahip üç grupta ayrı ayrı odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşmeler şeklinde gerçekleşmiştir. Tüm bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Bunun yanında araştırmacı ve gözlemciler, etkinlik esnasında, grupları uzaktan takip ederek gözlemlerini alan notları ile kayıt altına almışlardır. Daha sonra, etkinlikler bittiği zaman tüm bu ses

kayıtları ve gözlemler yazıya dökülerek raporlar haline getirilmiştir. Ardından çalışma temaları belirlenmiş ve analiz yapılarak yorumlanmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Çalışmada, verilerin analizi kısmında içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsam dahilinde, birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenlenip yorumlanmıştır.

2.6.1. İçerik Analizi

İçerik analizi, toplanan verilerin, derinlemesine bir analiz ile temaların altında verilerin daha belirgin ve anlaşılır bir biçimde ortaya konulmasına imkan vermektedir (Mcmillan ve ark, 2010). Şekil 10'da Mcmillan ve arkadaşlarından (2010) esinlenerek bir içerik analizi süreci ortaya konulmuştur.

Şekil 10. İçerik analizi süreci: (Mcmillan & Schumacher,2010, s.368)

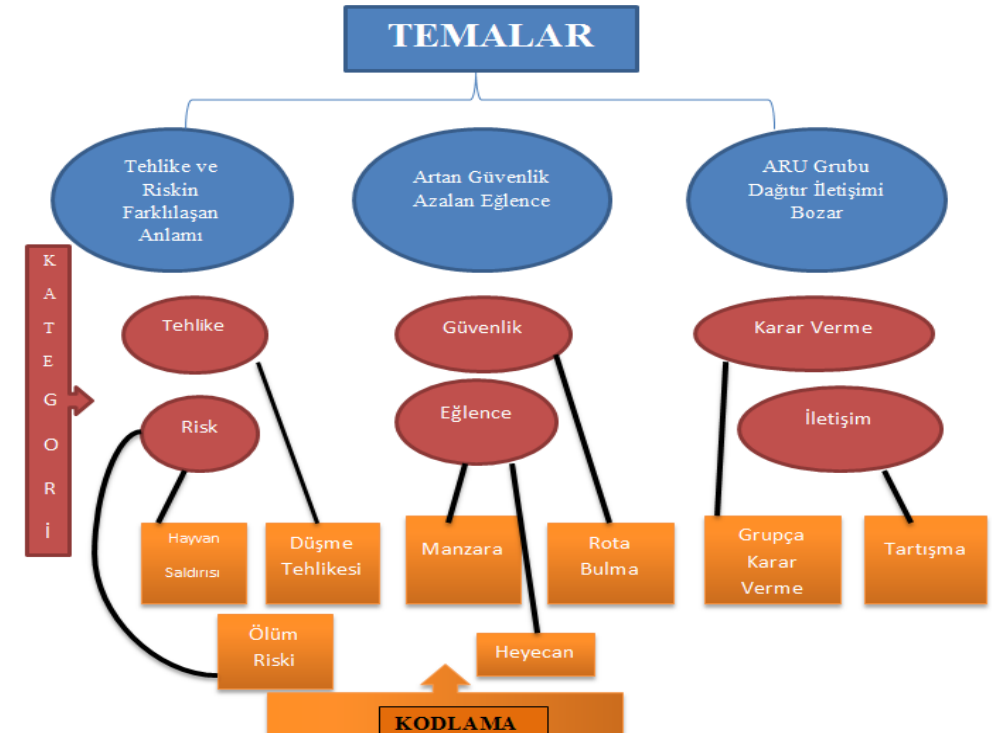
Araştırma birimlerinin, katılımcıların, gözlemcilerin ve veri toplama tekniklerinin belirlenmesiyle başlayan araştırma süreci sonucunda veriler elde edilir. Elde edilen veriler kodlanır, kategorize edilir ve temalar oluşturulur.

Kodlama aşamasında, elde edilen bilgiler incelenerek anlamlı bölümlere ayırmaya ve bölümlerin kavramsal olarak ne anlama geldiği bulunmaya çalışılmaktadır. Strauss ve Corbin (1990) üç tane kodlama biçimini ileri sürmektedir: ‘Daha önce belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama’, ‘Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama’ ve son olarak ilk ikisinin birleşiminden oluşan ‘Genel bir çerçeve içerisinde yapılan kodlama’dır. Çalışmada üçüncü kodlama türü kullanılmıştır. Genel bir çerçeve içerisinde yapılan kodlamada, verilerin analizinden önce genel bir kavramsal yapı oluşturmak mümkündür.

Araştırmacı: *Peki şuanda **risk**i tarif edersen ne dersin?*

Katılımcı (EI): *Risk bence heyecan aramak. Yani sonuçta bilmediğin bir yere gidiyorsun, orada karşılaşacak her şey, karşılaşılabilecek olumsuz her şey bana göre artık bir risk. Sonuçta neyle karşılaşacağımı bilmiyorum. Bu yılan olur, akrep olur, köpek olur, tilki olur, domuz olur, neyse yani.*

Daha sonra kodlardan aralarındaki benzerliklere ve farklılıklara göre kategoriler oluşturulur. Kategoriler arasında taşıdıkları anlamlara göre temalar ortaya konulur (Şekil 11).

Şekil 11. Verilerin Analiz Süreci

Okuyucunun anlayacağı şekilde ve ayrıntılı bir biçimde temalar yardımıyla sunulan bulgularla birlikte araştırmacının yorumlarıyla okuyucuya sunulabilir hale getirilir.

3. BULGULAR

Bu çalışmanın amacı; farklı trekking deneyimlerine sahip üç farklı grubun, katıldıkları trekking etkinliğindeki deneyimlerinin incelenmesidir.

Çalışmanın bu bölümünde, farklı deneyime sahip üç grubun (birinci, ikinci ve üçüncü grup) verileri; etkinlik öncesi, birinci trekking sonrası ve ARU uygulamalı trekking sonrası görüşmeler, araştırmacı yansıması olan alan notu, ses kayıtları, go-pro ile çekilen videolar yoluyla toplanmıştır. Burada, *birinci grup*, ilk defa trekking yapan grubu; *ikinci grup*, daha önce trekking deneyimi olan grubu; *üçüncü grup* da, daha önce birçok kez trekking yapmış ve TDF'den en az iki eğitim almış olan grubu temsil etmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, araştırma sorularını ortaya koyan üç tema (Tehlike ve Riskin Farklılaşan Anlamı, Artan Güvenlik Azalan Eğlence, Akıllı Rota Grubu Dağıtır İletişimi Bozar) altında toplanmıştır (Çizelge 11).

Çizelge 10. Çalışmanın Temaları

TEMALAR	Tehlike ve Riskin Farklılaşan Anlamı
	Artan Güvenlik Azalan Eğlence
	Akıllı Rota Grubu Dağıtır İletişimi Bozar

3.1. Ulaşılan Bulguların Belirlenen Temalar Yardımıyla Ortaya Konulması

Bulgular, üç tema altında ortaya konulmuştur (Çizelge 3). Görüşmeler ve gözlemci alan notları yazıya döküldüğünde, toplamda iki yüz sayfalık bir rapor oluşmuştur. Daha sonra araştırma sorularına yönelik gerekli sınıflandırmalar ve analizler yapılarak bulgular temalar yardımıyla ortaya konulmuştur.

3.1.1. Tehlike ve Riskin Farklılaşan Anlamı

Tehlike, büyük zarara ya da yok olmaya yol açabilecek durum ya da şey olarak tarif edilirken (TDK) doğadaki tehlikeyi ise; Gigliotti ve Jason'a (1991) ait olan *“Doğal veya insan eliyle oluşturulmuş çevrede, insanların hayatlarını, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini, mal ve hizmetlerini önemli ölçüde etkileyebilecek olumsuz olaylar”* ifadeleriyle tanımlamak mümkündür. Temanın ilk bölümünde, çalışma süresince katılımcıların tehlikeyi algılayışlarının farklı deneyime sahip üç grupta değişimi yer almıştır.

Birinci grup için tehlike; etkinlik öncesi *“tehlike var ama çok fazla korkum yok”* şeklindeyken, birinci trekking sonrası *“Bir şey olmaz diyorsun ama yürüdükçe farkına varıyorsun”* şeklinde farkındalığın arttığı, ARU ile trekking sonrası da *“tehlike var ama uyarılar etkili oldu”* şeklinde ortaya çıkmıştır. Bunun anlamı tehlike ilk başta, deneyimleri olmadığından dolayı, korkusuz hatta tehlikeyi küçümseyen ifadeler kullanılırken zamanla farkındalığın da artmasıyla uygulama ile azaltılabileceği şeklinde söylenebilir.

Birinci grup katılımcıları, etkinlik öncesi görüşmelerinde, tehlikeyi, hayvan saldırısı, kayıp düşme, bataklık alan, doğa olayları, aşırı sıcaklık, bireysel sağlık sorunları, kaya düşmesi olarak tarif ederken, bu durumda yapacaklarını ise *“yardım isterim, korku içine girerim, stres basar, paniklemeden beklerim, bağırırım”* şeklinde ifade etmişlerdir. Bununla beraber tehlike ile karşılaştıklarındaki durumu *“Kayıp düşersem, korkarım”, “En fazla vahşi hayvan saldırısı, o da çok düşük bir ihtimaldir”, “Çok büyük korkum yok”, “Çok fazla tehlikelerle karşılaşacağımızı sanmıyorum”* gibi dile getirerek, daha önce hiç yürümediklerinden dolayı tehlikeyi biraz küçümsemekte ve hafife almakta ve bundan dolayı rahat davrandıklarını görmüştür.

“Hayvan haricinde hiçbir şeyden korkmuyorum... Özellikle köpeğe karşı bir fobim var... Düşsem, korkmam, çok tedirgin olmam” (Cemile, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 16.05.2019).

“Ekibin ayağının kayması gibi... Doğal herhangi bir zorluk olabilir... En fazla vahşi hayvan saldırısı, o da çok düşük bir ihtimaldir... Sanmıyorum ama extra bir durum... Çok büyük korkum yok ” (Emre, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 16.05.2019).

“Sıcak etkileyebilir ya da kendi hastalıklarını tetikleyebilir, kayma, düşme, doğadan dolayı... Düşsem, korku içerisine girerim, stres basar... Çok fazla tehlikelerle karşılaşacağımızı sanmıyorum” (Asım, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 16.05.2019).

“Düşme tehlikesi olabilir, bataklık falan... Dağda düşme veya kayanın altında kalma... Korkarım, stres yaparım... Yardım isteyecek birine ulaşmaya çalışırım... Paniklemeden beklemeye çalışırım... Bağırırım... Ne tarz bir tehlike olacak tahmin edemiyorum... Bilinçsiz olduğum için değil, ne yapacağımı bilmediğim için... Başıma bir şey gelir tarzında bir şey duymuyorum... Bilmemenin verdiği bir rahatlık da olabilir” (Naciye, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 16.05.2019).

Birinci grup katılımcıları, birinci trekking sonrasındaki görüşmelerinde düşme, kayma, yanlış taşa basma, yürüdükleri zeminin kayması, eğimin fazla olması, tarihi yıkıntılardan dolayı ürperme ve yaban hayatıyla ilgili sıkıntılar gibi tehlikeler atlattıklarını ve bundan dolayı koktuklarını, stres yaşadıklarını ve tedirgin olduklarını ifade etmektedirler. İlk deneyimleri olmasından dolayı, hala doğadan gelecek, malzemeden dolayı ya da kendilerinden kaynaklı tehlikelerle karşılaşmadıkları için ya da karşı karşıya kalsalar bile fazla zarar görmediklerinden dolayı, tehlikeyi küçümsemekte ve tehlikeyi yaşamadan tehlike olarak görmemişlerdir. Tehlike korkutsa da aynı zamanda onlara heyecan vererek eğlendirdiği ve çoğu zaman o tehlikenin verdiği heyecanı macera olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Bununla beraber katılımcılar, bazı tehlikelerle karşı karşıya kaldıkça işin ciddiyetini de anladıklarını ve aslında deneyimledikçe farkındalıklarının arttığını ifade etmişlerdir.

“Kaydığım yerde zemin ayağımızın altında kayıyordu, yanlış taşa basmadan dolayı ayağım kayarak dengem bozuldu, düştüm... Korku yaşadığım ve tedirgin olduğum yer dere yatağındayken... Biraz da tarihi yıkıntıların olması ürpertti, tedirgin oldum, bir şey çıkar mı diye. O şeyler beni oldum olası tedirgin ediyor. Hani yıkık yıkık virane yerler... Şu rotada ölür müsün desen, uçurumdan düşmediğim sürece bir şey olmaz. Biraz aşağı doğru baktığım zaman heyecanlandım ister istemez. Heyecan da korku da ikisi bir arada, uçuruma çok yakın geldik, hiç tedirgin olmadık. Kaydım, bacağım ayrıldı,

yanlış taşa bastığım için kaydım, bir şey olmaz diyorsun ama yürüdükçe farkına varıyorsun... (Cemile, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

Düşme tehlikesi dere yatağında da vardı, tehlike yok denecek kadar azdı zaten, üstesinden gelinebilecek tehlikelerdi, dikkatli olmadığınızda, öyle çok bir şey olmayacağı için, ben tehlike çitasını biraz yüksek tuttuğum için olabilir, düşme tehlikesi biz de yaşadık da ben onu tehlike olarak görmedim. Başlamadan önce acaba yılan çıksa ne yaparım diye düşünüyorduk. Ama girdikten sonra parkura yılan çıksın da bir eğlenelim. Yani bir macera yaşayalım şeyi oluyor, maceraya biraz çevikliğim var. Ama ilk deneyimimde direk atlamayayım dedim ” (Emre, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Tehlike, canlılar, yabani hayat...Belki de çok kolay olarak düşündüğümüz bu rotada çok fazla tehlike vardı... Neyin nereden tehlike yaratacağını bilmezsek bizim için tehlike yok gibi bir şey... Korksam da tabi baktım aşağı. Zevk de veriyor bir yandan. Riskin üzerine gitmek zevk verdi” (Asım, Birinci Grup, Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Ayağım burkuldu, küçük bir çukura bastım, stres yaşadım, hafif bir korku oldu... Tırmandığımda, yukarı çıkıp aşağıya bakma güzeldi, zevk aldım, ama düşseydim kötü olurdu. Göz önüne alarak çıktım ama ben yukarı” (Naciye, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

Birinci grup katılımcılar, ARU ile trekking sonrasındaki görüşmelerinde, doğadan kaynaklanan (kayalıklardan, nehir kenarlarından dolayı tedirgin olma, yüksek uçurumdan, bataklıktan dolayı tedirginlik, taşlık alanlar ve zeminden dolayı oluşan sıkıntılar, aşırı sıcaklık) kendilerinden kaynaklanan (baş dönmesi, kişisel sağlık problemlerinin ortaya çıkması,), tehlikeler yaşadılar. Tehlikeyi, bilinçsizlik, deneyimsizlik, dikkatsizlik gibi kavramlarla nitelendirdiler. Kayaların ve taşların, en küçük dalın bile tehlike olduğunu “*En küçük taş parçasından en büyük kayalara, en küçük daldan ağaca kadar her şey tehlike unsuru olabilir, zararlar verebilir*” gibi sözlerle ifade etmelerinden tehlikenin farkındalığının zamanla arttığı görülmektedir. ARU ile trekkingde, bir öncekine göre daha az tehlikeyi ve korkuyu yaşadıklarını, uyarı noktalarından dolayı zaten temkinli ilerlediklerini ve bu yüzden de tehlikeyi yaşamadıklarını, bayraklarla belirtilen uyarı noktalarının gerçekten belirtildiği gibi tehlikeli olduğunu, öncesinde uyarı noktalarına bakarak, bölgeye girerken önlemlerini alarak girdiklerini ve bu şekilde de tehlikeden kendilerini koruduklarını

ifade ettiler. Ama bunun yanında domuzla karşılaşıldığında, balçıklı bir alanla karşılaşıldığında, tedirgin olduklarını, yırtıcı hayvan ya da yabani domuz gördüklerinde, nasıl korunacaklarının düşüncesi vardı. Uyarıda ‘yabani hayvan ısırabilir’ diye görünce korktular ve uyarı noktalarının onları tedirgin de ettiğini de söylediler.

“Kayalıklar vardı, başım döndü, tedirgin oldum, vadiye ineceğimiz noktada, yüksek, uçurum ve yönü ayarlayamadık tedirgin oldum... Suyun yükseldiği ve patikanın daraldığı ve kayalıkların başladığı yer, tek korktuğum yer orasıydı benim... Önlem açısından, yırtıcı hayvan ya da yabani domuz, nasıl korunurum nasıl tepki veririm, onun düşüncesi oluyor. Uyarılar, yine, kaygan zemin, ayağınızı sağlam basın dedi. Yani uygulama işimize baya yaradı” (Cemile, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Önceki yürüyüşte, yükseklik ve hayvan korkusu vardı. Çok tedbirliydim. Ama bugün hiç hissetmedim... Korku yaşamadım. Tehlike de atlatmadım. Bir öncekinde daha fazla kaydım mesela. Bugün kayma olayı falan hiç olmadı. Temkinliydim... Sorun yaşamadık. Uyarılar etkili oldu... Uyarı noktaları, bataklık meselesini hatırlıyorum. Uyarıda yabani hayvan ısırabilir meselesi vardı. Orada biraz korktum. Önceden acaba görüldü mü diye. Mesela ısırma derken, yılan mı görüldü kene mi. orada biraz daha dikkatli oldum... Bataklık, çamur denilen uyarı noktalarında dikkat ettik... Uyarılar takım için önemliydi... (Emre, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Kaygan taşlarda çok sakat taşlara denk geldik. Sağlamlığını test ederken, dalgınlığıma geldi sanırım, düştüm... Kalbimi de rahatsız etmeye başlamıştı sıcak, mola verdik... Bilinçsizlik ve deneyimsizlik... Çok büyük tehlikeler yaşamadık, gösterdiğiniz rotada... İşaretlediğiniz uyarılara baktığımızda zaten görüyorduk. Taş düşebilir vs. sağımıza solumuza baktığımızda görüyorduk uygulama sayesinde” (Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Nehre düşecek gibiydik, orada biraz korktum. Ama dolu dolu korkmadım... En küçük taş parçasından en büyük kayalara, en küçük daldan ağaca kadar her şey tehlike unsuru olabilir, zararlar verebilir... Kayalar, taşlar, göl kenarlarına dikkat ederim... Bir önceki tehlikeler burada da vardı. Ama bugün bana daha az tehlikeli geldi... Uyarıda, bataklık alanlar, kayaların kaydığı alanlar, kaygan zemin vardı. Bataklık zemin falan hepsini gördüm. Gerçekten, yazılan uyarılar tehlikeli olan yerlerdi... Uyarı noktaları kesinlikle dikkat edilmesi gereken yerlerdi. Mesela bataklıkta ayağım kaydı, sırt üstü düşüyordum. Orada çok rahat olsaydım eğer. Ben kendimi sıkı tuttum. Kendimi sıkı tutmasaydım, belimi kırabilirdim. Kayaların olduğu

yerde falan kesinlikle dikkat edilmesi gerekiyordu... Uyarılara dikkat etmeseydik, kesin birinin kafası kırılırdı (Naciye, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

Birinci grup katılımcıları, Uygulama ile trekkingde, mevsimsel ve iklimsel değişiklikten dolayı, uygulamada bazı noktaların olmadığı, rotayı oluşturan kişinin yürüdüğü zamanla onların yürüdükleri zamanda ki tehlikelerin bazen tutmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu, ARU ile olan bu trekking esnasında, mevsimsellikten dolayı rotadaki değişimlerden üzüntü duydular, yeterince heyecan duyamadıklarını ve değişen rotayı merak ettiklerini dile getirdiler.

“Zaman faktörü ve mevsim çok önemli. Mesela uygulamada yazın çekilmiş bir foto ama yürüyüşü kışın yapıyoruz. Coğrafi ve toprak yapısı ister istemez değişiyor. Mesela rotayı siz oluşturduğunuz için, siz kışın gelmişsiniz, kayma riski falan yazıyordu. Ama orada mevsimden dolayı kayma ile ilgili bir sıkıntı yoktu... Mesela bir noktada siz su çok yükseldiği için bizi geri döndürdünüz ve başka rotadan gittik. Siz yürüdüğünüzde normal olan bir yol daha sonra tehlike olabiliyor” (Emre, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Yıkılmış taşlar vardı geçemediğimiz, su yükseldi diye geri döndürdüğünüz, ben o kısma gerçekten devam etmek isterdim. Suyu girmek de olsa devam etmek isterdim” (Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Doğa değişken. Mevsimin verdiği etkiler olabilir, yürürken rotayı değiştirmek zorunda kalabilirsin ya da bu tehlikeye sebebiyet verebilir... Taşı tırmandık ya. Orada çok korktum ama çok istedim... Enes aksiyona girmek istedi. Daha farklı tepelere çıktı atlardı zıpladı... tehlikeli olan yerlere tırmanmak istedim. O tehlikeyi görmek istedim... Korku verici, çok tehlikeli, riskli bir iş ama merak uyandırdığı için yapmak istiyorum. Kötü bir şey bile olsa yapmak istiyorum. Sigara kullanmak gibi” (Naciye, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

Kendilerine macera aradıklarını, dümdüz bir yoldan gitmektense, korku da verse tehlikeler göze alarak heyecan yaşamak istediklerini, tehlikeli olayların onlarda merak uyandırdığını dile getirdiler.

“Gruptan bazen ayrılıp başka yerlerden gitmeye çalıştım. Düz yoldan gitmektense bazen taşın üzerinden falan atlamaya çalıştım. Birazcık daha kayalık olabilirdi. Daha heyecanlı olurdu... Gruptan bazen ayrılıp başka yerlerden gitmeye çalıştım. Düz yoldan gitmektense bazen taşın üzerinden falan atlamaya çalıştım” (Emre, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Birazcık daha kayalık olabilirdi. Daha heyecanlı olurdu şeklinde”(Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019)

“Tehlikeli olan yerlere tırmanmak istedim. Korku verici, çok tehlikeli, riskli bir iş ama merak uyandırdığı için yapmak istiyorum” (Naciye, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

Birinci grubun, tehlike ile ilgili bulgularını incelediğimizde, etkinlik öncesinde tehlikenin, küçümsenerek korku vermediğini ifade ederken birinci ve ARU ile trekking etkinliklerinde deneyimlediklerinden dolayı farkındalıklarının arttığını, bununla beraber, uygulamadaki uyarılarla birlikte gelen tehlike noktalarının da farkındalıklarının artmasına yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, katılımcılar, ARU’nun tehlikeyi önlediğini söylemişlerdir.

İkinci grup için tehlikeyi algılayışları; etkinlik öncesinde *“tehlike var ama korku yok”*; birinci trekking sonrası *“gerçekten dikkat edilmesi gerektiğini anladım”* şeklinde deneyimlenerek tehlike ciddiye alınmış ve ARU ile trekking sonrasında *“Her şey uygulama da belliydi”* gibi ifadelerle tehlikenin ARU ile önlendiği söylenmiştir.

İkinci grup, etkinlik öncesi görüşmelerinde, trekkingde tehlikelerin var olduğunu, bunların, taş düşmesi, malzemelerin eksik veya yanlış olmasından doğacak sıkıntılar, temkinsiz ve hazırlıksız yürüyüşe çıkmak, iklim değişikliğinin verebileceği olaylar, doğa olayları, kullanılan malzemelerin ortama uygun olmaması, kayma, düşme, zemine dikkatsiz basma, vahşi hayvanlar, bitki örtüsünün yapısından dolayı oluşabilecek sıkıntılar, su kenarlarından yürünmesi gibi tehlikeler olabileceğini söylemişler ve tehlikenin trekking yapılan bölgeye göre değişeceğini ifade etmişlerdir. *“Düşsem kötü olurdu ya da olmazdı ölürdüm”*, *“Dikkatsizce bir*

adım bile hayatımıza mal olabilir” sözleriyle tehlikelere dikkat edilmezse ölüm gibi ciddi sonuçlar doğurabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu, tehlikenin çoğu zaman kişinin kendisinden doğabilecek sıkıntılar olduğunu ifade etmişlerdir.

“Tehlike var, ama kendince olduğunu düşünüyorum, dış etkenler değil, o an duygularıyla hareket etmemen gerekiyor, kendin dikkatli olman gerektiğini düşünüyorum... Taş düşmesi”(Nurgül, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 23.05.2019).

“Temkinsiz ve hazırlıksız olarak çıkılan yürüyüşler... İklim değişikliği... Bilgi eksikliğinden kaynaklanan şeyler... Bastığımız yerlere dikkat etmeliyiz, dikkatsizce bir adım bile hayatımıza mal olabilir... Dengesizce yapacağımız bir adım tehlikelere yol açabilir... Hayvan vs... Kayma” (Melek, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 23.05.2019).

“Gittiğimiz bölgeler ile alakalı tehlikeler değişebilir. Yabani hayvanlarla karşılaşma tehlikesi, doğa olayları ile alakalı sıkıntılar olabilir, ufak tefek sakatlıklar, yorgunluk, güneşle alakalı sıkıntılar olabilir” (Yusuf, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 23.05.2019).

“Kayaçların kayması, bitki örtüsünün yumuşak olması veya sert olması, kullandığımız tesisatlar ortama uygun olup olmaması, dik yokuşların olması, yamaçlardan inilmesi, su kenarlarından yürünmesi tehlike unsuru oluşturabilir... Dik bir yokuş inerken tabanı yumuşak bir ayakkabının giyilmesi tehlikeye atabilir” (Erdal, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 23.05.2019).

İkinci grup, yine etkinlik öncesinde tehlikenin korku vermediğini hatta cazip geldiğini söylemişlerdir. Daha önceki etkinliklerinde başına çok büyük tehlikeler gelmediğinden dolayı, tehlike olarak görmedikleri çoğu şeyin olduğunu ifade etmişlerdir. Bazen, trekking esnasında tehlike olan bir şeyi o an fark etmeyip, bunu o anda heyecan ve mutluluk dolu bir şey algılayarak, aslında kendilerini tehlikeye attıklarını sonradan, farklı bir bakış açısıyla dışarıdan baktıklarında ya da düşündüklerinde farkına vardıklarını ifade etmişlerdir.

“Tehlikeden korkmuyorum. Hatta cazip geliyor... Tehlikeye başıma gelmeden tehlike gözüyle bakmıyorum, mesela hiç düşmedim trekkingde... Ama yine de çok önemsemiyorum, daha önce başıma çok büyük bir olay gelmediği için sanırım... Kendi güvenliğimi kendim göz ardı edebiliyorum. Sonradan fark

ediyorum... Fotoğraf çekmeye çalışırken en uca geldiğimi fark ettim’’ (Nurgül, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 23.05.2019).

İkinci grup, uygulama olmadan yürüdükleri birinci trekking etkinliklerinde, birçok tehlikelerle karşı karşıya kaldıklarını ifade ettiler. Yılan çıktığını, çakılların var olması, keskin iniş çıkışların hem yorduğunu hem de tehlikeli olduğunu, yan geçişlerde kayma olması, yaban ormanlarının cilt ile temas etmesi sonucu verdiği zararlar, dere yatağının yumuşak bir yapıya sahip oluşundan doğan sıkıntıların olması, yaban hayatına uygun yerlerin olması, kayalık alanlarda taşa takılıp düştüklerini, çamura battıklarını, toprak yapısından dolayı kayıp düştüklerini, önden yürüyen kişinin ayağından fırlayan bir taşın sıkıntı yarattığını, malzemelerin bazı zamanlarda çalılara takıldığını ifade etmişlerdir. Bunun dışında barajın tehlikeli olduğunu da dile getirmişlerdir. Bu tehlikelerle karşı karşıya kaldıklarında, onlara, korku ve tedirginlik gibi durumlar yaşattığı belirtmişlerdir. Katılımcılar, dikkat edilmediği takdirde yaralanma ve ölüm gibi sıkıntıların meydana gelebilme olasılıklarını da belirtmişlerdir. Bununla beraber, trekkingde, sürülmüş tarlalardan yürümenin daha zor ve yorucu olduğunu da deneyimleyerek fark ettiklerini ifadelerle söylemişlerdir.

“Yılan çıktı, korkunçtu... Tepe biraz yorucuydu, çok dikti, inişler çıkışlar çok fazlaydı, keskindi... Kayaların içine girdik, hem tehlikeliydi hem de yorucu... Çok saptık... Dikkat edilmezse ölüme kadar gidecek yerler var... Kayalık bir yerde düştüm, kayaya takıldım... Barajın üstünü kapatıvermişler, yeni yapıyormuş, beni tedirgin etti, basıyoruz ama neye basıyoruz, tehlikede hissettim kendimi, ilerisi de çamurluydu, batıyordu’’ (Nurgül, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Erhan hoca öndeyken, ayağından taş fırladı, gözüme geliyordu, gerçekten dikkat edilmesi gerektiğini anladım... Ağaçların altından geçerken, sırt çantasındaki batonlar takılıyor ağaca, daha dikkatli olunması gerekiyor... Kayma tehlikesi vardı... Yanımız uçurumdu, dikkatsizlik olsa ya da ayağımız burkulsa... Köyün içinde, ayağımı burktum... Yan geçişlerde kayma tehlikeleri vardı... Dere yatağı, yumuşak bir yolu vardı... Sürülmüş tarlaların içinde yürüdüğümüz oldu, yumuşak olduğu için insanı daha çok yoruyor, zorlandığımızı fark ettik’’ (Melek, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Dere yatağına girdiğimiz zaman, toprak şeyinden dolayı, kaygan bir zemindi, ufak bir kaza atlattım, düştüm, biraz tedirgin oldum... Baraj inşaatı varmış, birazcık tedirginlik vardı... Çok fazla çakıl var” (Yusuf, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Rotayı kaybettik, içimizde bir kaygı vardı... Baraj bölümünde biraz endişelendik, bizi korkuttu, baraj gibi bir şey görüyorsun ama içinde su var mı yok mu, nasıl geçeceğiz, ilerledikçe baraj bölgesinin boş olduğunu gördük... Barajda, çamurda, battım ben... Bir yerde ayağım kaydı. Zemin toprak, birde sıcaklık ile birleşince, kaygan bir yapı oluşturuyordu. Ufak bir düşme tehlikesi hissettim... Yaban hayatını tehlikeli sayabileceğimiz küçük de olsa bir yılan görmek. Tedirgin etti... Kayaçların yapısından dolayı sıkıntı yaşayanlar oldu... Bitki örtüsünün değiştiği noktalar vardı, yumuşak olan bölgeler vardı, kum yapısı hafif olan bölgeler vardı... Yaban ormanı dediğimiz noktalar vardı, cildimize dokunduğunda ya da sürttüğünde, çizen veya yaralayan unsurlar oluşturabiliyordu” (Erdal, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

İkinci grup katılımcılar, ARU ile trekking etkinliklerinde, tehlike olarak yılanlardan korktuklarını, çok büyük tehlikeler yaşamadıklarını, uygulamanın tehlikeleri önceden belirterek tedbir almaları konusunda yardımcı olduğundan tehlike, korku ve endişe yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber, *“Uygulama olmasaydı kesinlikle kaybolurduk”* şeklinde ifadeleriyle uygulamanın yön bulma ve kaybolma tehlikesini minimuma indirme konusunda gerçekten etkili olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcılar son olarak, *“Ve bu uyarıların neredeyse hepsi doğru çıktı”* şeklinde söylemleriyle uygulamada belirtilen tehlike noktalarının gerçekten var olduğunun da altını çizerken, diğer yandan da, kendileri de yürüyüş boyunca uygulamada olmayıp trekking esnasında karşılaştıkları tehlikeleri eklediklerini *“Yol boyunca hedefler ve tehlike arz eden noktalar işaretli uygulamada”* söylemleriyle belirtmişlerdir.

“Yılan gördük yine... Uygulama olmasaydı kesinlikle kaybolurduk... Zaten uygulama ile tehlike noktaları verilmişti. Dikkate aldığında hiçbir sorun yaşamazdın ve yaşamadık” (Nurgül, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Yılan çıktı, irkildim açıkçası... Bugün her şey uygulama ile belliydi o yüzden korkmadık tehlike yaşamadık” (Melek, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Sıkıntılı bölgelere girmeden bütün uyarılar yapılıyordu. Ve bu uyarıların neredeyse hepsi doğru çıktı. O yüzden korku yoktu” (Yusuf, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“GPS ile yürüdüğümüzde endişe ve korku çok azdı... Tehlikeleri önceden görüp tedbir alma açısından uygulama gerçekten çok iyi... Yol boyunca hedefler ve tehlike arz eden noktalar işaretli uygulamada. Oraya geldiğimizde zaten ne ile karşılaşacağımızı biliyorduk” (Erdal, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

İkinci Grup, etkinlik öncesinde tehlikenin var olduğunu ama korkmadıklarını söylerken, birinci ve ARU ile trekkingde gerçekten dikkat edilmesi gereken yerlerin olduğunu, ARU ile tehlikelerin belirtildiğini ve deneyimin çok önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Üçüncü grup için, etkinlik öncesinde *“tehlike hep var, sonuçları hafif de olabilir ölümle de sonuçlanabilir”*, birinci trekking sonrası *“ne kadar dikkat edilse de tehlike hep var”*, ARU ile trekking sonrasında ise *“tehlike ARU kullanılsa dahi deneyimle öğrenilir”* yani doğadaki tehlikenin deneyimlendiği zaman anlaşılabilirliğini ifade etmişlerdir.

Üçüncü grup, etkinlik öncesi görüşmelerde, trekking etkinliğinde tehlike olabilecek durumların, taş yuvarlanması, kaya düşmesi, özel ekipman gerektiren yerlerin organizasyoncular tarafından önceden söylenmemesi, dikkatsizlikten dolayı olabilecek şeyler, tek sıra halindeyken üstten taş düşmesi, ağaçların arasından geçerken çizilmeler, yağmur, sel, kar, buz, kayma, yabani hayvanlar, yerdeki küçük ve oynak taşlar olduğunu söylemişlerdir. Ama en büyük tehlikenin, kişilerin bilinçsizliğinden ve dikkatsizliğinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların, *“Erciyes’de kaya düşmesi olan bir yerde birçok küçük taş döküldü”*, *“Kayalık bir yapı, taşlar oynak, dengemi kaybedip düşmeme neden oldu”*, *“Hafife aldığımız o küçük taş dönmeleri bile, güzü zehir edecek kaza ile sonuçlanabiliyor, başıma gelince öğrendim”* gibi ifadeleriyle, tüm bu tehlikelerin farkındalar ama aynı zamanda yaşayarak ve deneyimleyerek tehlikenin öğrenilmesi ve çevreye göre tehlikenin değişikliğe uğradığının farkındalar. Katılımcılar, ifadeleriyle tehlikeyi

kendi içlerinde sınıflamaktalar. Bu tehlikelerin sonuçları hafif de olabilir, ölümle sonuçlanacak derecede şiddetli de olabilir. Ama genelde tehlikenin kaynağı kişinin kendinden kaynaklanıyor.

“Taş yuvarlanması, kaya düşmesi, yabani hayvanlarla karşılaşmak, özel ekipman gerektiren yerlerin organizasyoncular tarafından söylenmemesi... Erciyes’de kaya düşmesi olan bir yerde birçok küçük taş döküldü. Yanımızdan geçti üzerimize döküldü. Kaskımız var ama çok kalabalık bir şeydi” (Cavit, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Düşme olabilir. Dikkatsizlikten dolayı olan şeyler olabilir. Ayağı burkma olabilir. Ağaçların arasından geçerken, bacağını kolunu çizdirebilirsin. Bükülmeler çok oluyor inişte... Yağmur, sel, kar, buz, kayma oluyor. Domuzlarla karşılaşıyorsun. Ama genelde insandan kaynaklı oluyor. Dikkatsizlikten bilmemekten” (Talip, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Kayalık bir yapı, taşlar oynak, dengemi kaybedip düşmeme neden oldu. Hafife aldığımız o küçük taş dönmeleri bile, güzü zehir edecek kaza ile sonuçlanabiliyor. Başıma gelince öğrendim... Rampaya tırmanışta en ufak bir taş kaydırıldığında, diğer grubu tehlikeye sokacağını gördüm”(Ahmet, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Arazi dik olduğunda yamaçlarda kaya düşmesi oluyor. Öndeki giden arkadaş taş düşürebiliyor. Tek sıra halindeyken üstten taş düşüyor” (Osman, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

Üçüncü grup, uygulama olmadan yürüdükleri birinci trekking etkinliklerinde, ne kadar dikkat etseler de tehlike olarak düşme tehlikesi atlattıklarını ve bundan huzursuz olduklarını ama kendilerini toparlayarak yürüyüşe devam ettiklerini ifade ettiler.

“Dikkat etsem de düştüm. Tehlike atlattım” (Cavit, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Arkadaşım düştü, biraz huzursuz olduk. Ama hemen kendini toparladı. Yürüyüşe devam ettik” (Talip, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019)

Üçüncü grup, ARU ile trekkinglerinde, yürüyüşte çok tehlike yaşamadıklarını ifade ettiler. Dik olan yerlerde ve sisin çıktığı zaman tedirgin olduklarını, gruptan birinin düşme tehlikesi atlattığını, taş ve diken batması gibi sıkıntılar yaşadıklarını ve uygulamanın navigasyona bağlanamadığı zamanlarda sıkıntı yaşadıklarını söylediler. Tehlikenin az olduğunu söylerken, bununla beraber, tehlike yok diye rahat davranılmamasının ve her an tehlike meydana gelecek gibi temkinli davranılması gerektiğini de vurgulamışlardır. Trekking esnasında dik yamaçların olduğunu ve bu dik yamaçlardan iniş ve çıkışların her zaman zor olduğu dile getirmişlerdir. Uygulamadaki tehlike ile ilgili uyarıların gerekli yerlerde yapıldığını, uygulama ile belirtilen trekking esnasında var olan tehlikenin uyuştugu, bu sayede de önlemlerini alarak kendilerini koruyabildiklerini ve tehlikeyi yok denecek kadar az yaşadıklarını dile getirdiler. Öte yandan, katılımcıların çoğu, sahip oldukları deneyim ve tecrübe dolayısıyla, işaretlenen uyarıların çoğunun kendi kafasındakilerle örtüştüğünü yani zaten bu tehlikeleri olabileceğini tahmin ettiklerini “*Tehlike için birkaç uyarı konulmuş ama zaten çok rahatlıkla gördüğümüz şeyler*”, “*Kendi kafamızdakilerle de örtüştü yani*” şeklinde söylemlerle ifade etmişlerdir. Katılımcılar, son olarak, uygulamanın dağcılar ve doğa sporları için faydalı olduğunu da belirtmişlerdir.

“Tehlike ve korku yaşamadım. Yürüyüş dik bir tırmanışla başladı sadece orada birazcık tedirgin oldum... Tehlike yok diye göz ardı edilmemeli, her an tehlike olacak gibi hareket edilmeli... Oğuzhan bey arkamızda kalmıştı. 50-60 metre sis indi. Bağırды falan sisten göremedik... Tehlike için birkaç uyarı konulmuş ama zaten çok rahatlıkla gördüğümüz şeyler” (Cavit, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“En son indiğimiz yerde biraz tehlike vardı. Biraz dikti. Korku değil de daha dikkatli davranmaya çalıştım. Zaten inişler her zaman zordur... Tehlike yaşamadım ben... Mesela o iniş dediğim yerde, uyarı geldi kaygan zemin dedi. Nitekim dediği gibi de çıktı. Kendi kafamızdakilerle de örtüştü yani... İşaret edilen yerler gerçekten dikkat edilmesi gereken yerlerdi. Kaygan zemin diyor, zemin kaygan. En azından ona göre tedbirimizi aldık. Hızlı gidiyorduk yavaşladık mesela... Zaten tehlikeli yerler işaretlenmiş. Doğru yerler işaretlenmiş, doğru ifadeler söylenmiş, doğru uyarılar verilmiş... Uyarı olarak dikkat etmezsek düşerdik. Arkadaşımız düştü mesela” (Talip, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Uygulamada, sel, su, kaygan zemin, toprak kayması olabilir diye uyarı geldiğinde, toprağın gerçekten altı boşmuş, bastığım zaman ayağım kayınca düştüm. Taş diken batması oldu... Uyarılar yazdığı için, uygulama dağcılar ve doğa sporları için faydalı bir uygulama olduğuna inanıyorum... Uygulamada tam gerekli olan yerlerde işaretleme alınmış” (Ahmet, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Korku yaşamadık. Pek tehlike de arz etmedi bu sefer. Biraz sis çıkınca orada biraz panikledik... Rota navigasyona tam bağlanamadı orada biraz sıkıntı yaşadık... Uygulama, kaygan zemin dedi, kaygan zemin vardı” (Osman, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

Üçüncü grup, ARU ile trekkingde, mevsimsel değişimlerden dolayı, bazen uygulamanın yapıldığı zaman ile örtüşmelerin olmadığı söylendi. Uygulamada hazırlanan rotanın yazıldığı mevsimin, onların yürüdükleri mevsimden farklı olması sebebiyle oluşabilecek tehlikelerin olabileceğini, bununla beraber trekking esnasında bunun örneklerini yaşadıklarını ifade ettiler.

“Küçük dereciklerde su yok ama aktığı taşlar kaygandı. Dere yatakları mevsime göre tehlikeli olabiliyor... Kaygan zemin yazan yerlerde sadece bir yerde kaygan zemin vardı. Belki de havadan dolayı geçişten kaynaklıdır. Biz mümkün olduğunca kaya değil toprak yerlere bastık. Uygulamada mevsimsel şeylerden iklimden bahsedilmemiş. Geçişten dolayı uygulamayı yapılan zamanla yürünen zaman aynı olmadığı için bazı şeyler değişebiliyor. Mesela bazı yerlerde kar erimiş, taşlar nemli kalmış” (Cavit, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Bazen şey oldu, ilk girişte dere yatağı dedi. Aktif bir dere yoktu mevsim gereği” (Osman, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

Farklı deneyimlere sahip üç grubun, tehlike ile ilgili söylemlerini incelemiş bulunmaktayız. Bu temada, diğer bulgu olarak ortaya koyulan kavram ise, tehlike kavramıyla çok yakından ilişkili olan, katılımcıların risk üzerine söylemleridir.

Risk, zarar veya kayba neden olabilecek bir olayın meydana gelme olasılığı, beklenmeyen sonuçlarla karşılaşma olasılığı, belirsizlik anlamlarına gelen bir kavramdır (Gök, 2006; Sevil, 2001). Yine benzer şekilde TDK'daki sözlük anlamına

baktığımızda da, risk, bir zarara uğrama tehlikesi ve zarar görme olasılığı anlamına gelmektedir. Risk ve tehlike kavramı birbiri ile çok yakından ilişkili olmakla birlikte çoğu zaman bu iki kavram anlam kargaşasına uğramaktadır. Alman yazar Luhmann (2006), bu ayrımı, sadece üzerinde karar verilen olguların sonuçlarının risk teşkil edebileceğini; üçüncü kişilerin ya da doğa olaylarının sonucunda gerçekleşen vakıaların ise ancak tehlike olabileceğini savunmuştur. Tehlike, irademiz ve isteğimizin dışında oluşabilme olasılığı olan, gerçekleştiğinde kayıp ve zarar doğuran mutlak bir olayı ifade etmektedir. Bu tehlikelerin var oluş ihtimali de riski doğurmaktadır. Belirli bir riskin oluşması için hem belirli bir tehlike ortaya çıkmalı hem de bu tehlike belirli bir sonucu yaratmalıdır (Esin, 2009). Sporda risk, fiziksel tehlike olasılığı ile ilgilidir (Rossi ve Cereatti, 1993; Demirhan, 2014). Risk, hayatımızın her alanında karşımıza çıkan bir olgu olduğu gibi, tehlike ve belirsizliklerle dolu doğada kaçınılmazdır. Bu yüzden de, bir doğa sporu olan trekking, bünyesinde birçok risk unsuru barındırmaktadır.

Birinci grup için risk, etkinlik öncesi görüşmelerde, “*bireysel kararların, kendi üzerinde olan etkisi*” olarak tanımlanırken, birinci trekking sonrası “*bireysel kararların, kişinin kendisini veya başkasını etkileme ihtimali*”, ARU ile trekking sonrası risk “*Doğal dengeyi bozabilecek her şey*” olarak zamanla deneyimleri ve farkındalıkları arttığandan bu şekilde anlam kazanmıştır. Katılımcılar, risk kelimesinin sadece kaymaktan düşmekten ibaret olmadığını, atılan bir taşın bile sadece bireyi değil tüm canlıları ve doğayı etkileyebileceğini zamanla deneyimleyerek anladıklarını ifade etmişlerdir.

Birinci grup, etkinlik öncesi görüşmelerinde, risk kavramını, belirsizlik, belirsizliğin üzerine gitme, gerçekleşme ihtimali söz konusu olabilecek olumsuzluklar, bilinmeyene gitme, göze alınanın dışındaki tehlikeler, bireyin aldığı kararların kendisine vermesi ihtimal zararlar, “*ölüme yaşam arasındaki çizgi*”, “*Belirsizliğe yaklaşmak*” olarak tanımlamışlardır. Örnek olarak da, kayadan kayaya atlama, kayma, düşme, dağlık alanlar verilmiştir. Aynı zamanda, katılımcılardan bazıları, riski macera olarak gördüklerini “*Bol macera olsun, bir risk alalım*” şeklinde söylemlerle ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu, riski, bireysel alınan

kararlar sonucunda doğabilecek olumsuzlukların bireye verebileceği zararlar olarak düşünürken aslında burada daha önce hiç deneyimlemediklerinden dolayı riski sadece kendilerine gelebilecek zararlar olarak kavramaktadırlar. İçlerinde bazıları riski tarif ederken her ne kadar “*Risk, bana ve çevreme verilen zararlar diyebilirim*” deseler de bir bütün olarak baktığımızda trekkingde riski hiç deneyimlemeyen bu grup için bu kavram henüz alışagelmış bir ezbere ifade olarak karşımıza çıkmaktadır.

“*Risk, ölümle yaşam arasındaki sınır*”(Cemile, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 16.05.2019).

“*Risk, gerçekleşme ihtimalinin belirme sebebinin olduğu durum. Olmaması ihtimalini de düşünerek ama olma ihtimalini de göze alarak o olaya başyurmaktır. Belirsizliğe yaklaşmak. Yani belirsizliğin üzerine gitmek. Zorlamak... Risk, mesela diyelim ki iki kaya var, iki kayanın birinden diğerine atlamam. Atlamayabilirim de. Ayağımda da kayabilir. Kaya sağlam olmayabilir. Ayağım tutmayabilir kayayı. Benim aldığım bir risk olur bu. Yılan gördüğünde üzerine atlayayım, yok biraz atraksiyona gireyim, bu bir risktir... Benim şeye kaçmam, macera isteğimin vereceği tehlikeler olabilir... Bol macera olsun, bir risk alalım*” (Emre, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 16.05.2019).

“*Risk, göze alınanın dışındaki tehlikeler... Benim için risk, kayma, düşme*” (Asım, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 16.05.2019).

“*Yürüyüş yapıyoruz ve nereye gideceğimi, rotayı bilmiyorum. Belki dağlık belki daha zor bir alana gideceğim. Bunun için bir risk olduğunu da düşünürüm... Risk, bana ve çevreme verilen zararlar diyebilirim*” (Naciye, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 16.05.2019).

Birinci grup, birinci trekking sonrası görüşmelerinde, katılımcıların bazıları, riskin hala onlar için aynı olduğunu söylerlerken diğer katılımcılar için riskin daha geniş bir kavram içerdiği sadece kaymaktan veya düşmekten ibaret olmadığını ve “*Risk kelimesi, sadece bizim için geçerli bir kelime değil. Etrafı da etkileyebilir*” sözleriyle ifade etmişlerdir. Riskin bireysel olarak değil herkesi etkileyebileceği ve sadece planlananın ve göze alınan değil planlamanın dışında beklenmedik olaylarında risk olabileceği söylenmiştir. İlk defa trekkingi deneyimleyen katılımcılar, kaygan taşlar, uçurum kenarları, oynar taşlar, büyük çakıllar, eğimli olan

noktalar, vadideki sivri kayalar, gruptan ayrılma, vadideki su, patikaların eğimli noktalara yakın oluşu, rotadan çıkmak, göl, yetersiz ve eksik malzeme, yanlış ayakkabı gibi şeyleri risk görmüşlerdir.

“Yürüyüş öncesi, ölümle yaşam arasındaki çizgi demiştim. Hala öyle düşünüyorum. Düşüp de bir şey olmayacağının garantisi yok... Risk olarak tarif edeceğim şeyler, kaygan taşlar ve uçurum kenarlarıdır. Çünkü yanlış bir taşla bastığında herhangi bir kaza meydana gelebilir... Kaydım, zedelendim. Topuğuma topukla basmışım inerken... Risk olarak gördüğüm, uçurumun kenarından göle yakın olan kısımda bir baş dönmesi ya da dengesizlik yaşarsam ya da yanlış bir yere basarsam orada bir tehlike arz edebilir. Yokuş aşağı iniyorsam baya bir risk, kayma” (Cemile, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Risk, bireysel olarak alınan kararların, kişinin kendisini veya başkasını kötü yönde etkileyecek, gerçekleşme olasılığı düşük ya da yüksek, gerçekleşirse kötü sonuçlar doğuracak olayların yapılması. Bireyin hevesiyle aldığı kararların, bireyi ve başka canlıları tehlikeye atması... Risk olarak, yokuş. Eğim olan noktalar. Vadide sivri kayalar vardı... Patika yollar eğimli yerlere yakındı... Risk olarak, gruptan ayrılmak ve rotadan çıkmak söylenebilir... Riski ben şöyle tanımlıyordum, bireysel olarak alınan kararların kendi üzerimde olan etkisi olarak. Ama şimdi, yaptığım şey, başkalarına da etki ediyorsa, o da bir risktir. Mesela bir taş attım ve aşağıda insan olabileceğini düşünmedim. Attığım taş çobana gelmiş olabilir. Farkında olmadan o insanı yaralamış olabilirim. Hatta belki öldürmüş olabilirim.” (Emre, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Önceden, risk, insanların planladıklarının ve göze aldıklarının dışında kalan tehlikeler demiştim. Şimdi öyle değil. Sadece planladıkları ve göze aldıkları değil görmedikleri şeyler de risk. Risk, kendine ya da etrafındakilere zarar getirme olasılığı olan her şeydir... Dik kısımlar var, düşülebilir. Uçurum. Göl tarafı riskti... Risk kelimesi, kaymaktan düşmekten ibaret değilmiş.. Risk kelimesi, sadece bizim için geçerli bir kelime değil. Etrafı da etkileyebilir”(Asım, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Aynı şekilde can ve mal güvenliğimin tehlikede olması... Kıyafet bir riskmiş onu anladım. Ayakkabı gerçekten önemli bir ayrıntıymış, kayabilirsin, ayağının üzerine bir şey düşebilir. Ayakkabı önemli... Tepeye çıktığımızda gölü görüyor olmak benim için riskti. Yukarıya çıktığımızda aşağıya bakarken insanın içi ürperiyordu” (Naciye, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

Birinci grup katılımcılar, bu ilk trekking deneyimi sayesinde riski bir nevi de olsa yaşayarak öğrendiklerinden dolayı bu konudaki farkındalıkları da artmış bulunmakla beraber, öte yandan, yine ilk yürüyüşleri olması sebebiyle risk kavramını tam olarak neleri kapsadığını anlayamadıklarını, sadece deneyimledikleri kadarını kavrayarak ifade edebildikleri araştırmacının alanda yaptığı gözlemlerden ve tuttuğu alan notlarındaki ifadelerinden anlamaktayız. Aynı zamanda da, katılımcılar, trekking esnasında riskin farkına varamayıp, sonra dışarıdan bir açıyla baktıklarında ve düşündükçe önemini ve tehlikenin farkını kavradıklarını ifade etmişlerdir.

“Riski sadece kendilerine veya diğer insanlara gelebilecek zararlar olarak düşünüyorlar ama diğer canlılara ve doğaya verilen riskin henüz farkında değiller” (Araştırmacı Alan Notu, 17.05.2019).

“Eğimli bir yerde mola yeri arıyorduk, düştüm, kaydım. Evet, eğimli bir yer, mantıksız. Ama onu o an hiç düşünmedik. Şimdi bana risk. Şuan o yolda yürüyecek olsam kesinlikle uçuruma bir metre uzaklıkta yürürüm... Birisine tarif edecek olursam, gölden uzaklaş derdim, biraz daha düz kısımlarda yürümek lazım” (Asım, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

Birinci grup, ARU ile trekkinglerinde, riski, bireysel olarak alınan kararların, kendisine ve etrafındaki tüm canlılara verilebilecek zararlar, doğal dengeyi bozabilecek her şey olarak tanımlamışlardır. Katılımcılar için risk kavramının, her bir trekking deneyimlerinde oturmuş olarak karşımıza çıktığını *“Riske ilk, insanların göze aldığı ama fark etmediği şeyler; ikincisin de, sadece bireysel değil, bütün insanlar için; şimdi isee, sadece insanlar için de değil, doğal dengeyi bozabilecek her şey risk”* sözleriyle daha açık şekilde anlamaktayız. Küçük taşların bile çok büyük tehlikelere neden olabilme ihtimaliyle risk olduğunu ve bununla beraber yürüyüşleri esnasında eğimi de risk olarak gördüklerini, doğada riskin her zaman var olduğunu ve *“Trekkingde tecrübe de bir yere kadar”* sözleriyle de deneyimin önemli olduğunu fakat riskin yine de var olduğunu ifade etmişlerdir.

“Gene aynı. Yaşamla ölüm arasındaki ince çizgi” (Cemile, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Risk, kişinin bireysel olarak aldığı kararların, kendisine veya etrafındaki canlılara vereceği zarar. Bugün karşılaştığım en büyük risk, küçük taşlar. Eğim de fazlaydı” (Emre, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Riski ilk tanımladığımda, insanların göze aldığı ama fark etmediği şeyler demiştim. İkincisin de, sadece bireysel değil, bütün insanlar için demiştim. Şimdi diyorum ki, sadece insanlar için de değil. Doğal dengeyi bozabilecek her şey risk. Dengeyi, düzeni bozabilecek her şey”(Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Trekkingde tecrübe de bir yere kadar. Doğayla baş başa kaldığın için, her zaman risk var. Küçük bir taşta bile her zaman risk var. Ayakkabı bağcığında bile. Ayakkabı bağcığına basarak tökezledim mesela... Risk, yine aynı, can ve mal güvenliğimin tehlike de olması” (Naciye, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

Birinci grubun ARU ile trekkingde ifade ettiği bir diğer nokta da, uygulamanın teknolojik bir alete bağlı olmasından dolayı, şarjın bitmesi, uygulamanın çekmemesi, telefonun bozulması gibi durumlarda, uygulamayı kullanılamama riski söz konusudur. Bu durumlarda, rotadan sapmalar ve kaybolmalar gibi riskler meydana gelebilir.

“Uygulamayı kullanırken şarjın yetmesi önemli.” (Cemile, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Bir kere navigasyonu bozduk. Telefonu kapatmak zorunda kaldık. Kapatıp açtığımızda uygulama bozulmuştu” (Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

İkinci grup, etkinlik öncesinde risk sadece “göze alındığında tehlike ve olumsuzluk doğurabilecek şeyler ” değil aynı zaman da “heyecan ve macera” olarak da ifade edilmektedir. Birinci trekking sonrası risk, “ motive eder heyecan verir fakat tedirgin eder”, ARU ile trekkingde ise, “ Risk tanım olarak değişir fakat yok edilemez” olarak ifade edilmiştir. Katılımcılar, uygulama ile riskin azaltılabileceğini fakat tamamen yok edilemeyeceğini, riskin her zaman var olduğunu ifade etmişlerdir.

İkinci grup, etkinlik öncesi görüşmelerinde, riskin ne olduğu ve tanımı sorulduğunda, bir doğa doğa sporu olan trekkinginde riskin var olduğunu, risk kavramının, sonucunda olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğuracak durumlar için göze alınan şeyler, belirsizlik, tehlikenin olma ya da olmama ihtimali olduğunu ifade etmişlerdir. Örnek olarak da, uçurum, sağlık sorunları olan kişinin doğaya çıkması, kayaçların çok olması, kaygan zeminlerin olması, güzergahın uygun olmaması, rotayı bilmeden trekking yapmak, güvenlik önlemlerinin alınmaması, kayalık alan gibi şeyleri vermişlerdir.

“Risk, göze aldığım, olumlu olumsuz her şey. Risk, olacakları ya da olmayacakları göze almaktır” (Nurgül, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“Risk, tehlike ve korku. Uçurum vs. bunun geri dönüşü yok” (Melek, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“Güvenlik önlemleri alınmadıysa, sağlığımla alakalı sorunlar varsa, bu benim için risk teşkil eder”(Yusuf, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“Katılımcı Erhan: İnsanın başına olumsuzluklar doğurabilecek durumlara karşı yapacağımız hamleleri risk olarak tanımlayabiliriz... Kayaçların çok olması, kaygan zeminlerin olması, güzergahın uygun olmaması, rotayı bilmiyor oluşumuz ciddi bir risk faktörü” (Erdal, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

İkinci grup, etkinlik öncesinde, riski sadece olumsuzluk olmadığını, göze alındığında olumlu duygu olan heyecan ve macera duygularına da olanak sağladığını söylemişlerdir. Katılımcılar, doğaya macera için çıktıklarını, keşfetmeyi ve risk almayı sevdiklerini ve riski macera olarak gördüklerini ve bundan haz aldıklarını ifade etmişlerdir. Macera amacıyla göze aldıkları tehlike ve riskin, kimi zaman onların kendini ispatlama şekilleri olduğunu söylemişlerdir. Buradan anlaşılıyor ki, risk, katılımcılar için tamamen kötü sonuçlar değil, göze alındığında güzel sonuçlarda verilebilen şeyleri ifade etmektedir.

“Macerada ve doğada risk olmazsa olmazdır bence. Doğa risklerle dolu ama risk var diye yürüyüşten vazgeçmeyiz, önlemimizi alıp eğleniriz. Sadece tehlike ve olumsuzluklar gözüyle bakmıyorum, macera gözüyle de bakıyorum... Risk almazsak eğlenemeyiz... Riske, heyecan ve macera gözüyle bakıyorum... Mesela önümüzde zorlu ve tehlikeli bir parkur var, kaya gibi, arkadaşım çıktı, ben de çıkarım derim, çıkamayacak olsam bile ben bunu göze alırım, sırf kendimi ispatlamak için ya da o heyecanı, o duyguyu, hazı tatmak için o macerayı yaşamak için, yani tehlikeyi göze alırım, oradan düşeceğimi bilsem bile” (Nurgül, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“Korku ve gerilim ne kadar çok yaşarsan bence o kadar çok keyif almaya başlarsın... Bu risk tehlike boyutunda değil de, insanlara heyecan yaratacak, ufak ufak gerilimler yaşatacak heyecanlar yaşamak isterim... Bir şeyleri dışarıdaki insanlara kanıtlamaya çalışmak” (Yusuf, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

İkinci grup, birinci trekking sonrası görüşmelerde, riskin anlamının onlar için tamamen değişmediğinin sadece ek olarak trekking esnasında karşılaştıkları risk içeren durumların onları tedirgin ettiğinin, riskin onlar için, belirsizlik, tedbirsizlik, verilen kararlar sonucunda olumlu olumsuz şeyler doğuracak durumlar, sonucunda heyecan ve macera gibi olumlu duyguların ya da olumsuzlukların olma ihtimaline atılan adım olarak değerlendirmektedirler. Katılımcılar riskin sadece olumsuzluk değil göze alındığında güzel sonuçlar verebilen şeyler de olduğunu açıklarken, bir yandan da sonucunda olumsuzluk olan şeylerden aslında çekindiklerini ve tedirgin olduklarını da söylemişlerdir. Trekkingde esnasında karşılaştıkları uçurumu, kaygan zemini, yılanı, barajı, tarihi binaları risk olarak görmüşlerdir. Ayrıca, riskin yaşattığı korkunun onlara heyecan yaşatarak dinç tuttuğu söylenmiştir.

“Benim için risk değişmedi. Belirsizlik. Risk şurada duruyor, orada olduğunu bilerek gidiyorum. Risk, benim için heyecan ve macera gibi güzel duygular içeriyor. Risk belirsizlik. İnsan bilmediği şeylerden korkar. Doğada kesinlik yok. Risk olarak, uçurumun kenarından düşme tehlikesi, yılan. Onun sokmasını istemem. Yılanın olduğunu bile bile gitmem” (Nurgül, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Risk, tedbirsizlik... Düşme olasılığım. Yüksek yerler çok fazlaydı. Kaygan zeminler. Yürürken mesela, grup içinde, yılan var gibi şakalar yapıldı. Bunu söylerken de, heyecanımı koruyorum sana böyle şaka yaparak diye açıklamalar yapıldı. Yani, bir hayvandan korku yaşatılarak heyecanını

koruması sağlaması gerektiği düşünülüyor'' (Melek, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Başlangıçta da söylemiştim zaten, riski seviyorum diye... Ekip arkadaşlarım da heyecan ve risk arayan insanlardı. Etkinlik öncesi, riski heyecan olarak, motive eden bir şey olarak tanımlıyordum. Şuanda birazcık motive etmekten ziyade tedirgin eden bir şey olarak tanımlıyorum. Motive edeceği heyecanlandıracağı yerler var. Ama birazcık tedirgin ediyor... Yanma riski, vücudun deforme olma riski. Kaygan zemin... Risk olarak, fotoğraf çekmek için, tarihi binalara çıkıldığında, binalar çok eski, çökme ihtimalleri var... Küçük çakıllar”(Yusuf, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Bilmediğin bir yoldasın, aşman gereken bir engel var. Engel senin için tehlike arz ediyor. Aşmayı tercih etmek bir risk faktörü... Narlıgöl’ün etrafı bizim için tehlikeliydi. Uçurumdan uçabilirdik. Baraj, risk faktörüydü... Bastığımız zemin, bastığımız taşlar ve küçük kayalar”(Erdal, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“ Fotoğraf çekilmek riskli ama gene de yaklaştım” (Go-pro kaydı 24.05.2019).

Öte yandan, katılımcılar, daha önce risk olarak görmedikleri şeyleri, trekking esnasında deneyimledikçe ve yaşadıkça risk olarak görmeye başladıklarını ifade etmektedirler. Ya da o an risk olarak görmedikleri şeyleri, daha sonra farklı bir açıdan değerlendirince ya da düşündüklerinde risk olarak gördüklerini açıklamışlardır. Bununla beraber, kendisi için risk görmediği bir şeyi ekip arkadaşları için risk olarak gördüklerini ve kendileri için değil onlar için orada tedirgin olduklarını ve bunu koruma duygusu ile ilişkilendirerek ifade etmişlerdir. Bu durumu, koruma duygusuna ek olarak aslında dışardan bir açıdan bakmanın farklı bir şekli olarak değerlendirebiliriz. Yani bazen içinde olduğumuz bir durumda fark edemediğimiz çoğu şeyi dışardan veya farklı bir açıdan ya da farklı bir gözle, farklı bir bakış açısıyla değerlendirdiğimizde daha iyi anlayabiliriz.

“Gözümü kapattım düşündüm. Oradan uçurumdan düşmek çok korkunç geldi bir an. Uçurumdayken bunu risk olarak değil de, heyecan olarak yaşıyorsun. Farkına varmıyor yaşarken insan. Uçurumun kenarında fotoğraf çekildim. O an macera ve heyecandı bu benim için. Ama sonra düşününce ve o manzaraya dışardan farklı bir pencereden bakınca, düşüncesi bile korkunç.

Ya da kendim orada fotoğraf çekilirken bir sorun yok, Münevver oraya geçtiğinde, dur uca gitme, buraya gel, yapma diyorum ve içimde korku hissediyorum. İnsan kendine güveniyor, düşmem diye ama bir başkası için düşersin oluyor. Koruma duygusu da olabilir” (Nurgül, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Nurten’in önüne yılan çıktığında, ben yilandan korkmadım, ona zarar vermesinden korktum. O anlarda hep Nurten’i düşündüğümün farkına vardım...” (Melek, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Düştüm. Böyle basit bir yerde düştüğüm zaman canım acıyorsa, daha büyük riskler alırsam başıma daha büyük sıkıntılar gelebilir diye düşündüm. Bölge demek ki riskliymiş. Kolay görünse de risk taşıyormuş... Baya uçurumun yanından gidiyormuşuz. Mesela sonrasında fark ettim. Öbür tarafa gelince. Biraz tedirgin oldum... (Yusuf, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

İkinci grup, ARU ile trekking sonrası görüşmelerinde, bilinmezlikteki her şeyin risk olduğunu, düşündüğümüz ve kurguladığımız ve sonuncunda olan olumsuzluğun bize ve çevreye verdiği zararların, belirsizlikteki olumsuz her şeyin risk olabileceğini, her bireyin ayrı ayrı şekillerde farklı riskler teşkil ettiğini ve bu risklerin birbirlerini de etkilediğini, böylelikle de bireyin kendi riskini bir diğer kişinin de riski yaptıklarını ifade ettiler. Öte yandan, asıl risk teşkil eden şeyin bireyin ve kişinin düşünceleri doğrultusunda aldığı kararların olduğunu ifade etmişlerdir. Heyecan arama arzusu ile kimi zaman sıkıntı yaşayacakları durumlara girdiklerini, fakat bunu bile bile yaptıklarını, çünkü riskin onlar için macera ve heyecan olduğunu ifade etmişlerdir. Fotoğraf çekilmek için, uçurumun kenarına ve eski binaların üzerine gittiklerini söylediler. Fotoğraf için tehlikeye attılar kendilerini. Ama bundan zevk aldılar. Katılımcılar, ARU ile yürüyüşlerinde, riskin her zaman var olduğunu, uygulama ile de olsa riskin tamamen yok edilemeyeceğini, riskin tanımının değişse de hep var olduğunu sadece uygulama veya bilinçli bir şekilde doğa sporunu yaparak ve çeşitli önlemler alarak riskleri azaltabileceğini ifade ettiler. Gün içerisinde risk olarak kayaları ve çarşak yapıyı gördüklerini ifade ettiler.

“Bilinmezlikteki her şey risk. Riskin tanımı değişebilir. Ama riski tamamen yok etmemiz mümkün değil” (Nurgül, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Riske bakış açım değişti. Riskin kendimle alakalı olduğunu, beynimde kurguladıklarım olduğunu fark ettim. Her birimiz ayrı bir risk teşkil ediyoruz. Mesela ben lider olduğumda, benim riskim onun riski olmuş oluyor. Onu yönlendiren benim, riske ben sürüklemiş olurum. Yani bizim asıl riskimiz, beynimiz, kurguladıklarımız ve düşüncelerimiz” (Melek, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Risk, senin hayatına mal olabilir. Risk hayatın boyunca yürümemene neden olabilir. Risk alacaksan kesinlikle önlemini almalısın. Minimize indirecek bir önlem almak zorundasın” (Yusuf, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Risk, heyecan aramak. Sonuçta bilmediğin bir yere gidiyorsun. Orada karşılaşılacak olumsuz her şey risk. Bilinmezliğin içine gidiyorsun gözün kapalı” (Erdal, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

Üçüncü grup, etkinlik öncesinde risk için *“ öngörülen ve ön görülemeyen her şey risktir, doğada risk her zaman vardır ve en büyük risk insandır”, birinci trekking sonrasında ‘risk, eğitimle önlenabilir ve eğitim almadan doğaya çıkan insanlar diğer insanlar için risk teşkil eder’, ARU ile trekking sonrasında ‘uygulama riski önlese de her zaman risk var’* şeklinde ifade etmişlerdir.

Üçüncü grup, etkinlik öncesi görüşmelerinde, riski, tüm önlemler alınsa bile olması beklenen, öngörülen, öngörülmeyen her şeyin, risk her zaman var olduğunu, riskin belirsiz olduğunuz, doğada riskin her zaman olduğunu, yok denilse bile olduğunu ve en büyük riskin de insan olduğunu ifade etmişlerdir. Örnek olarak, kaskın üzerine kaya düşmesi, düşmek, kar düşmesi, tipi, sis, taş kayması olduğunu ve her canlının risk teşkil ettiğini söylemişlerdir. Katılımcılar, riskin önlemler alınsa bile gerçekleşme ihtimalinin söz konusu olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar son olarak, deneyimli olduklarından dolayı risksiz denilen bir yerde bile risk yaşanabileceğini öngördüklerini ve riski tahmin edebildiklerini söylemişlerdir.

“Risk, olması beklenen bütün önlemleri alsanız bile gerçekleşme ihtimali olabilecek tehlikeler. Örneğin kaskla yürüyüş yapıyoruz, kaskın üzerine kaya gelirse bizi koruyabileceğini sanmıyorum. Risk hiçbir zaman 0 değil. Ne kadar donanımlı olursanız olun, öngörülebilir tehlikeler bile risk için yeterli. Öngörülemeyenleri hiç saymıyorum bile... Doğaya en büyük zararı veren yaratık insansa, doğa sporlarında da en büyük risk insan... Risksiz denilen bir yerde, risk yaşayabileceğimizi öngörebiliyoruz” (Cavit, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Risk her zaman vardır. Ayağını burktuğun zaman yapacağın hiçbir şey yok. Risk kenarda duruyor, her an çıkabilir. Her an düşebilirsin mesela” (Talip, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Her canlı risk olabilir. Hayatımız komple riskin üzerine. Bugün ne olacağını bilemiyoruz. Belirsizlik... Her sporda muhakkak risk vardır. Bunları bilerek, bilinçli bir şekilde yol almamız gerekiyor” (Ahmet, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Yaz tırmanışlarında kaya düşmesi risk. Kış tırmanışlarında karın düşmesi, tipi, sis, ayağımızın bastığı taşın kayması. Grubun donanımsız olması. Kıştan yaza geçtiğimiz zaman donmalar oluyor. Yukarıdan taş kopabiliyor” (Osman, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

Üçüncü grup, birinci trekking sonrası görüşmelerinde, riskin her zaman olduğunu bunu zaten tahmin ettiklerini ifade ettiler. Katılımcılar, eğitim alarak riskin azaltılabileceğini, eğitim almadan insanların doğaya çıkmaması gerektiğini çıktıklarında diğer insanlar için de risk teşkil ettiklerini ifade etmişlerdir. Son olarak katılımcılar, riskin azaltılmasının yine eğitimden geçtiğinin altını çizmişlerdir.

“Bu risklerin olabileceğini tahmin ediyorduk zaten. Doğada risk her zaman var... Eğitim almadan pikniğe çıkmış gibi gelen insanlar var. Biz grup içerisinde kurallara uyuyoruz, risk görürsek bırakıyoruz. Yani bireysel anlamda, bireysel hiçbir deneyim yaşamamış ama yaparım edasıyla katılan insanlar var... Eğitim almamış, ne yaptığını bilmeyen insanlar var. Kişisel davranışlarıyla diğer insanları tehlikeye sokuyorlar” (Cavit, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Herhangi bir tehlike yaşamadım. Ama tabiki risk var... Eğitimini alırsanız risk yok bence. Riskin nötrleşmesi bence eğitimden geçiyor” (Talip, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

Üçüncü grup, ARU sonrasında ise, riskin yine her zaman var olduğunu, her zaman her şeyin başımıza gelebileceğini söylerken örnek olarak kışın karda trekking yapmanın çok tehlikeli olduğunu, hayatın bir risk olduğunu, kuru otların, kayalık ve çarşak zeminlerin risk olduğunu hatta her canlının bir risk olduğunu, bilinçsiz yapılan doğa sporunun risk olduğunu söylemişlerdir. Fakat uygulamanın riski, önceden bilinerek önlem alma açısından fayda sağlayarak azalttığını ifade etmişlerdir.

“Risk her zaman var. Her zaman her şey başımıza gelebilir. Uygulama riskleri düşürüyor. Önceden bildiğin için” (Talip, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Kışın tehlikeli, karın altında görünmeyecek. Karın riski her zaman için var. Boşluklar. Beyaz bir örtü altına ne olduğunu bilemiyorsun. Normalde gidiyorsun ama bir bakıyorsun ayak boyunu kaplayan yerler var... Yaşamsal olarak her canlı risk muhakkak. Doğada bu daha çok fazlalaşıyor. Bilinçsiz yapılan spor bir tık daha üzerine koyuyor. Bilinçlenmekte ve risk oranını azaltmakta fayda var” (Ahmet, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Çimenler otlar kuru olsaydı risk olurdu ama yeşildi. Kayalık ve çarşak zeminler risk teşkil ediyordu” (Osman, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

Farklı deneyimlere sahip üç grubun, riske ilişkin söylemleri yukarıda incelenmiş bulunmaktadır. Bütün bunlardan hareketle, farklı deneyim ve tecrübeye sahip üç grubun, tehlike ve riske ilişkin bakış açılarını, uygulamanın bu iki kavramı nasıl etkilediği katılımcı söylemleri, araştırmacı alan notu ve videolar yardımıyla açıklanmış bulunmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki alt temasında, katılımcıların yürüyüşleri sırasında, maceraya, eğlenceye, güvenliğe, eğitime ve tecrübeye dayalı deneyimleri incelenecektir.

3.1.2. Artan Güvenlik Azalan Eğlence

Bu bölümünde, çalışmanın ikinci tema yer almıştır. Farklı deneyimlere sahip üç grubun (Birinci, ikinci ve üçüncü grup); etkinlik öncesi, trekking sonrası ve ikinci trekking sonrası güvenliğin artmasına karşın eğlencenin nasıl azalacağı üzerine etkilerinin nasıl değiştiği üzerine bulgular yer alacaktır.

Birinci grup, etkinlik öncesi görüşmelerde, “*Doğaya katılmamı sebebi ilk olarak macera ve keyif, güvenlik zafiyeti görmüyorum*” şeklinde ifadelerle macera yaşamak ve keyif almak istediklerini, güvenlik önlemlerinin önemsiz bulunduğunu söylerken, ilk deneyimleri olan birinci trekking sonrası görüşmelerde “*Zevk de veriyor bir yandan macera, keyifliydi, birkaç kez rotadan saptık, tedirgin olduk*” sözleriyle ilk trekking deneyimlerinden zevk aldıklarını, ama rotadan sapmalar yaşadıklarında güvenliklerinin sarsıldığını dile getirmişlerdir. ARU ile trekkinglerinde de “*Uygulamanın verdiği güven ve rahatlık vardı ama hiç eğlenceli bulmadım, macera yaşamadım*” şeklinde söylemlerle, ikinci trekkingleri olması sebebiyle yine farklı bir deneyim olduğunu, uygulamanın güven verdiğini fakat uygulama ile yürürken diğerine göre daha az eğlendiklerini ve macera yaşayamadıklarını, bununla beraber uygulamaya bakmaktan çevreye dikkat edemediklerini ve çok az fotoğraf çekebildiklerini ifade etmişlerdir.

Birinci grup, etkinlik öncesi görüşmelerde, daha önce hiç trekking yapmamış olduklarından dolayı, bu konuda bilgisiz, deneyimsiz, olduklarını, bilmemenin verdiği bir rahatlıkta olduklarını, ilk yürüyüşleri olacak olan bu etkinlikten, kesif, eğlence, heyecan istediklerini ve anın tadını çıkarmak, yürüyüşün macera ağırlıklı olmasını istediklerini ifade etmişlerdir. Daha önce hiç yürüyüş yapmamış, bu grup, yürüyüşe gitmeden önce yürüyecekleri rota hakkında bilgi sahibi olmak istediklerini ve araştırma yapacaklarını ifade etmişlerdir. Birinci grup katılımcılardan bazıları için güvenliği ön plandayken bazıları ilk olarak eğlenceyi ikinci olarak güvenliğini ön planda tutmaktadır. Katılımcılar, yürüyüşte bol bol fotoğraf çekilmek istediklerini söylemişlerdir.

“Bu benim için ilk yürüyüş... Doğa ortamında hiç yürümedim... İlk önce yürüyüşte almak istediğim şey keyif. İkinci şeyde güvenlik tabiki ” (Cemile, Birinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 16.05.2019).

“Doğaya katılmamın sebebi, ilk olarak macera olur... Herhangi bir güvenlik zafiyeti görmüyorum”(Emre, Birinci Grup, Etkinlik öncesi görüşmeler, 16.05.2019).

“Nelerle karşılaşacağımızı bilmiyorum... Bu yürüyüş, güzel ya da kötü de olsa bana bir şeyler katmış olacak... Çok fazla bir bilğim yok trekking hakkında... Macera ağırlıklı olsun istiyorum yürüyüşün... Etkinlik biraz şey olsun istiyorum, sürpriz, bilmemek isterim... Gitmeden önce araştırma yaparım, rota hakkında bilgi sahibi olurum” (Asım, Birinci Grup, Etkinlik öncesi görüşmeler, 16.05.2019).

“Hiç trekking yürüyüşü yapmadığım için... Bilinçsizim sonuçta... Bilmediğim için rahatım. Bilmemenin verdiği bir rahatlık var... Macera istiyorum... Heyecan mutluluk vermesini isterim açıkçası. Anın tadını çıkarmak isterim. Fotoğraf çekmek isterim... Rotayı bilmek isterim, gitmeden önce araştırım... Can güvenliğimle alakalı şeyleri ve bununla ilgili neler yapıldığını bilmek isterim” (Naciye, Birinci Grup, Etkinlik öncesi görüşmeler, 16.05.2019).

Birinci grup, birinci trekking sonrası görüşmelerinde, ilk deneyimleri olduğu için deneyimsiz ve bilgisiz olduklarını ifade etmişlerdir. Bu yürüyüş sayesinde hem trekkingi, hem de birçok şeyi deneyimlediklerini, ilk yürüyüşleri olmasına rağmen zorlanmadıklarını ve yapabildiklerini görmenin onlara özgüven verdiğini ifade etmişlerdir. Deneyimin, güven ve mutluluk verdiği hem ifade edilmiş hem de araştırmacı alan notlarına dayanarak ortaya çıkmıştır. Yaşadıkça ve deneyimledikçe olaylara daha farklı bakış açısıyla baktıklarını “*Deneyimi yaşadıktan sonra sanatçı gibi düşünmeye başlıyoruz. Dağ yürüyüşüne katılmamı ressam gibi düşünebilirim*” şeklinde sözleriyle ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ilk trekking deneyimlerinde keyif aldıklarını, yorgunluk olsa da bunun hafif ve tatlı bir yorgunluk olduğunu, manzaranın onları keyiflendirdiği, doğanın güzelliklerini zevk alarak yaşadıklarını, içlerindeki macera isteğiyle hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ellerindeki haritayı okuyamadıklarını ve rotadan çıktıklarını, bu yüzden de tedirgin olduklarını ve rotadan çıktıklarında yolu kısaltarak bir an önce varış noktasına gitmek istediklerini ama sonra geri dönmek zorunda kalıp hem yorulduklarını hem de kendilerini riske attıklarını ifade ettiler söylemişlerdir.

Rotanın belirsiz olduğunu ve kaybolma riski yaşadıklarını ifade ettiler. Rota üzerinde işaretlemeler veya görsel notların olunabileceği önerisini ileri sürdüler. Katılımcıların son olarak, keskin iniş ve çıkışların, tırmanışların zor olduğunu, vücudun kas yapısının inerken farklı çıkarken farklı kas grubunda çalıştığının farkına vardıklarını söylemlerinden bu ilk trekking deneyimlerinin onlara bir çok yönde katkı sağladığını söyleyebiliriz.

“Tepeden inişin daha zor olduğunu anladım. İnerken ve çıkarken farkına vardığım başka bir şey de bacakların çıkarken farklı inerken farklı kas grubundan çalıştığı... İlk deneyim, kolaydı, çok yormadı beni. Ağacın altında oturduğumuz zaman, manzara kenarında, çok keyif aldım... Rotanın dışına çıktık... Dereye inilecekti, unuttuk. Unutunca da direk varış noktasına gidelim dedik... Haritayı okuyamadığımız için” (Cemile, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Deneyim bu spor için çok önemli bir şey. Bir fotoğrafa bakmak vardır bir de fotoğrafı yaşamak vardır... Harita bilgisini öğrenmeye başladıktan sonra hem güven geliyor hem mutluluk geliyor... Deneyimleyerek yaşadığında çok daha akılda kalıcı, mutluluk veriyor... Deneyimle bakış açımız daha farklı oldu... Deneyimi yaşadktan sonra sanatçı gibi düşünmeye başlıyoruz. Dışarıdan bakıldığında, işte resim, işte müzik, işte şarkı olarak görülebilir. Ressam resmi çizer, yaşadığı duyguları aktarır. Resim sever ona baktığında ressamın bütün duygularını anlayamaz. Dağ yürüyüşüne katılmamı ressam gibi düşünebilirim. Anılarım benim anılarım olur, başka insanlar bunu anlayamaz... Maceraya ve heyecan kattı... Hafif ve tatlı bir yorgunluğun verdiği bir mutluluk var... Yolda bir tane kayısı yedim, çok güzeldi. Oluşumlar çok güzeldi. Çağla toplamak için eğlence yaşadık... Orta noktalarda yanlış bir yol tercih ettik. Kısa kestirelim derken içe daldık. Çıkışın olmadığını görünce rampayı çıkmak zorunda kaldık. Dolayısıyla zordu... İşaretleme yapılsaydı, haritada görsel olarak görseydik aklımıza gelebilirdi... Farklı yola saptık. Hem yorulduk hem kendimizi tehlikeye attık. Tedirgin olduk” (Emre, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Az yorulmam ve haritayı okuyabildiğimi anlamam birazcık bana özgüven verdi. Bu işi yaparak öğrenebileceğimizi fark ettim. İlk deneyimimde o kadar fazla zorlanmadım. Zevk de veriyor bir yandan macera... Bu iş bana keyif verdi... Dere yatağında gezmek eğlenceliydi... Rotadan çıkmak tedirgin etti... Direk kısa yoldan olsun dediler, beni dinlemediler, yanlış yere gittik, boşu boşuna sonra geri döndük” (Asım, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Spor aktivitelerinde, trekkingde insana kişisel özelliklerini de kazandırdığını hissettim. Yani insanın kişiliğine bir şeyler kattığını düşünüyorum. Özgüvenim de yerine geldi. Macera gerektiren, insanın macera ruhunun olmasını gerektiren bir yürüyüş olması gerektiğini fark ettim... Trekking güzeldi, heyecan vericiydi... Düzlükler kolaydı, tırmanışlarda sıkıntı yaşadık. Rotada sıkıntı yaşadık bir ara. Birkaç kez kaybettik rotayı... Haritayı tam okuyamadığımızdan dolayı sapma oldu” (Naciye, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Grubun ilk deneyimiydi. İlk başta tedirgindiler ama zamanla yaşadıkça ve deneyimledikçe bir güven ve güvenle birlikte mutluluk geldiğini onlar da hissetti, biz de bunu rahatlıkla görebiliyorduk ” (Araştırmacı Alan Notu, 17.05.2019).

Birinci grup, ARU ile trekkinglerinde, önceki yürüyüşlerinde az da olsa deneyim kazandıklarını ve bu deneyimin bir sonrakinde etkili olduğunu, kazandıkları deneyim sayesinde bakışlarının değiştiğini ve farkındalıklarının arttığını, daha temkinli olduklarını ve kazandıkları deneyimin onlara özgüven verdiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ARU’nun, macerayı ellerinden aldığını bu yüzden de onlar kendilerine macera oluşturmaya çalıştıklarını ifade ettiler. ARU’da genelde, katılımcılar için en uygun ve yollar seçildiği için katılımcılar ilk günkü kadar keyif alamadıklarını anlattılar. Dümdüz bir yoldan gitmekten heyecan yaşayamadıklarını ve bu yüzden kendilerine macera aradıklarını ifade ettiler. Benzer şekilde, ilk günkü heyecanı bugün yaşayamadıklarını, uygulamadan dolayı rotaya bağlı kaldıklarını, hedefe ulaşmak için yapılan bir yürüyüş gibi geldiğini söylediler. Manzara ve suyun güzelliğini yaşadıklarını ama önceki yürüyüş kadar keyif alamadıklarını söylediler. Uygulama olmadan yolu bulmanın, hazırlanan rotayı yürümekten daha eğlenceli olduğunu, bu yüzden de yürüyüşten keyif alamadıklarını söylediler. Keyif alamamalarının nedeni olarak da uygulamayı eline alan kişinin, ona bağlı kaldığını, kafasını kaldırıp çevreyi göremediğini söylediler. Öte yandan, katılımcılar, rotanın, uygulama ile çok rahat şekilde yüründüğünü, sadece telefonun bağlantısının sağlanamadığı noktalarda sıkıntı yaşadıklarını, onun dışında uygulamanın onları hedefe götürdüğünü söylemişlerdir. Tek olsalar bile, uygulama ile çok rahat yürüyebileceklerini ifade etmişlerdir. Sapma anında uyarıların geldiğini, tehlike anında uyarıların geldiğini, böylece sıkıntısız bir şekilde yürüyüşü kaybolmadan yaptıklarını ifade etmişlerdir. Uygulamanın, hem rotayı uyarılarla ve oklarla

yönlendirerek kaybolma riskini önlediğinden dolayı hem de uyarılarla tehlikeleri gösterdiğinden dolayı güven verdiğini ifade ettiler.

“İlk yürüyüşümüzdeki kazandığımız deneyim bugünü etkiledi. Deneyim kesinlikle olacak. Okudum, araştırdım ama denemeden bir faydasını göremedim... Dümdüz bir yolda yürümektense biraz adrenalin katmak... Telefon elimde olduğu için çok sağa sola bakamadım. Doğal güzellikleri çok fazla yaşayamadım, elimde telefon olduğu için. Direkt rotaya girdim, kayaların oradaki suyu göremedim mesela... Ben tek olmuş da olsaydım, bu uygulama ile varmak istediğim noktaya varırdım. Uygulamanın verdiği güven ve rahatlık vardı” (Cemile, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Deneyimden sonra olaylara yaklaşım tarzım değişti daha tedbirliyim... Düz yoldan gitmektense bazen taşın üzerinden falan atlamaya çalıştım. Ama grubun hedefi sadece görevini tamamlamaktı. Belirli bir süre vermişler, o sürede hedefe ulaşmak için yapılmış bir yürüyüş gibi geldi. Ben böyle bir şey istemiyordum, eğlenmek istiyordum... Yolu bulmaya çalışmak olan yolu gitmekten daha önemli benim için. Orada belki durağan olmamın sebebini buna bağlayabilirim... Kendi kendime keyif almaya çalıştım. Eğlenmeye çalıştım. Diğer türlü rota düzdü. Hiç eğlenceli bulmadım... Heyecan belki, uygulamadan dolayı rotaya bağlı kaldığımız için yaşamadım. Uygulama ile belirlenen, belirli bir rotada gitmek zorundasın. Direkt akıllı rotada bunu gösteriyor, buradan gidelim” (Emre, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Özgüven kazandım, bunu başarabildiğimi görünce daha iyi geldi bana... Rotadan 1-2 metre sapalım direkt uyarı geliyor. Çok daha hassas. Bilmeyen insanlar için çok özenle yapılmış bir program” (Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Büyük tecrübeler kazandığımı düşünüyorum... Sporda, insanın kendinde bilmediği, keşfetmediği şeyleri de keşfettiriyormuş mesela... İlk yürüyüşten kazandığımız bir tecrübe vardı... Özel bir heyecan katmadı bana. Manzara güzel, keyifli. Ama öncekine kıyasla... Heyecanlıyım, mutluyum ama ilk günkü heyecan daha baskındı... Uygulamayı genelde Cevriye hoca kullandığı için, çevreye dikkat ettim ben, fotoğraf çektim... Uygulama ile sağlıklı bir rota oluşturulmuş, rotada tehlikeli olan yerler uygulamada işaretliydi... Bu uygulama ile tek başıma da yürüsem sıkıntı çıkmazdı... Güven verdi uygulama. İşaretlediğiniz uyarılara baktığımızda zaten görüyorduk, uygulama sayesinde” (Naciye, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

Bu süreç, **ikinci grup** da ise, etkinlik öncesi görüşmelerde, “*İlk önce eğlenmek, fotoğraf çekilmek ve sadece heyecan, macera olmazsa olmaz, güvenlik ikinci planda*” gibi ifadelerle trekkingde ilk olarak aradıkları şeylerin keyif, macera ve fotoğraf çekilmek olduğunu, güvenliğin daha sonra geldiğini, bu işi çok iyi bilmediklerini fakat daha önce birkaç kez trekking yaptıklarını söylemişler, birinci trekking sonrası görüşmelerinde de “*rota güzeldi, heyecan vardı ve bol bol fotoğraf çektik ama rota hakkında tam bilgi yoktu, çok saptık, tedirgin oldum*” şeklinde söylemlerle birinci trekking etkinliğinde her şeyin bekledikleri gibi olduğunu fakat güvenlik açısından rotadan sapmalar yaşadıkları için tedirgin olduklarını ifade etmişler. ARU ile trekking etkinliğinde ise “*Güven hat safhada ama o keşfi ve heyecanı alamadım, fotoğraf çekemedim*” gibi söylemlerle ARU’nun güvenlik ve rotayı kolay şekilde kaybolmadan bitirme açısından iyi olduğunu fakat her şeyi önceden söylediği için ve bir uygulamaya bağlı kaldığı için macera ve eğlenceyi ellerinden aldığını bu yüzden de keyif alamadıklarını ifade etmişlerdir.

İkinci grup, etkinlik öncesi görüşmelerde, çok bilgi sahibi olmadıklarını ama daha önce trekking etkinliklerine katıldıklarından dolayı deneyimlerinin de olduğunu ifade etmişlerdir. Trekkingden beklentileri sorulduğunda, eğlenmek, fotoğraf çekmek, heyecan yaşamak, keyif almak, anı doyasıya yaşamak, manzara güzelliklerini yaşamak istediklerini, doğaya macera için çıktıklarını ve bundan haz aldıklarını, bu amaçla doğaya katıldıklarını ve güvenliğin onlar için ikinci planda olduğunu ifade ettiler. Katılımcılar trekkingde deneyimin önemli olduğunu “*Düşmenin bile tekniği vardı*” sözleriyle anlatırken, yürüyüşe çıkmadan önce, rotayı, mesafeyi, zorluk derecesini, iklim şartlarını, hava koşullarını, öncesinde hazırlık yapmak açısından bilmek istediklerini ve bunun önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

“Bu işi çok bilmiyorum ama daha önce birkaç kez yürüdüm... Düşmenin bile tekniği vardı... İlk önce eğlenmek, fotoğraf çekilmek benim için çok önemli. Fotoğraf paylaşımı. Sadece heyecan. Keyif... O anı doyasıya yaşaya yaşaya gitmek istiyorum... Keşfetmeyi seviyorum... Macera olmazsa olmaz... Güvenlik ikinci olanda” (Nurgül, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“Farklı bir deneyim olacak... İlk önce manzara, yürüdüğüm yerden keyif almak önemli. Daha çok fotoğraf çekmek amaçlı. Farklı bir rota yürüyecek olmanın heyecanı var. Ama bundan daha baskın bir duygum, macera olarak hissediyorum bu yürüyüşü. O yüzden de heyecanlıyım. Sıradanlaşmış hayatımıza böyle şeyler girmesi güzel... Rotayı bilmek isterim, Mesafe, zorluk derecesi, iklim şartları, hava koşullarını bilmek isterim... Bilgi sahibi olmam, yürüyüşe bir sıfır önde başlamamı sağlar” (Melek, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“İnsanlara heyecan yaratacak, ufak ufak gerilimler yaşamak isterim... Ambiyans önemli, yeni şeyler görmek isterim. Yeni bir heyecan tatmak isterim... Fotoğraf çekmek amaçlı gideriz... Anın tadını çıkarmak, heyecan yaşamak isterim... Yürüyüş güzergahını bilmek isterim, yürüyüşten önce rotayla alakalı bilgileri isterim” (Yusuf, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

“Nasıl bir yere gidiyorum bilmek isterim. Kayaçların çok olduğu bir yere mi, ormanlık alana mı, su kanalları, dere yatakları var mı bilmek isterim. Kullandığım malzemelerin gideceğim yere uygun olup olmadığına dikkat ederim” (Erdal, İkinci Grup, Etkinlik Öncesi Görüşmeler, 23.05.2019).

İkinci grup, birinci trekking sonrası görüşmelerinde, trekking etkinliğinin, macera duygularını tatmin ettiğini, onları sıradanlıktan çıkardığını ifade etmişlerdir. Rotadan, manzaradan, gölden çok keyif aldıklarını söylediler. Heyecan yaşadıklarını söylediler. Haritayı tam anlamıyla okuyamadıkları için rotadan sapma gibi sorunlar yaşadıklarını ve bundan dolayı tedirgin olduklarını söylediler. Eğer haritada belirtilen rota daha belirgin ve açık olsaydı bu sıkıntıların yaşanmayacağını dile getirdiler. İkinci grup katılımcılar, rotadan çıktıkları için tehlikede hissettiklerini ve tedirgin olduklarını, bundan dolayı güvende hissetmediklerini ifade etmişlerdir.

“Bir dinamik, bir hareketlilik sağlıyor. Sıradanlıktan çıkma gibi görüyorum. Çok güzeldi, rota çok güzeldi... Heyecan vardı. Gölet çok güzeldi. Harika bir yerdi. En güzeli de köpekti. Fotoğraf çekmek için uca kadar gittik... Rotada keskin bir belirlilik yoktu. Birden fazla yol çıkıyordu, nereye gideceğimizi bilemiyorduk... İlk başta saptık. Yorucuydu. Fazla yol katlettik... Kolay ve kestirme olsun diye yolu kısalttık. Ama daha yorucu oldu... Rota hakkında tam bilgi yoktu. Çok saptık” (Nurgül, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Bilmediğimiz bir yerde yürüdük... Çok güzeldi... Yolda yaşadığımız maceraları anlatayım mı?... Bizi zor ama eğlenceli bir şeye sürükledi. Sıradanlaşmış hayatımıza böyle şeyler girmesi güzel... Yol ayrımı vardı, biraz yürüdük ama yanlış yere gittiğimizin farkına vardık... Harita insanın kafasını karıştırıyor. Haritada rotanın anlaşılır ve detaylı olması önemli... Rotadan çıktık, hem yorulduk hem tedirgin olduk” (Melek, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“Tahmin ettiğimden çok daha keyifli geçti. Bundan daha iyi olamazdı bence. Çok keyifliydi... Eski binaların üzerine fotoğraf çekmek için çıktık... Ekip arkadaşlarım da heyecan arayan insanlardı. Rotanın dışına çıkma gibi risk ve heyecan arayıcı hareketler yapmış bulunduk... Heyecan dolu bir maceraydı... Rota bize heyecan dolu anlar yaşattı kesinlikle... Birazcık zor geldi rota. Rotadan sapıp yanlış yere gittiğimiz zaman tedirgin oldum... Karşılaştığımız sıkıntılar oldu güvenlik konusunda... Güvenlik konusunda sıkıntı vardı, riskli diyebilirim” (Yusuf, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

“İlk defa geldiğim bir yerdi, farklı bir deneyim oldu... Manzaralar çok güzeldi... Rotanın başlangıç ve bitişi belli ama nereye gideceğimiz, nelerle karşılaşacağımız, bunlarla ilgili bilgi sahibi olmadığımız için ciddi anlamda sorun yaşadık... Elimizdeki haritada rota belirgin değildi. Rotadan çok saptık. Nelerle karşılaşacağımızı bilmiyorduk” (Erdal, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 24.05.2019).

İkinci grup, ARU ile yürüyüşlerinde, uygulamanın macerayı yok ettiğini, ilk rotada hat safhadayken, ARU ile olanda macera yaşayamadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar, ARU olmadan yürünen parkurda daha çok keyif aldıklarını ve fotoğraf çekip anı yaşadıklarını, ARU ile yürüyüşte ise, keyif çok almadıklarını ve fotoğraf çekemediklerini ifade etmişlerdir. Bunun nedeni olarak da, uygulamaya bağlı kaldıklarını, uygulamadan başlarını kaldırıp da anı yaşayamadıklarını ve ellerinden uygulama amaçlı telefonun düşmediğini belirttiler. Bunun yanında, uygulamada her şeyin belirli olmasının da heyecanı azalttığını söylediler. İlk yürüyüşteki keşfin onlara daha çok haz verdiğini söylediler. O yüzden de ilk yürüyüşle kıyasladılar ve ilk yürüyüşte daha çok keyif aldıklarını söylediler. Katılımcılar, uygulamanın yön bulma konusunda çok yardımcı olduğunu, tehlikeleri noktaları işaretli olduğu için o noktaya gitmeden önce nelerle karşılaşacaklarını bilmelerini sağladığını ifade etmişlerdir. Bir önceki yürüyüşle yani ARU’suz yürüyüşle kıyaslama yaptıklarında, bir önceki yürüyüşte kaybolma tehlikelerinin

olduğunu, bunda ise öyle bir ihtimalin söz konusu olmadığını dile getirmişlerdir. Katılımcılar, “*Güven hat safhada*” sözleriyle uygulamanın güven verdiğini, verdiği bilgilerle tehlikeyi önlediği ve yol gösterdiği için güveni sağladığını ifade etmişlerdir. Uygulamanın bağlantısının kopup da yanlış rotaya saparak kayboldukları noktalarda bile, uygulama ne de olsa bizi parkura yönlendirir düşüncesiyle rahat olduklarını söylemişlerdir. Uygulama tehlikeyi görüp tedbir alınmasına olanak sağladığı için olabilecek riski önlediği ifade edilmiştir.

“Kullanım açısından kolay ama elimizden telefon hiç düşmedi. Ona bağlıydık. Anı istediğimiz gibi yaşayamadık... Bir dahakine yürürsem tamamen uygulamaya bağlı kalmamaya çalışırım. Gerektiğinde kullanırım... Ne ilk yürüyüş gibi heyecan yaşadım ne fotoğraf çektim... Rota çok uzun ve tehlike boyutu çok yüksek bir rotaydı. Eğer akıllı rota olmasaydı kesinlikle kaybolurduk... Güvende hissettik. Çünkü Akıllı rotanın bizi parkura ulaştıracağı hissi vardı... Bilmek insana her zaman güven verir. İnsan bilmediği şeylerden belirsizlikten korkar. Ama bildiklerinden kötü de olsa korkmaz. Çünkü tedbirini alır. Bir güven vardır. Bilmezsın korkarsın çünkü bilmediğin şeyin tedbirini nasıl alacaksın. Yani uygulamada bilinmesi gereken her şey verilmiş. Güven hat safhada” (Nurgül, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“İlk rotada, keşif yapıyorduk daha eğlenceliydi... O keşfi ve heyecanı tam alamadım... Fotoğraf çekemedim, vaktim olmadı, uygulama vardı elimde. Uygulamaya bağlı kaldık... Kafamızı kaldırıp etraftaki şeylere dikkat edemediğimiz farkına vardım. Çünkü elindekine bağlı kalıyorsun... Bugün hiç güvensizlik duygusu olmadı. Elimizde uygulama var, nasıl olsa bizi götürecektir... Kaybolduk ama uygulama ile eninde sonunda rotaya ulaştık” (Melek, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Heyecan konusunda ilk günkü rotada daha fazlaydı., Uygulamada ise her şey belli. Otomatikman bu heyecanı azalttı... Birde, programı açtığımız zaman sürekli elimizde duruyordu, otomatikman dikkatimiz hep telefondaydı. Hiçbir şeyin keyfini çıkaramadık... Uyarılar olduğunda bir güven oluyor, tedbir sağlıyor ona göre hareket ediyoruz... Öncekinden kaybolma riski vardı bunda ise öyle bir şey kesinlikle yoktu. Kaybolma ihtimalimiz yoktu... Güvenlik açısından uygulama çok iyi... Kaybolduğumuz yerde bile güven hissettik. Nasıl olsa rotaya yönlendirir diye” (Yusuf, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Birinci rota, heyecan ve adrenalin açısından daha güzeldi. Keşfede keşfede gidiyordun. Bunda ise bilinen ve hazırlanmış bir rotada yürüyorsun. Diğerinde, her şeyi sıfırdan keşfetme gibi bir durum vardı. Bu beni daha çok

cezbediyordu. Bundaysa bir hedef var, o hedefe ulaşman gerekiyor gibi... Diğer arkadaşlar ellerine telefonu alıp, sürekli sabit telefona baktılar. Ortamın keyfine yeterince varamadılar. Ben sadece uyarılar geldiğinde ve gerekli gördüğümde baktım... Güvenli hissettiğin bir rotada tabi ki heyecan ve mutluluk biraz pasif kalıyor... Uygulama, yön bulma, rota bulma, nerede bulunduğumuzu, kaybolsak bile GPS bağlantısı bağlandığı noktalarda hangi aşamada olduğumuzla ilgili çok güzel bilgiler veriyor. Rotada hangi risk faktörleri var, ne ile karşılaşabiliriz, hedef noktalarımızı tıklıyorduk, bir noktadan diğer noktaya gitmeden önce ne ile karşılaşacağımızı öğreniyorduk. Daha güvende, daha az riskle karşı karşıya hissediyoruz... Uygulama, veri akışı sağlanırsa, seni A noktasından alıp B noktasına hiçbir problem ve sıkıntı yaşamadan gitmeni sağlıyor. Herkesin amacı ne güvenli bir şekilde yolculuğu bitirmek. GPS bunu sağlıyor’’ (Erdal, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

Üçüncü grup ise, etkinlik öncesi görüşmelerde “*Eğlence, keyif, doğayla iç içe olmak, güvenlik önemli ve eğitim şart*” gibi ifadelerle bu konuda deneyimli olduklarını doğaya herkes gibi keyif almak ve doğayla baş başa kalmak için çıktıklarını, güvenliğin onlar için çok önemli olduğunu tabi bunun yanında eğitimin de olmazsa olmaz olduğunu söylemişler, birinci trekking sonrası görüşmelerde de “*Rota kolaydı herhangi bir sapma yaşamadık, deneyim olduğundan zaten tahmin ediyordum tabi aldığımız eğitim de önemli*” şeklinde yürüyüşten keyif aldıklarını, herhangi bir sapma yaşamadıklarını, rotanın kolay olduğunu, sahip oldukları deneyim dolayısıyla çoğu şeyi fark edip anlayabildiklerini bunda eğitiminde büyük katkısının olduğunu ifade etmişler ve ARU ile trekking etkinliği sonrası görüşmelerinde de “*Keyifliydi, heyecan duydum, o güveni verdi bana uygulama ama bilgim yok diyene önermem, eğitim şart*” şeklinde söylemlerle yürüyüşten keyif aldıklarını, uygulamanın güven ve rotayı bulma açısından güzel olduğunu fakat deneyimsiz ve eğitimsiz olan kişilere önermediklerini, sadece uygulama ile olmayıp eğitimin ve tecrübenin trekkingde şart olduğunu ifade etmişlerdir.

Üçüncü grup, etkinlik öncesi görüşmelerinde, deneyimli ve eğitilmiş olduklarını, bu işi devamlı yaptıklarını, bunun verdiği şeyle riski önceden öngörebildiklerini ifade etmişler, doğaya, eğlence, keyif, stresten uzak kalma, onunla iç içe olma ve fotoğraf çekmek için çıktıklarını söylemişlerdir. Trekking yapan insanların eğitim almaları gerektiğini söylemişlerdir. Üçüncü grup, trekking etkinliğine gitmeden önce, rota hakkında bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu,

internetten araştırdıklarını ifade ettiler. Coğrafyanın yapısını, rotanın kayalık mı taşlı mı değil mi baktıklarını dile getirdiler. Katılımcılar trekking yürüyüşlerinde güvenliğin önemli olduğunu “*Güvenlik önemli*” sözleriyle belirtmişlerdir.

“Eğitim şart... Çoğu şeyi öngörebiliyoruz... Bilgi sahibi olmanın yararları olabilir ama ben görmeden deneyimlemeden bilgiyle hareket etmem... Eğlence, keyif, doğayla iç içe olmak. Stresten uzak olma, doğayla iç içe kalma” (Cavit, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Bu işi devamlı yapan ve bilen biriyim ve böyle insanlarla yürüyüş yapmak isterim... Tecrübenin ve eğitimin verdiği bir şey... Doğada yürümeyi insanların öğrenmesi lazım. Buraya gelip, buradan yürüyeyim diye bir şey değil. Ayağımızı bastığımız yer bile çok önemli. Eğitim lazım. Nasıl yürünür, yan nerelerde basılır bunların öğrenilmesi lazım... Huzur ve keyif... Rota konusunda her zaman bilgi sahibi olmak isterim ” (Talip, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Benim oradan alacağım keyif önemli. Önemli olan doğada arkadaşlarla güzel vakit geçirmek. Bunun için katılıyorum trekkinge... Fotoğraf çekiyorum... Güvenlik önemli. Gideceğimiz rotanın hava şartlarını veya gideceğimiz güzergahın zorluk seviyesini, dikey rampasının olup olmadığına dikkat ederim. Belirlenen rotayı araştırmaya dikkat ederim... Gideceğimiz yol güzergahının ön araştırmasını yaparak gidiyoruz. (Ahmet, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

“Gittiğimiz bölgelerin değişik olması ilgimi çekiyor. Keyif veriyor... Rota hakkında bilgi sahibi olmak istiyorum. İnternette araştırıyorum. Coğrafyanın durumu, rakımı, bölgenin durumu, taşlı mı taşsız mı, büyük kayalar var mı bilmek isterim” (Osman, Üçüncü Grup, Etkinlik Öncesi Görüşme, 30.05.2019).

Üçüncü grubun, birinci trekking sonrası görüşmelerinde, tecrübenin önemli olduğunu, tecrübe olmadan, yetkinliğinden fazla alınan bir görevin ona sıkıntılar yaşatabileceğini dile getirirken yürüyüşten keyif aldıklarını, yeni yerler görmenin heyecanını yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar, eğitimin çok önemli olduğunu, eğitim almadan insanların doğaya çıkmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, rotanın kolay olduğunu, herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını dile getirdiler. Katılımcılar deneyimin verdiği şeyle rotayı kolaylıkla yürüdüklerini ve kaybolma ve güvenlikle ilgili bir sıkıntı yaşamadıklarını dile getirdiler.

“Eğitim almadan pikniğe çıkmış gibi gelen insanlar var. Katılımcıların çok iyi belirlenmesi lazım. Eğitim almamış, ne yaptığını bilmeyen insanlar var... Rota kolaydı” (Cavit, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Deneyimin verdiği bir şey, zaten tahmin ediyordum... Aldığımız eğitim de çok önemli... Eğitimlerini alarak katılımcıların doğaya çıkmasını istiyorum ben... Rota kolaydı” (Talip, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Tecrübenin önemli olduğunu düşünüyorum. Mesela deneyimi olmayan birisi, bugün oradan tırmanırken çok büyük tehlikeler yaşayabilirdi... Eğitim aldık. Bunu yanında cumartesi günleri teknik toplantılar yapıyoruz” (Ahmet, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Çok güzeldi. Huzur vericiydi” (Osman, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

Üçüncü grup, ARU ile trekkinglerinde, uygulama ile yürüdükleri trekking yürüyüşünden ayrı bir zevk aldıklarını ifade ettiler. Sisın çıktığı anın da onlara zevk verdiğini ve fotoğrafını çektiklerini söylediler. Katılımcılar, uygulamanın, uyarı noktaları ve uyarılarla rotada sağlıklı bir şekilde sapmadan yürüyüş yapılabileceğini, sadece navigasyona bağlanamadıklarında sıkıntı olabileceğini ifade ettiler. Bunun yanında tamamen kendilerini uygulamaya bağlı kılmadıklarını, sadece gerekli gördükleri yerlerde uygulamaya baktıklarını söylediler. Katılımcılar, uygulama ile yürüyüşlerini yaparken güvende hissettiklerini söylediler. Daha önce rotayı hazırlayan kişinin, oradan geçerek hem yürüyüş güzergahını belirleyerek hem de tehlikeleri de yazarak rotayı oluşturduklarını, onların oluşturulan rotada güvenle yürüdüklerini ifade ettiler. Katılımcılar, uygulamanın güzel olduğunu fakat sadece uygulamanın yeterli olmadığını, deneyimin ve eğitimin şart olduğunun, deneyimsiz birinin uygulama ile yürüyüşe çıkmaması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Katılımcılar uygulamanın güven verdiğini dile getirirken uygulamadaki rotanın daha önce oraya gidip orayı yürüyerek hazırlamış kişilerce tehlikeleri de belirterek hazırlamasının ve ardından paylaşımına açarak kullanıcılara güvenli bir yürüyüş sağladığı ifade etmişlerdir.

“Uygulama önemli ama kişisel yeterliliğimiz, kişisel bilgilerimiz daha ön planda. O yüzden programlara güvenerek tek başına deneyimsiz yola çıkılmamalı. Eğitim şart... Keyifliydi. Mutlu oldum hafif bir yorgunluk var. Korku tedirginlik, olumsuz heyecan anlamında hiç olmadı... Navigasyona bağlanılamayan yerlerde sıkıntı vardı, nereye gideceğini göstermiyordu... Uygulama ön bilgi olarak iyi” (Cavit, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Uygulamayla yürüdüm. Ayrı zevk verdi... Sisin bastığı yer vardı, o ara heyecan duydum, keyif aldım... Bazı yerlerde navigasyonda sıkıntı yaşadık. Onun dışında iyiydi. Bilgilendirici ve yol gösterici... Daha önce rotayı hazırlayan insan oradan geçmiş ve oranın etaplarını tek tek işaretlemiş. En azından kaybolmayacağımı bilirim... Uygulama güven veriyor. Senden öncekiler güvenle gelmiş sende gelebilirsin hissi oluyor” (Talip, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Tecrübeli olduğumuzdan dolayı... Doğa sporları ile uğraşan birine eğer tecrübesi varsa uygulamayı öneririm. Doğa sporlarını çok seviyorum ama bir bilgim yok diyene önermem. Onun aşaması lazım... Güzel bir gün geçirdik. Çıktığımızda sisli bir hava vardı, fotoğraflarını falan çektik... Gitmeden önce ne kadar dik, ne kadar eğim var, hangi alanda sıkıntılar olduğu falan yazdığı için ve yolu gösterdiği için iyi bir uygulama... Zaten araziden çıktığın zaman uygulama uyarı veriyor... Yol belirsizleşiyor, iki yol var, uygulamaya bakıyoruz. Her zaman kullanmıyoruz yani... Uygulama sayesinde güven hissettim” (Ahmet, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Güzeldi. Tabiki heyecan oluyor... Rotadan saptın mı ötüyor. Rotaya girince rotadasın diyor... Tam bağlanamadı uyduya, orada bir sıkıntı oldu sadece... Sürekli bakmadım ben uygulamaya, zorlanacağımız yerlerde uygulamaya baktık. Bir de uyarı noktalarında... Güven duydum, uygulama ile.” (Osman, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

Faklı deneyime sahip üç grubun ARU olmadan ve ARU için içine girince trekkingde nasıl bir değişim olduğunu inceledikten sonra diğer temamızda da grup içi etkileşimi nasıl etkilediğini inceleyeceğiz.

3.1.3. Akıllı Rota Grubu Dağıtır İletişimi Bozar

Çalışmanın bu bölümünde, farklı deneyimlere sahip üç grubun, birinci yürüyüşte grup içi iletişimin nasıl olduğuna ilişkin söylemleri ve ARU ile yürüyüşte grup içi etkileşimin nasıl olduğuna ilişkin söylemleri yer almaktadır.

Farklı deneyim ve tecrübeye sahip üç gruptan (Birinci, ikinci ve üçüncü grup); **birinci grup**, birinci trekking sonrası görüşmelerinde, “*İletişim süreliydi*” ve “*muhabbetin verdiği bir eğlence vardı*” şeklinde söylemlerle grup içinde trekking boyunca iletişimin iyi olduğunu savunurken bu durum ARU ile trekking sonrası görüşmelerde, “*Biraz anlaşmazlık oldu*” ve “*Keyif takımca almamışsındır diye düşünüyorum*” şeklinde söylemlerle grup içi iletişimin bozulduğunu ve anlaşmazlıkların olduğunu sebebinin de “*nasıl olsa cihaz var*”, “*ARU bir rahatlık verdi*” gibi söylemlerle uygulamanın verdiği bir rahatlıktan dolayı birbirlerine olan ihtiyaçlarının azalması sebebiyle grup iletişimin bozulduğunu söylemişlerdir.

Birinci grup, birinci trekking sonrası görüşmelerde, grup iletişiminin çok iyi olduğunu, daha önce tanımadığın insanlarla doğada çok rahat bir şekilde samimi ilişkilerin kurulabildiğini, aralarındaki oluşan sıcak ve samimi arkadaşlığın onlara keyif verdiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, doğada iletişimin çok çabuk sağlanabildiğini, bu yönde doğanın bağlayıcı bir etkisinin olduğunu söylemişlerdir.

“İletişimin ve kaynaşmanın böyle bir ortamda daha iyi olduğunu anladım... Diyalogumuz oldu... İletişim süreliydi... Yukarıdaki ortamla aşağıdaki ortam bir olmuyor. Kendiliğinden oluşuyor. Hiç tanımadığın bir insanla doğada çok rahat bir kaynaşma görebilirsin. Bağlayıcı bir etkisi var. Ama şurada olsa böyle olmayacaktı belki” (Cemile, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Hepimiz ilk defa yürüyüşe başlamışız, birbirimizle kaynaşmak zorundaydık. O muhabbetin verdiği bir eğlence vardı” (Emre, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Eğlence, verdiğimiz molalarda sohbetlerimiz olabilir” (Asım, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

“Rota sayesinde arkadaş edindim. Sohbet etmeye başladık. Daha hızlı samimi olduk. Birbirimizi düşünüyorduk” (Naciye, Birinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 17.05.2019).

Birinci grup, ARU ile trekkinglerinde, ilk güne kıyasla aralarında kopmalar ve anlaşmazlıklar olduğunu, bunun nedeninin, birbirlerine olan ihtiyacın ARU ile azalmasıyla, nasıl olsa bir şekilde akıllı rota bizi götürüyor şeklinde bir rahatlığın olduğunu ifade etmişlerdir. Bir de, trekking yürüyüşlerinde ast-üst ilişkilerinin de huzursuzluk yarattığını, birbirlerine denk olmadıklarından dolayı sıkıntılar olduğunu, genel anlamda yürüyüşlerde bu hususa dikkat edilmesi gerektiğini söylediler. Bununla beraber, tehlikenin de insanları birbirine bağlayıcı etkisi olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmacı alan notlarını ve gözlemlerini de dikkate alırsak, ilk gün tehlikeler fazla olduğu için ve uygulama değil harita yardımıyla yürüdüklerinden dolayı hem birbirlerine olan ihtiyaçları fazlaydı hem de karşılaştıkları tehlikeler ve bilinmezliklerle iletişimin daha iyi olduğu ama ARU işin içine girince hem uygulamanın verdiği bir rahatlığın hem de yine uygulamanın tehlikeleri önlemeye yönelik uyarıları sayesinde tehlike seviyesindeki azalmadan dolayı grup içi iletişimin ve uyumun bozulduğu ifade edilmiştir.

“Çok sakindi öncekine göre. Biraz anlaşmazlık oldu. Öncekinde herkes birbirine güveniyordu, bugün nasıl olsa cihaz var olayı oldu. İletişim kaydı” (Cemile, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Keyif takımca almamışsınız diye düşünüyorum. Çünkü bir kopukluk vardı. Herkes kendi dünyasına yöneldi” (Emre, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Bir ara grupta kopmalar falan yaşanıyordu, iki kişi önde iki kişi arkada kalıyordu. Rota zaten götürüyor hissi olmuş olabilir. Ama ne kadar ayrılırsak da sonunda yine bir engelle karşılaşınca garip bir şekilde birliktelik sağlanıyordu” (Asım, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Aramızda yaşadığımız iletişimsizlikten kaynaklı bir durum oldu. Ast üst ilişkisi var. Cevriye hoca daha baskın bir karakter. Hoca olduğu için bir şey söyleyemedik. Burada yürüyen kişilerin ayarlanırken buna dikkat edilmesi gerekiyor... ARU bir rahatlık verdi. Nereye gideceğimiz belli uygulamayı

açınca. Ama önceki yürüyüşte öyle değildi. Birlikte karar vermek zorunda kalyorduk. ARU birbirimize olan ihtiyacımızı azalttı. Harita ile yürüdüğümüzde tek başıma gidemezdim, harita bilgisi iyi olan insanların yanında olması gerekiyor, yoksa kaybolurdun. Ama bunda kaybolmazdım. Tek başıma yürüsem bile... Genel olarak herkesi etkiledi, uygulamayı eline alanı da almayı da... Bir de iletişimi tehlike de sağlıyor. Ama ARU bize iletişim sağlamadı” (Naciye, Birinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 19.05.2019).

“Uygulama olmadan yürüdükleri zaman haritayı okurken yön bulmak için birbirlerine ihtiyaçları vardı bu yüzden de aralarındaki uyum ve iletişim çok güzel görünüyordu. Ama işin içine uygulama girince birbirlerine duydukları ihtiyaç azaldı. Bu da iletişimi olumsuz etkiledi” (Araştırmacı Alan Notu, 19.05.2019).

İkinci grup ise, birinci trekking sonrası deneyiminde “Ekip ruhu çok dikkatimi çekti benim”, “Farklı kafalar ama iyi bir ekip çalışması çıktı” gibi ifadelerle grup içi uyumun ve etkileşimin çok iyi olduğunu ifade ederken ARU ile trekking sonrasında “Uygulama, kesinlikle ekibin dengesini bozuyor”, “Ekip içerisinde ufak tefek sürtüşmeler yaşadık” ve “çatışma yaşadık” şeklinde söylemlere dönüşmüş ve nedeni olarak da “Program samimiyetimizi baltaladı” gibi söylemler ileri sürülmüştür.

İkinci grup, birinci trekkinglerinde, ekip uyumunun çok iyi olduğunu, kolay bir şekilde güzel bir kaynaşmanın sağlandığını ve bunların onlara keyif verdiğini ifade etmişlerdir. Şehir ortamı ile doğa ortamının arasında, kurulan ilişkiler açısından kıyaslamalar yapmışlar, şehirde kolay şekilde kurulamayan samimi ilişkilerin ve arkadaşlıkların, doğada çok rahat bir şekilde kurulabildiğini ve paylaşımın yine şehirle kıyasla fazla olduğunu ifade etmişlerdir.

“Grupla hareket etmek gerektiği için” (Nurgül, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 23.05.2019).

“Ekip ruhu çok dikkatimi çekti benim. Şehirde olsam biriyle o kadar samimi bir ilişki kuramam. Veya kendimi arkadaşmış gibi hissedemem. Ama bu yürüyüşte dostça bir ilişki kurabildim. Daha samimi sıcak ilişki kurabildiğimi fark ettim. Bunda doğanın etkisi olduğuna inanıyorum. Herkes getirdiği şeyi paylaşarak yedi. Yine şehirle ya da doğal olmayan yaşamla

karşılaştıracam. Orada bir şey yiyor olsak, kimse yanındakine verme gereği duymaz. Ama doğal ortamda paylaşım oluyor’’ (Melek, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 23.05.2019).

“Ekip arkadaşları önemli demiştim. Kesinlikle çok kafa dengiydi. Başta ister istemez mesafeli sohbet olsa da, ilerleyen süreçte espriler falan, birbirini motive etme şeklinde çok güzel ilişkiler kurduk. Farklı kafalar ama iyi bir ekip çalışması çıktı’’ (Yusuf, İkinci Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 23.05.2019).

İkinci grup, ARU ile yürüyüşte, bir önceki yürüyüşe göre, grup içerisindeki iletişimin bozulduğunu ifade ettiler. Bir önceki yürüyüşte, ellerinde harita olduğundan dolayı, herkes sorumluluk sahibi ve birbirlerine olan ihtiyaçları fazla olduğundan dolayı iletişimin kuvvetli olduğunu, ama burada ARU olduğu için, birbirlerine olan ihtiyaçları kalmayıp, uygulama ne de olsa eninde sonunda bizi ulaştıracak edası ile hareket ederek iletişimin bozulduğunu ifade etmişlerdir. Sadece sıkıntı yaşadıkları yerde tekrar iletişime geçtiklerini, onun dışında iletişimin bozuk olduğunu söylemişlerdir. Katılımcıların bir diğer dikkat çektiği konuda, uygulama kimin elindeyse ona yüklenen sorumluluğun verdiği şeyle rahat davranamadıklarını ve huzursuz olduklarını “Öndeyse ve arkadaki grup sana bağlıysa rezil olur muyum korkusu da oluyor, bu yüzden kafamızı telefondan kaldırmadık, psikolojik baskılar falan’’ sözleriyle telefona neden çok bağlı kaldıklarını da anlamış bulunmaktayız.

“Grup içerisinde, bir an önce bitmesi isteniyordu yürüyüşün. Çünkü kadar zevkli ve istekli değildi kimse... Öndeyse ve arkadaki grup sana bağlıysa rezil olur muyum korkusu da oluyor, bu yüzden kafamızı telefondan kaldırmadık, psikolojik baskılar falan. Diyelim ki elinde uygulama ile saptın, uygulama ile bile yolu bulamıyorsun gibi baskılar’’ (Nurgül, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Yolun sonuna doğru psikolojik baskılar arttı... Bir öncekinde kaybolduğumuzda hep birlikte kayboluyorduk. Ama şimdi program kimdeyse o suçlu konumuna düşürüldü... (Melek, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“Uygulama, kesinlikle ekibin dengesini bozuyor. Ekip içerisinde ufak tefek sürtüşmeler yaşıadık. Program samimiyetimizi baltaladı. Programın esiri olduk” (Yusuf, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“GPS, ciddi anlamda kendi içimizde tartışmalara sebep oldu. Belki de herkes de uygulama olsaydı herkes farklı telden çalacaktı. Bir kişide olmasına rağmen biz aynı dili konuşamadık... Birinci yürüyüşte birlikte hareket etmek zorundaydık, çünkü elimizde bizi yönlendiren bir uygulama yoktu, yorumlanması gereken bir harita vardı. Ama burada uygulama vardı. Rahattık... Birinci yürüyüşte herkes sorumluluk sahibiydi, ortak karar alıp bir sonuca vardık. Olumlu da olsa olumsuz da olsa bizim kararımızdı. O yüzden bir sıkıntı yaşamadık. Ama bunda, GPS kimin elindeyse sorumluluk ondaydı... Sadece tıkanıdığımız noktalarda bir araya gelip konuştuk” (Erdal, İkinci Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 26.05.2019).

“İzlenilen go-pro kayıtlarında, aralarında tartışmaların olduğu, yürürken aralarında büyük mesafelerde kopuklukların olduğu, birbirleriyle konuşmama, bir sükûnet ve birbirlerine sordukları sorulara ters cevaplar olduğu izlenmiştir” (26.05.2019, Go-pro Video Kaydı).

Bu durum **çnc grupta**, birinci trekking sonrası görüşmelerde “uyumumuz iyiydi” şeklindeyken ARU ile trekking sonrasında da yine aynı şekilde “Grup uyumluydu birbirine” şeklinde sözlerle grup iletişiminin bozulmadığı nedeni olarak da katılımcıların “*Gerektiğinde uygulamaya baktık*” sözlerinden hareketle uygulamaya bağı kalmayıp sadece gerekli görüldüğünde bakıldığının, bunun yanında araştırmacı alan notları ve gözlemlerince uzman grubun deneyimli ve eğitilmiş olmasının verdiği bir durum olduğunun altı çizilmiştir.

çnc grup, birinci trekkinglerinde, grup içi iletişimin ve uyumun önemli olduğunu aksi taktirde grup da sıkıntılar yaşanabileceğini dile getirirken kendi grup iletişimlerinin de iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum yine aynı şekilde, ARU ile yürüyüşlerinde de, trekking etkinliğinin ve grup uyumunun çok güzel olduğunu ve güzel vakit geçirdiklerini dile getirdiler. Bunun nedeninin de hem grubun “*Gerektiğinde uygulamaya baktık ama diğer zamanlarda cebimizdeydi*” sözleri dikkate alınarak hem de araştırmacı görüşüyle birleştirildiğinde katılımcıların uygulamaya bağı kalmaması ve deneyimlerinin ve yine aynı zamanda eğitilmiş olmalarını verdiği bir durum olduğu ileri sürülmektedir.

“Grup uyumu çok önemli. Bazen grupta uyum olmazsa, sıkıntılar yaşanabiliyor. Bizim uyumumuz iyiydi. Zaten önceden bildiğim insanlar” (Cavit, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Grup birbirine uyumlu olmazsa, sıkıntılar çıkabiliyor. Mesela biri çok hızlı gidiyor, diğeri çok arkada kalıyor. Biz öyle bir sıkıntı yaşamadık” (Talip, Üçüncü Grup, Birinci Trekking Sonrası Görüşme, 31.05.2019).

“Çok güzel bir ortam geçti. Arkadaşlarla konuşa konuşa. Güzel bir ortam oldu... Gerektiğinde uygulamaya baktık ama diğer zamanlarda cebimizdeydi” (Ahmet, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Grup uyumluydu birbirine” (Osman, Üçüncü Grup, İkinci Trekking Sonrası Görüşme, 02.06.2019).

“Diğer iki grubu kıyasla bu grubun iletişiminin iyi olmasını uygulamayı yürüyüşün önemli bir parçası haline getirmemiş olmalarını söyleyebiliriz. Grup sadece gerçekten ihtiyaç duydukları zaman uygulamaya bakmış diğer zamanlarda kullanmamıştır” (Araştırmacı Alan Notu, 02.06.2019).

Farklı deneyime sahip üç grubun bu tema altındaki bulguları ele alındığında, birinci grup ve ikinci grubun, grup içi etkileşimi uygulama işin içine girdiğinde bozulurken üçüncü grupta bozulmamıştır.

3.2. Ulaşılan Bulgulara İlişkin Genel Görünüm

Farklı deneyime sahip üç grubun uygulama olmadan ve uygulama ile deneyimleri temalar yardımıyla incelenmiş ve bulgulara ilişkin genel görünüm Çizelgede verilmiştir.

Çizelge 11. Ulaşılan Bulgulara İlişkin Genel Bir Görünüm

TEMALAR		ETKİNLİK	ETKİNLİK ÖNCESİ GÖRÜŞMELER	BİRİNCİ TREKKİNG SONRASI GÖRÜŞMELER	ARU İLE TREKKİNG SONRASI GÖRÜŞMELER
		GRUP			
Tehlike ve Riskin Farklılaşan Anlamı			Birinci Grup	-Risk, bireysel kararların kişinin kendisine olan etkisidir. - Tehlike var ama korku yok.	-Doğal dengeyi bozabilecek her şey risk. -Tehlikeyi önlemede ARU etkilidir.
			İkinci Grup	-Risk, sadece olumsuzluk değil aynı zamanda heyecan ve maceradır.	-Risk, tanım olarak değişir fakat edilemez. -Tehlikeyi önlemede ARU etkilidir.
			Üçüncü Grup	-Öngörülen ve ön görülemeyen her şey risktir. Doğada risk her zaman vardır. En büyük risk insandır. -Tehlike hep var, sonuçları hafif olabilir.	-Uygulama riski önlese de her zaman risk var. -Tehlike, ARU kullanılsa dahi deneyim ile öğrenilir.
Artan Güvenlik Azalan Eğlence			Birinci Grup	Doğaya katılmamanın ilk sebebi macera ve keyif.	Uygulama güven sağlıyor ama heyecan ve macera hiç yok.
			İkinci Grup	Doğaya katılmamanın ilk sebebi eğlence, fotoğraf, heyecan ve maceradır.	Güven hat safhada ama heyecan yok.
			Üçüncü Grup	Doya katılmamanın sebebi, keyif, doğayla iç içe olma ama güvenlik ve eğitim şart.	Keyif ve heyecan vardı, güven vardı.
ARU Grubu Dağıtır İletişimi Bozar			Birinci Grup	(Etkinlikler Sırasındaki iletişimin değişimine bakılmak amaçlandığından dolayı etkinlik öncesi görüşmede bu konu ile ilişkili veri konulamamaktadır.)	Anlaşmazlık vardı.
			İkinci Grup		Grup içi iletişim bozuldu. Sürekli tartışmalar yaşandı.
			Üçüncü Grup		Grup beraber hareket etti, uyum iyiydi.

4. TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümde, nitel çalışma sonucu elde edilen bulgular ele aldığımız üç tema başlığı altında, literatür ve çalışmanın temelini oluşturan teoriyle paralel bir şekilde tartışılmaktadır.

Literatüre bakıldığında, sadece trekking alanında çalışmalar sınırlı sayıdadır. Genelde dağcılık adı altında trekking çalışmaları ele alınmaktadır. Apollo'ya (2017) göre, dağcılık sadece deneyimli insanlar tarafından yapılmamaktadır. Bu çalışmada da, vurgulanmak istenen konulardan biri de budur. Dağcılığın bir türü olan trekking, sadece deneyimli ve eğitilmiş (uzman) katılımcılar tarafından değil herkes tarafından rağbet gören bir doğa sporu haline gelmiş bulunmaktadır. Bu nedeni de, Apollo'nun (2014) dediği gibi, dağcılık tekniklerinin gelişmesi ve dağcılığın ticarileştirilmesidir. Kulüpler, doğa toplulukları ve turizm şirketleri bu ticarileştirilmeye en çok neden olan etkenlerdir.

Psikofiziksel erişilebilirlik dağcılarının kişisel yeteneklerini ifade eder. Erişilebilir olması için seçilen hedefin (zirveye tırmanma veya dağın etrafında yürüyüş) katılımcının teknik, fiziksel, biyolojik ve psikolojik yetenekleri dahilinde olması gerekir. Yüksek dağlarda her türlü rota (yürüyüş, trekking veya tırmanma) teknik becerilerin yanı sıra fiziksel ve psikolojik hazırlık gerektirir. Parkurda dik bölümler olmasa bile, yüksek rakımlarda yürüyüş veya trekkingin yorucu olabileceği unutulmamalıdır (Apollo, 2017). Buna benzer şekilde, bu çalışma kapsamında, birinci ve ikinci grup, yeterli düzeyde teknik, fiziksel, biyolojik ve psikolojik becerilere sahip olmadığından dolayı bir takım zorluklar yaşamış bulunmaktadır.

Pomfret'e (2006) göre, insanların kişilikleri, macera algılarını ve dağcılığa katılma motivasyonlarını etkiler. Bu çalışma kapsamında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin, birinci ve ikinci grup, riski macera olarak gördüklerinden dolayı trekking esnasında hep bu tür yönelimlerde bulunmuşlardır.

Farklı deneyim sahibi üç grup, yapılan trekkingler esnasındaki deneyimleri bulgular bölümünde sunulmuştur. Bu bölümde bulgulara ortaya çıkan sonuç ve katılımcıların bulgularına ulaşmada davranışlarının altında yatan duygusal ve psikolojik neden ve durum TT yardımıyla tartışılarak ortaya konulmaktadır. Şimdi üç ana tema altında, teori yardımıyla ortaya çıkan bulguları tartışalım:

Tema 1: Tehlike ve Riskin Farklılaşan Anlamı

Trekking etkinliği bünyesinde var olan, doğası gereği barındırdığı riskleri göz ardı edilmemelidir. Doğa sporlarının özü gereği içerdiği tehlike ve risk faktörleri kişinin her zaman ve her koşulda hazır olmasını gerektirir (Mahruki, 2000).

Farklı deneyim sahibi üç gruptan, birinci grubun, daha önce trekking deneyimleri olmadığından etkinlik öncesinde tehlike ve riski ‘*çok fazla korkum yok*’ şeklinde küçümsemekteydiler. Bunun nedeni daha önce hiç trekkinge katılmamış olmalarından dolayı tehlike ve riski yaşamamış olmaları ve yaşanma ihtimali kurgulasalar da sonuçlarını bilemeyişleridir. Bununla beraber katılımcıların hepsi yürüyüşe başlarken ‘*macera istiyorum*’ şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Bunu teorinin sekiz metamotivasyonel durumundan paratelik (eğlenceli) durumla ilişkilendirmek mümkün olacaktır. Onlar için, tehlikeli bir spor olan trekkingde risk almak da heyecan verici olabilir (Apter, 2005). Aynı grupta, birinci trekking etkinliğinin ilerleyen zaman dilimlerinde, karşılaştıkları tehlike ve risklerin onları tedirgin etmiş olmaları sebebiyle farkındalık artmış ve o anlarda daha telik (ciddi) bir yaklaşım gözlenmiştir. Telik durumda kişi ‘ciddi’ bir stil sergiler ve belli bir amaç uğruna aktivitesini gerçekleştirir (Hudson ve ark. 2016). Ciddi durumda, yüksek seviyelerde hissedilen uyarılma tatsızdır ve bir tür endişe veya gerginlik olarak algılanır (Hudson ve ark. 2016). Katılımcılar eğlence için risk almak isteseler de sonucunda tedirgin olacakları tehlikeler onları tedirgin ederek korkutmuştur. Bunun nedeni, birinci grup, bu riskleri (sonucunun tedirgin ettiği) almamayı tercih etseler bile, önemli hedeflere ulaşmak için risk almak genellikle gereklidir (Apter, 2005). Bu onların ilk deneyimleridir, bu yüzden de ilk trekkinglerinde her şeyi deneyimleyerek farkına vararak yaşamışlardır. Bununla beraber yürüyüş esnasında, bazı zaman

dilimlerinde yine paratelik anlara geçiş yaşıadıkları, riski çoğu zaman hala eğlence olarak gördükleri de görünmüştür. Örneğin, daha önce de belirttiğimiz gibi, macera istedikleri ve ilk yürüyüşleri olduğu için heyecanlı olmaları sebebiyle trekkinge paratelik bir şekilde başladılar, daha sonra düşme veya farklı doğal oluşumlardan ürkme gibi tehlikeler atlattılar ve bu durumlarda tehlikenin yaşıyarak farkındalıkları arttı ve telik bir duruma geçiş yaşıadılar, daha sonra ise yine tekrar o korktukları ve ürkükleri oluşumlarda belli bir süre sonra fotoğraf çekerek eğlenmeye başladılar yani paratelik duruma tekrar geçiş yaşıadılar. Bu durum Apter’e (2005) göre telik zihin durumundaki bir kişi süreçte parateliklere ve daha sonra yine tersine bir dönüş sergileyebilir ifadesiyle açıklanabilir. Bu tersine dönüşün teoride üç temel nedeninden biri olan durumsal değişimlerdir (Apter, 2005). Koşullara ve çevreye bağlı olarak değişen bir durum değişikliğine bağlamak mümkündür. Çünkü ilk trekking deneyimlerinde hem yeni arkadaşlıklar kurup hem de manzaranın tadını eğlenerek çıkarmaya başladıklarını, bazen tehlikeyi yaşıadıklarını bazen tehlikeden hem korktuklarını hem zevk aldıklarını ‘*hiç tanımadığımız insanlarla doğada samimi ilişkiler kurabiliyoruz, manzara harika, düştüm, korktum, ürküm, ürkütse de zevk verdi*’ vb. ifadelerinden anlıyoruz. Aynı zamanda riskleri eğlence ve macera olsun diye göze aldıklarını ‘‘*kendilerini uçurumun kenarı gibi tehlikeli anlarda bulduklarını ama ürkütse de bu durumun onları eğlendirdiğini*’ ifadeleriyle anlıyoruz. Bu durum tabiki de trekkingde telik durumdan çıkıp, o anlarda paratelik bir durum sergilediklerini ifade ediyor. Bu durumu başka bir örnekte de görmek mümkün tehlike ve risklerle karşılaştıkları ama eğlenmedikleri, tam tersine düşme ve kayma sonucu zararlar gördükleri durumlarda yaşıyorlar. Bu anlarda tehlike arttıkça, riskin her zaman onlara heyecan yaşıatmadığını anlamaları onları paratelik durumdan yine telik duruma döndürmüş olabilir. Birinci Grubun ARU ile trekking sonrasında, ustalık durumunda da hareket ettiklerini görebilmekteyiz. Artan farkındalık sayesinde ve edindikleri bilgi ve deneyimle daha güçlü, yetenekli ve yetkin bir hal alıyorlar. Doğada yapılan her etkinlikten sonra insan, yeni tecrübeler ve daha geniş bir bakış açısıyla döner, doğayı, insanları ve kendisini daha iyi tanır (Mahruki, 2000). ARU ile trekking de, katılımcılar, bir önceki trekking deneyimindeki tehlike ve riske dair fark ettikleri tehlike ve risklerin dışında, fark etmeyip uygulama sayesinde algıladıkları risklerinde bilincinde olarak telik durumu ile başladıklarını ve bununla

beraber bazı zaman dilimlerinde ustalık durumunun da hakim olduğunu *bir önceki trekkingden dolayı deneyimimiz var bundan dolayı tehlike ve riskleri daha iyi anlayabiliyoruz, trekkingi bundan sonra yapmak istiyorum çünkü farklı bir deneyim sağlıyor vb.* ifadelerinden anlayabiliriz. Katılımcılar, ARU'nun tehlike ve riskleri önceden uyarılarla söyleyerek ortadan kaldırmasından dolayı, bu durumun onlara eğlence vermediğini belirtmişlerdir. Burada aslında, paratelik durumu yaşamak isteyip yaşayamadıkları söylenebilir. Bu durumu Apter'e (2005) göre, paratelik durumda, kişi, zevk almak istemesine rağmen belirli bir zamanda kişi kendi başına eğlenceli bir şey yapamayabilir. Yani aslında burada katılımcılar yaşayamasa da telik durumdan paratelik bir duruma tersine bir dönme durumu söz konusu olmuştur. Ama durum, paratelik durumun hoş olmayan bir duygusu olarak ortaya çıkmıştır. Bu tersine dönüşün nedenini, teorinin ileri sürdüğü üç neden içinden, hayal kırıklığı olarak belirlemek şu nedenlerden dolayı mümkündür; katılımcılar, bir önceki gün riskleri ve tehlikeleri sadece olumsuzluk olarak değil, onlara eğlence ve macera duygusu yaşatan bir şey olarak tanımlamışlardı, yani bu yüzden tehlikeyi ve riski yaşamak onlar için güzel bir şeydi ama uygulama tehlike ve risk ortadan kaldırırken, eğlence ve macerayı da yaşamalarını engellemiş olabilir. Apter (2001), tersine dönme teorisine göre, eğer kişinin ihtiyaçları uzun bir süre karşılanmazsa, bir hayal kırıklığı ve sonucunda da motivasyon durumları arasında bir tersine dönüş meydana geleceğini söylemektedir. Bu, söz konusu çalışmada da, trekking etkinliğinde, ARU, birinci grubun heyecanını ve macera arayışlarını kısıtladığından dolayı beklentileri gerçekleştirilerek, katılımcıların, ARU olmadan yürüdükleri bir önceki güne göre duygularını tamamen değiştirerek somurtkan, mutsuz bir hal sergiledikleri görülmüştür. Çoğu zaman bunu, uygulamanın dışında rotadan çıkarak yaşadıklarını *kendi kendime eğlence aradım rotanın dışına çıktım* gibi benzeri ifadeleriyle, çoğu zaman da farklı şekillerde gösterdiklerini *kayadan kayaya atladım, kendime eğlence aradım* ifadelerinden anlaşılmaktadır. İşte bu yüzden katılımcılar, uygulama ile yürüyüşlerinde, bekledikleri ve hayal kurdukları gibi olmadığından hayal kırıklığına uğrayarak bir tersine dönüş yaşamış olabilirler ve buda onların hoş olmayan bir duygu olan 'sıkılma, bıkkınlık, somurtkanlık, asık suratlılık' gibi somatik duygular yaşamalarına neden oldu. Bunlar katılımcıların, tehlike ve risk ile ilgili yaşadıkları duygu ve duygu geçişlerinden sadece bir kaçıdır. Apter' e göre (2018), kişiliğin

temelde dinamik olduğu ve her zaman hareket halinde olduğu ve yine bunu ‘Biz heykel değil dansçıyız, farklı zamanlarda farklı insanlar olmak arasında geçiş yapıyoruz, bu anlamda yaşam boyunca zikzak çiziyoruz’ sözleriyle ifade ederek, zaman zaman bir meta motivasyondan karşıtına (tersine) ve yine zaman içinde geriye ve ileriye doğru geçecektir sözleriyle açıklamıştır.

İkinci grubun gelince etkinlik öncesinde trekkingde tehlike ve riskin var olduğunu ancak onlar için sadece olumsuzluk ifade etmediğini, aynı zamanda, riskin doğada ve macerada olmazsa olmaz olduğunu, yani iyi şeyler de ifade ettiğini bildirmişlerdir. Yani trekking de tehlike ve riskin onlara kattığı heyecanın peşindeydiler. Paratelik durumda amaç, faaliyetin kendisinden zevk almaktır, aslında faaliyeti amaç uğruna değil kendi iyiliği için takip eder (Apter, 2005). şimdiki çalışma da katılımcılar etkinlikten zevk almak istemektedirler ve riski ve tehlikeyi de zevke ulaşmada ki bir araç olarak görmektedirler. Katılımcılar, birinci trekking etkinliğine, daha önce deneyim sahibi olduklarından dolayı, ustalık durumunda bir hal sergiledikleri gözlemlenmiştir. Örneğin Sırf fotoğraf çekilmek için ya da heyecanı yaşayabilmek için uçurumun kenarında, düşme riskini göze alarak fotoğraf çekilmişlerdir. Katılımcılar trekking esnasında daha çok paratelik durum sergilemişlerdir. Zaman zaman katılımcılar sempati ve diğer odaklı durum halini birlikte yaşadıkları gözlemlenmiştir. Örneğin, tek başlarına aldıkları bir riski, diğer grup arkadaşı aldığında bir koruma duygusunun dışarı vurumu ‘düşersin, gitme, yapma’ şeklinde gözlemlenmiş hatta söylemlerde de bulgular kısmında ifade edilmiştir. Burada görüldüğu gibi ustalıktan sempatiye bir tersine dönüş yaşanmıştır. Bunun nedeni de değişen durumdur. Çünkü onlar, evet yürüyüşe başlarken, daha önceki deneyimlerinden dolayı tehlikeleri ve riskleri bildiklerini bundan dolayı yetkin olduklarını ifade ederek yürüyüşe başlamışlardı fakat durum artık değişerek, grup arkadaşlarından biri o tehlikeyi yaşıyor riski ifade ederek onlara aralarındaki arkadaşlık ilişkisi ve sevgiden ötürü bir koruma hissi, yaşatmış olabilir. ARU ile yürüdükleri trekkingde, tıpkı birinci grup gibi, uygulama tehlike ve riski ellerinden aldığı için macera ve zevk yaşayamadıklarını söylemişler, bu durumda paratelik durumun hoş olmayan duygusunu yaşamış olmalarına sebep olmuş olabilir. şimdiki durum bundan öncekilerden biraz daha karışık. Doğada en küçük taştan en büyük

kayalara kadar, değişen ortam nedeniyle yaşanan duygularda farklılık gösterebilmektedir. Örneğin doğanın büyüüne ve manzarasına kapıldığımız anlarda o an yaşadığımız hoş duygular (paratelik) bir anda bir taşa basarak düşmeyle hoş olmayan bir duygu olarak neticelenebilir. Yani değişken olan doğada duyguların sabit kalması beklenemez. Elbette birçok anlık duygu geçişleri yaşanmıştır. Fakat bu çalışma; katılımcıların söylemleri ve araştırmacı gözlemleriyle sınırlıdır. Bireylerin bu tersine dönüşlerin farkında olarak yaşamaları, normal günlük yaşam süresinde insanların farklı odak durumları arasında nasıl hareket ettikleri konusunda iyi bir his veriyor (Apter, 2005). Burada araştırmacı ve gözlemciler tarafından tespit edilen bir diğer konu da, birinci ve ikinci grup katılımcıların sahip oldukları birkaç deneyimle hemen ustalık durum hallerine bürünüyor olmalarıdır. Böyle davranmalarının esas nedeni de ARU’da karşılarına çıkabilecek risk ve tehlike noktalarını ve dikkat edilmesi gereken konuları katılımcılara önceden bildiriliyor olmasıdır. Bu, katılımcıların ustalık durum haline geçmesine teşvik etmiş olabilir. Bu durum bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Çünkü zaman zaman rota değişikliğine gitmişler ve sorunlar yaşamışlardır. Bu da tehlike ve riskleri yaşamalarına neden olmuştur.

Üçüncü grup, daha önce birçok trekking deneyimi olan ve bu konuda eğitimler almış bir grup olmaları dolayısıyla, birinci trekkinge ustalık durum hali ile başlamışlardır. Katılımcılar, trekkingde bilgi sahibi olduklarını, eğitimli olduklarını ve bu konuda yetkinliklerinin de olduğunu kibir ve gururla ifade etmişler ve bu durum araştırmacı ve gözlemciler tarafından da rahatlıkla fark edilmiştir. Tehlike ve riskin var olduğunu, bunların deneyimle ve eğitimle çözülebileceğinin, kendilerinin de hem deneyimli hem eğitimli olduklarından bu tehlikeleri görebildiklerini ifade etmişlerdir. Ustalık durumunda, kişi güç, kontrol ve tokluğa değer verir ve onu arar (Hudson ve ark., 2016). Ustalık durumunun verdiği gurur, kibir ve övgünün kendilerinde fazlasıyla var olduğu görülmüştür. Katılımcılar, eğitim almadan ve deneyim olmadan doğaya çıkarak kendini riske atan insanların diğer insanları da tehlikeye soktuklarını ifade ederken, aynı zamanda ‘pikniğe gelmiş gibi doğaya çıkan insanlar var’ diyerek bir aşağılama gösterdikleri görülmüştür. Bu tamamen, kendi odaklı ve ustalık durum kombinasyonunun verdiği, işlemsel duygulardan hoş olmayan bir aşağılama duygusunu ifade etmektedir. ‘Kendi odaklı-ustalık’ durum

kombinasyonunda, yüksek seviyelerde işlevsel duygu gururla hoş bir şekilde deneyimlenirken, düşük seviyelerde hoş olmayan bir aşağılama olarak deneyimlenmektedir (Hudson ve Males, 2016). Katılımcılar ARU ile trekkingde, yine aynı duygular içinde trekkinge başlamıştır. Uygulamanın, tehlike ve riskleri önleme de güzel olduğunu, doğa sporları için faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Trekking esnasında, bir arkadaşlarının sisten dolayı geride kalması ve bir başka arkadaşlarının da düşmesinden dolayı diğer odaklı ve sempati durum kombinasyonlarına bir geçiş olduğu gözlemlenmiştir. Tabi genel anlam da bakıldığında ustalık-kendi odaklı/diğer odaklı durum kombinasyonunun özelliklerini taşıdıkları gözlemlenmiştir.

Görüldüğü gibi, teori yardımı ile katılımcıların tehlike ve riske ilişkin bulguları tartışılmıştır. Başlangıçtan itibaren birçok motivasyonlar arası durumların tersine geçişleri ve nedenleri tartışılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bir sonraki araştırma sorusunda da, katılımcıların; macera, eğlence, güvenlik ve tecrübeye ilişkin deneyimleri, teoriyle tartışılarak açıklanmıştır.

Tema 2: Artan Güvenlik Azalan Eğlence

Bu tema altında elde edilen bulgular literatür ve teori yardımıyla tartışılmaktadır.

Macera deyince ilk anda akla zorlu, tehlikeli, fiziksel ve psikolojik olarak zahmetli, çeşitli riskler ve belirsizlikler içeren ama bir o kadar da heyecanlı ve çekici süreçler gelir ve bazılarımız yaradılış itibarıyla bu tür süreçlerden büyük keyif alıp, heyecan duyarken bu yaklaşım elbette ki herkes için geçerli değildir (Mahruki, 2018). Tıpkı farklı deneyime sahip üç grup da olduğu gibi. Bu üç grupta toplamda 12 katılımcı vardı ve hepsinin de maceranın getirdiği heyecandan zevk aldığını söyleyememektedir.

Birinci grup, etkinlik öncesinde, daha önce hiç trekking yapmadıklarını, bu yüzden hem deneyimsiz hem de eğitimsiz olduklarını, trekkingden macera ve eğlence beklentilerini, güvenlik konusunun önemli olduğunu fakat eğlence olursa devamının geleceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların burada paratelik bir yaklaşım sergilediklerini görebiliyoruz. Paratelik durumda kişi, eğlenceye odaklanır, hemen hissetmek, neşe almak ve kendiliğinden olmasını sağlamak ister (Apter, 2005). Yani, daha çok işin zevkine odaklanır. Birinci trekking etkinliğinde, trekking başladığında yine bu durumun devam ettiğini, trekking esnasında da zevki yaşadıklarından ve beklentileri gerçekleştiğinden dolayı heyecanlı ve coşkulu oldukları görülmüştür. Aynı zamanda bilmedikleri bir ortama girmişler ve çok çabuk bir uyum sağlamışlar, böylelikle hem paratelik hem de uyumlu durum kombinasyonlarını birlikte yaşamışlardır. ARU ile trekkinglerinde ise, katılımcıların paratelik-uyumlu durum kombinasyonlarından, isyancı bir duruma geçiş olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedeni olarak da katılımcıların ARU ile eğlence ve macera duygularının elinden alınmasıdır. Katılımcılar bu yüzden paratelik-isyancı durum kombinasyonlarında, kişi uyarılmayı artırmak ve sürdürmek için eylemlerde bulunmaktadır (Hudson ve Males, 2016). Burada da katılımcılar, uygulamanın ellerinden aldığı macera ve eğlenceyi farklı şeyler yaparak korumaya çalışmış olabilirler Örneğin, rotadan çıkmışlar, taştan taş atlayarak kendilerine macera aramışlar gibi. Özgürlüğüne düşkünlüğü ile bilinen doğa sporcusu Mahruki trekkingde istediği gibi hareket edemediği zamanlarda isyancı kişiliğinden doğan tepkiler verir, Ama bu durum hala devam ettiğinden, bu iki durum kombinasyonlarından doğan somatik hoş olmayan duygular grubundaki, sıkıcılık, somurtkanlık ve asık suratlılık gibi haller sergiledikleri görülmüştür.

Birinci gruptaki görünüm, ikinci grupla neredeyse birbirine çok benzemektedir. Aynı durum kombinasyonları, aynı nedenlerden dolayı durumlar arası tersine dönmeler şeklindedir. Birinci grupta olduğu gibi, birinci trekking etkinliğinde yaşamak istedikleri macera, heyecan, eğlence gibi duyguları yaşamışlar fakat ARU ile trekkingde tüm bunlardan yoksun kalmışlardır. ARU sadece onlara güvenlik konusunda bir rahatlık sağlamıştır. Bu grubun diğerinden tek farkı, daha önce birkaç trekking etkinliğine katılmış olmalarından dolayı deneyimli olmalarıdır.

Bu yüzden ustalık durumu da her iki trekkingde de, bu grupta zaman zaman gözlemlenmiş bulunmaktadır.

Bu iki grup için, ARU'nun güvenliği sağladığı, oluşabilecek tehlikeleri önlediği söylenebilir fakat katılımcıların asıl istekleri olan macera ve eğlenceyi önlediğini belirtebiliriz. Bunun nedeni uygulamanın deneyim ve eğitim olmadan kullanılması katılımcıların (birinci ve ikinci grup) uygulamayı trekking etkinliğinin bir parçası haline getirmelerine ve tamamen onlara bağlı kalmalarına neden olmuş olabilir. Sadece gerekli gördükleri noktalarda uygulamaya baksalardı belki eğlenceyi trekkingin eğlence kısmını kaçırmayabilirdi. Bu seferde az bir yetkinlik ile ilerleyemeyebilirler ve o zamanda sürekli uygulamaya ihtiyaç duyabilirdi. Yani aslında sorun, üçüncü grubun söylediği gibi, trekkingde sadece uygulamanın yeterli olmayışı olabilir.

Üçüncü grup, etkinlik öncesinde deneyimli ve eğitimli olduklarını, tabi ki herkes gibi eğlence ve doğayla baş başa kalmak amaçlı çıktıklarını fakat güvenliğin önemli olduğunu vurgulamışlardı. Üçüncü grup, trekking etkinliğini zevkten çok artık profesyonel bir şekilde belli bir amaçla yapmaktadır (telik durum). Katılımcılar doğaya ve trekkingin bünyesinde var olan kurallara uymanın önemli olduğunu, disiplinin olması gerektiğini vurgularken, onların telik-uyumlu durum kombinasyonlarını birlikte yaşadıklarını rahatça görebilmekteyiz. Ve etkinlik istedikleri gibi güvenli ve disiplinli bir şekilde olduğunda katılımcılar bundan zevk alarak paratelik duruma geçiş yapabiliyorlar. Yani onların, diğer gruplara göre zevk ve eğlence anlayışları paratelik durumda bu şekilde kendini göstermektedir. Diğer bir deyişle, diğer gruplar, paratelik durumda, macera ve eğlenceyi öncelik olarak yaşamak isteyip bu gerçekleştiğinde zevk alırken, üçüncü grup güvenlik esası olduğundan güvenli olduklarını hissettiklerinde zevk almaktadırlar. Katılımcılar, ARU'nun güvenliği sağladığını ve yararlı bulduklarını ama daha önce de vurgulandığı gibi deneyim ve eğitim olmadan tek başına yeterli olmadığını altını çizmişlerdir.

Tema 3: Akıllı Rota Grubu Dağıtır İletişimi Bozar

Bireylerin doğa sporlarına gösterdiği ilginin nedenleri olarak, doğa sevgisi, aileden ve günlük rutinden uzaklaşmak, sorumluluktan kaçmak, fiziksel aktivite yapma ihtiyacı, dinlenme, kendini gerçekleştirme, yeni yetenekler öğrenme ve onları kullanma, sosyal ilişki kurma, yeni arkadaşlar edinme, başkalarını gözleme, aile ve arkadaşlarla vakit geçirme, kendiyle ve başkalarıyla rekabet etme, başarıma arzusu, sosyal statü elde etme, başkalarına yardım etme bulunmuştur (Ardahan ve Mert, 2013). Bu açıdan, kendimizi daha iyi ifade etmek, doğayı daha iyi tanımak ve insanlar arasındaki iletişimi artırmak, hem spor hem de sosyal etkinlik olarak insanların birbirleriyle kaynaşması açısından doğa yürüyüşleri büyük fayda sağlamaktadır. Doğa sporları, grup dinamiklerini öğrenme, bireysel karar verebilme, kendine güvenin artması, risk yönetimini öğrenme ve deneyimleme, fiziksel ve mental sağlığı olumlu etkileme, kendisinin ve başkalarının sorumluluğunu alabilme, daha sağlıklı hissetme, yeni arkadaşlar edinme ve sosyalleşme olarak kişiliğe büyük katkı sağlamaktadır (Ardahan ve Mert, 2013).

Uсталık-sempati ve kendi-diğer odaklı motivasyonel durumlar, kombine çalışarak diğer insanlarla veya nesnelerle yapılan işlemlerde algılanan sonuçlara (hoş kazanç veya hoş olmayan zararlar) dayanan bir dizi işlemsel duyguya izin verir (Hudson, Males ve Kerr, 2016). Bu bağlamda, birinci grup, birinci trekking etkinliğine başlarken, kendi odaklı- sempati durum kombinasyonu ile başlamış, zaman içinde diğer grup arkadaşlarıyla tanışıp kaynaşarak diğer odaklı- sempati durum kombinasyonuna geçiş yapmıştır. Katılımcılar, grup iletişiminin çok iyi olduğunu, güzel dostluklar kurduklarını, yiyecek ve içeceklerini paylaştıklarını, birlikte hareket edip birlikte kararlar aldıklarını ifade etmişlerdir. ARU ile trekking etkinliğinde, yine diğer odaklı ve sempati bir ruh hali ile etkinliğe başlamışlar fakat trekking esnasında farklı sebeplerden dolayı kendi odaklı durum kombinasyonuna bir tersine dönüş sergilemişlerdir. Uygulama olmadan yürüdüklerindeki dostluk ve samimiyeti yaşayamamış, birlikte kararlar vermemişler, sadece uygulama doğrultusunda ilerlemişlerdir. Bunun nedeni, bulgulara daha önce gösterildiği gibi, uygulamadan dolayı birbirlerine olan ihtiyaçlarının azalması, uygulamanın iletişimi

olumsuz etkilemesi olarak söylenmiştir. Bu sebeple, buradaki diğer odaklıdan kendi odaklıya tersine dönüşün nedenini, teorinin ileri sürdüğü ün nedenden durum değişikliği olarak değerlendirmek mümkün olacaktır.

İkinci grup, aynı birinci grup gibi, birinci gün diğer odaklı bir hal sergilerken, bir sonraki gün uygulama nedeniyle bir tersine dönüş yaşamışlardır. İkinci grup, ARU'daki bu tersine dönüşün nedenine birinci gruptakilerin söylemlerine ek olarak, ARU olmadan yürüdükleri zaman, tehlike ve riskin de birlikteliği sağladığını, bu yüzden de ARU ile trekkinde birlikteliğin kaybolduğunu ifade etmişlerdi. Doğa sporlarındaki risk ve tehlike, kişiye özgüven ve başarı duygusunu yaşattığı gibi (Mahruki, 2000); dostluk, paylaşım, ekip çalışması ve takım ruhu kavramlarına da katkı sağlar. Bu bağlamda değerlendirecek olursak, birinci trekkingde, uygulama olmadığından tehlikelerle karşılaşma riski ihtimalleri yüksek olduğundan dolayı katılımcılar birlikte hareket etmişler ve kararları birlikte almışlar, sorumlulukları hep birlikte üstlenmişlerdir (diğer odaklı). Fakat ARU, tehlike ve riskleri önlediğinden katılımcılara verdiği rahatlık ve güven nedeniyle katılımcılar birbirlerine olan ihtiyaçlarının kalmadığını hissederek bir kendi odaklı durum haliyle davranış sergilemişlerdir.

Üçüncü grup ise, sahip oldukları deneyim ve yetkinlik, daha öncesinde yaptıkları trekking etkinliklerinden dolayı grup arkadaşlarını da tanımaları sebebiyle trekking etkinliğine ustalık- diğer odaklı bir durum kombinasyonu ile başlamış, ilerleyen zamanlarda durumlar arası anlık geçiş yaşansa da genel durum olarak bu şekilde bir hal sergilemişlerdir. ARU ile trekkinglerinde de durum yine aynı şekilde olmuştur. Bu grup, aralarındaki iletişimin bozulmadığını çeşitli şekillerde hem ifade(yazalım ifade örneği) etmiş hem de araştırmacı tarafından da gözlemlenmiştir. Bunun nedeni de, daha önce de söylendiği gibi, diğer gruplar gibi uygulamaya bağlı kalmayıp sadece gerekli gördükleri zamanlarda bakmış olmaları olarak söylenebilir. Aslında genel sonuç olarak bakarsak, konu hep aynı noktaya gelmektedir. ARU'nun doğa sporları için iyi bir uygulama olduğu, güvenlik esaslı bir trekking sağladığı ama tek başına, deneyim ve eğitim olmadan yetersiz olacağı görüşüdür.

ARU, grup içi deneyimi de olumsuz etkilemiştir. Gerek yönlerini bulma konusunda gerek de uyarılarla her şeyi belirttiği için, katılımcılar, sadece bir yarış gibi trekkingi bitirmeye yani sonuca odaklanmışlardır. Bu da trekkingin ruhuna aykırı bir hal almıştır. Bu durum, onların ellerine uygulamayı alıp tamamen uygulamaya odaklı bir şekilde hareket ettiklerinden dolayı da ortaya çıkmıştır. Çünkü, üçüncü grup, onların tersine, uygulamayı sadece belirtilen ve sinyallerin geldiği uyarı noktalarında kullanmışlar, onun dışında bakmamışlardır. Bu da ne onların etkileşimini ne de trekkingden aldıkları hazzı olumsuz yönde etkilememiştir.

Genel anlamda, üç tema altında da görüldüğü gibi, grupların sahip oldukları deneyim, tecrübe, yetkinlik ve eğitimin, bununla beraber kişilerin sahip oldukları ve devamlı değişen motivasyon durumlarının trekkingde farklı sonuçlara ve olaylara neden olduğunu görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, farklı deneyim ve tecrübeye sahip katılımcıların, bulgular ve tartışmada ulaşılan sonuçları bu bölümde ortaya konularak çalışmaya yönelik önerilerle birlikte sunulmaktadır.

5.1. Sonuç

Çalışmanın bu bölümünde, farklı deneyime sahip üç grupta, trekking etkinliklerinde uygulama olmadan ve uygulamayla nasıl bir durum sergiledikleri ortaya konulmuştur.

- ✓ İlk defa trekkingi deneyimlemiş gruplar bilmediklerinden dolayı ilk olarak tehlikeyi küçümseyebilirler.
- ✓ Trekking etkinliklerine ilk kez katılanlarının doğaya çıkmalarında ki ilk etkenin macera ve keyif olduğu, güvenlik konusunun ise ilk etapta dikkate alınmadığı görülmüşken bunun aksine, trekking de uzmanlaşmış katılımcılar için güvenliğin ilk etapta olduğu daha sonra keyif almayı amaçladıkları şeklinde ortaya çıkmıştır.
- ✓ ARU, deneyimsiz grupları olumsuz yönde etkilerken deneyimli ve eğitilmiş bireylerde pek bir farklılık yaratmamıştır.
- ✓ Tamamen uygulamaya göre hareket etmek güvenlik bakımından güzel olsa bile trekkingin sporunun doğası gereği ona ters düşebilir.
- ✓ ARU'nun, herkes tarafından değil trekking konusunda deneyimli ve eğitilmiş insanlarca kullanılması daha uygun olacaktır.
- ✓ ARU'da, rota hazırlayacak kişilerin deneyimli ve o rotayı bilen kişilerce hazırlanması gerekir. Hazırlanan rotaların zorluk seviyelerine göre hazırlanarak bunun belirtilmesi gerekmektedir. Çünkü deneyimli birinin hazırladığı rotayı deneyimsiz birinin ya da deneyimsiz birinin hazırladığı

rotayı deneyimli birinin yürümesi söz konusu olunabileceği için sorunlar baş gösterebilmektedir.

- ✓ ARU, teknolojik bir alet olduğundan dolayı, düşme, kırılma, bozulma, şarjının bitmesi ya da telefonun bağlantısının kesilerek uygulamanın aktif olamaması sorunuyla karşı karşıya kalınabilmektedir.
- ✓ Trekking etkinliğinde de deneyim ve eğitim çok önemlidir ve bunların aynı anda olması gerekmektedir. Örneğin, deneyimsiz gruplar, trekking boyunca ARU'yu yürüyüşün bir parçası haline getirirken eğitimli grup, ARU da uyarılar geldikçe ARU ya bağlı kalmışlardır.
- ✓ Deneyimsiz grupların trekkingden beklentisi, macera, eğlence gibi duygularken deneyimli grubun beklentisi güvenlik olmakla birlikte, diğer duyguların güvenlik olursa zaten olacağı yönündedir.
- ✓ Çalışmada kullanılan ARU uygulaması, deneyimsiz grupta iletişimi olumsuz yönde etkilemiştir.
- ✓ Akıllı Rota Uygulaması, Trekking katılımcılarına karşılaştıkları risklerle baş etme konusunda olumlu yönde etki edecektir. Ama sadece tek başına yeterli değildir.
- ✓ Deneyimli, daha az deneyimli ve daha önce hiçbir etkinliğe katılmamış kişilerin risk algıları arasında farklılıklar mevcuttur.
- ✓ Katılımcıların yetkinlik seviyesindeki artış, riski algılama seviyesini de artırarak, risk yönetimini olumsuz etkilemekte ve buna bağlı olarak da gerçekleşme ihtimali olan riski önlemektedir.
- ✓ Bireyin risk algısı ve yetkinliği, etkinliklere katıldıkça ve deneyim kazandıkça değişiklik göstermektedir. Yani deneyim kazandıkça risk algısı artmaktadır.

5.2. Öneriler

- ✓ Katılımcıların, arama kurtarma ekiplerinin ve doğanın güvenliği için AFAD, GSGM ve jandarma ile ortak tabanlı bir ARU veri tabanı havuzu oluşturulmalı ve bu oluşturulan rotalar üzerinde teknolojik imkanlar sağlanarak kişilerin online olarak takibi sağlanması önerilmektedir. Böylelikle oluşması muhtemel riskler azaltılabilir.
- ✓ ARU da herkesin rota oluşturması ve oluşturduğu rotayı paylaşması konusunun önüne geçilemez ve bu ciddi bir sorun olduğu için yetkili kurumlar kendi resmi ARU rotaları oluşturmalıdır. Oluşturulacak rotada belli bir genişlik alanı sağlanarak katılımcıların heyecan ve macera duyguları da hesaplanmalıdır. Bununla birlikte hem trekking katılımcılarının ihtiyaçları karşılanmalı hem de arama kurtarma çalışmaları ile birlikte doğanın genel korunması belirli sınırlar içerisinde çekilebilir. Bu hem katılımcıların hem arama kurtarma ekiplerinin hem de doğanın en az riskle karşılaşmasını sağlayabilir.
- ✓ Trekking etkinliklerine katılmak isteyen her bireyin en azından temel eğitim almalarını tavsiye ve teşvik edici çalışmalar ilgili kurumlar tarafından yapılmalı ve sağlanmalıdır. Böylelikle deneyimlerini daha bilinçli şekilde yapmalarına imkan verilebilir.
- ✓ Rota tüketimi, doğanın aurası, florası, kültürü, ekonomisi için çok önemlidir. Tüm bunların kaybının önüne geçme konusunda ilgili kurumlar bununla ilgili denetimlerini yapmalı, yürüyüş yapılacak rotaları buna göre denetimlerle belirlemeli ve kontrol altına almalı. Çünkü herkesin bilinçsiz şekilde macera araması ve ona göre doğaya çıkmasıyla, doğal ortam bozulmaktadır. Gerekli eğitimleri almayan insanlar riski, sadece kendi dünyalarına verilen zararlar olarak görmektedirler. Herkesin, istediği gibi, istediği yerde, yürüyüş etkinlikleri yapmasının önüne geçmeli veya denetimlere tabi tutularak, ilgili kuruluşlar tarafından belirlenen yerlerde yapılmasına olanak sağlanmalıdır.

- ✓ Yapılacak yürüyüşler, belirlenen yetkili bir merciinin kontrolü altında yapılarak kontrol altına alınmalıdır. TDF, AFAD GSGM ve İl Jandarma, Sağlık Kuruluşları gibi kurumlarla iletişim halinde olarak çalışmalı. Böylece yürüyüşler hem denetim altında daha kontrollü bir şekilde yapılır hem de olması muhtemel tehlikeler önlenir.
- ✓ Farklı yetkinlik seviyesindeki katılımcılar göz önünde bulundurularak, katılımcıların alabilecekleri zorluk seviyelerine göre rotalar hazırlanmalıdır. Böylece, katılımcının beklentisi gerçekleştirilebilir ve yetkinliklerini aşan ya da yetkinliklerinin altında bir rotada yürünmelerinin önüne geçilebilir.

ÖZET

Farklı Rotalarda Yürüyüş Yapan Katılımcıların Akıllı Rota Uygulamasına Dayalı Risk Algılarının Ortaya Konulması Ve Deneyimleri

Çalışmada, Farklı deneyim seviyesine sahip üç gruptan oluşan katılımcıların, trekking etkinliğinde Akıllı Rota Uygulaması ve Akıllı Rota Uygulaması olmadan deneyimleri, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile araştırılarak bulgulara ulaşılmıştır. Bu araştırmanın amacı, farklı seviyelerde trekking etkinliğine dahil olan katılımcıların yürüyüşleri sırasındaki deneyimlerini, risk oluşturabilecek etmenlere karşı nasıl bir algı geliştirdiklerini ortaya koymak ve Akıllı Rota Uygulaması'nın riski ne ölçüde önlediğini deneyimleyerek sonuca ulaştırmaktır. Bunun için, farklı deneyim sahibi katılımcıların, yetkinliklerine göre farklı zorluk seviyelerinde parkurlar belirlenerek deneyimleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, gönüllü olarak katılan, dört tane deneyimsiz ve bu işin eğitimini almamış katılımcı, dört tane deneyimli ama eğitimsiz katılımcı, dört tane hem deneyimli hem de bu işin eğitimini almış katılımcı oluşturmaktadır. Etkinliklerden önce ve etkinlikler sonrası yapılan görüşmeler incelenerek bulgulara ulaşılmıştır. Bu konunun daha önce, araştırmacılar tarafından incelenmemiş olması dolayısıyla, okuyuculara ve araştırmacılara ışık tutması amaçlanmaktadır. Bu araştırmayla hem katılımcıların deneyimleri incelenmiş, hem de Akıllı Rota Uygulaması'nın riski ne derece etki altına aldığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Rota Uygulaması, Deneyim, Risk, Tersine Dönme Teorisi, Trekking

SUMMARY

Investigation and Experiences of Risk Perceptions of The Participants Which Walk in Different Routes.

In this study, the experiences of the participants from three groups with different experience levels without Smart Route Application and Smart Route Application in trekking activity were investigated with case study from qualitative research designs. The aim of this study is to determine how the participants involved in trekking activities at different levels experiences, develop a perception against the factors that may pose risk during their trekking and to reach the conclusion by experiencing to what extent Smart Route Application prevents the risk. For this purpose, the experience of the participants with different experience was determined by identifying the tracks with different difficulty levels according to their competences. The sample of the research consists of four volunteers, four inexperienced and untrained participants, four experienced but untrained participants, and four experienced and educated participants. The interviews conducted before and after the events were examined and the findings were obtained. It is intended to shed light on readers and researchers as this topic has not been previously studied by researchers. In this study, both the experiences of the participants were examined and the extent to which Smart Route Application influenced the risk was examined.

Keywords: Experience, Reversal Theory, Risk, Smart Route Application, Trekking

KAYNAKLAR

- APTER MJ (1982). The Experience of Psychological Reversals. London: Academic Press.
- APTER MJ (2001). An Introduction to Reversal Theory. In M.J. Apter (Ed), Motivational Styles in Everyday Life: A Guide to Reversal Theory (pp. 3-35). Washington, DC: American Psychological Association.
- APTER MJ (2003) On A Certain Blindness In Modern Psychology. The Psychologist, 16(9): 474-475.
- APTER MJ (2005). Personality Dynamics: Key Concepts In Reversal Theory. Apter International.
- APTER MJ (2013). Developing Reversal Theory: Some Suggestion for Future Research. Journal of Motivation, Emotion and Personality 1: 1-8.
- APTER MJ MALLOWS R, WILLIAMS S (1998). The Development of the Motivational Style Profile. Personality and Individual Differences 24: 7-18.
- APTER MJ (2016). Understanding Reversal Theory: Six Critical Questions. Journal of Motivation, Emotion, and Personality 1: 1-8.
- APTER MJ, SVEBAK S (1989). Stress From the Rversal Theory Perspective. Stress and Emotion 12: 39-52.
- APPENZELLER H (1998). Risk Management in Sport Issues and Strategies, Carolina Academic Pres, Durham North Carolina.
- APOLLO M (2017). The True Accessibility of Mountaineering: The Case of the High Himalaya. Journal of Outdoor Recreation and Tourism 17 (2017) 29–43.
- APOLLO M (2014). Dual Pricing – Two Points of View (citizen and non-citizen). Case of Entrance Fees in Tourist Facilities in Nepal. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 120, 414–422.
- ARDAHAN F, MERT M (2013). Bireyleri Doğa Yürüyüşü Yapmaya Motive Eden Faktörler Ölçeği Ve Bu Faaliyetlere Katılarak Elde Edilen Faydalar Ölçeğinin Türk Popülasyonu İçin Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması. International Journal of Human Sciences 10: 338-355.
- AYDINGÜN H (1997). Doğada Yaşam ve Gezi Notları. Yayınevi Ltd, İstanbul.

- AYTAÇLI B (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi 3(1): 1-9.
- BASSEY M (1999). Case Study Research in Educational Settings. Buckingham: Open University Press.
- BEEDİE P, HUDSON S (2003). Emergence of Mountain-Based Adventure Tourism. Annals of Tourism Research, 30(3), 625–643.
- BLAYDON MJ, LİNDNER K.J, KERR JH (2002). Metamotivational Characteristics of Eating-Disordered and Exercise-Dependent Triathletes. Psychology of Sport and Exercise, 3, 223-236.
- BROWNT J (1998). Research Needs and Status Report. The Journal of Experiential Education Boulder, **21**, 71-85.
- BEKİROĞLU M (2008). Uçmakdere'nin (Tekirdağ) Doğal Ve Kültürel Özelliklerinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BUCHER CA, KROTEE ML (2002). Management of Physical Education and Sport, Twelfth Edition, Mc graw- Hill.
- CAN E (2015). Boş Zaman, Rekreasyon Ve Etkinlik Turizmi İlişkisi. İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi (**I**: 10)2147-3390
- CARSON HS, MORGAN SG, GREEN PG (2008). Fine-Scale Chemical Fingerprinting Of An Open Coast Crustacean For The Assessment Of Population Connectivity. Marine Biology 153:327-335.
- CARTER S, DAVIES R (2004). Management Development in a Motivationally Rich Environment. Industrial and Commercial Training, 36, 13-19.
- CORBETT R (1993). Risk Management for the Recreation Professional, Recreation Alberta, 12(2).
- CORBETT R (2002). Risk Management for Sport Organizations and Sport Facilities. <http://www.sportlaw.ca/2002/08/riskmanagement-for-sport-organizations-and-sport-facilities/> (Erişim 06.08.2019).
- CARR A (1998). Mountain Madness: Guided Mountaineering In New Zealand's Southern Alps, The Adventure Experience Paradigm And Non-Outdoor Leisure Pursuits, Department Of Tourism, University Of Otago, New Zealand,; (1): 3-5. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi **21**: 419-426.

- CORDESK A, IBRAHİM M (1999). Applications in Recreation and Leisure for Today and Future. (2nd ed.) Boston, MA: WCB/McGraw-Hill.
- COX T, KERR JH (1989). Arousal Effects During Tournament Play in Squash. *Perceptual and Motor Skills* 69: 1275-1280.
- COX T, KERR JH (1990). Cognition and Mood in Relation to the Performance of Squash Tasks. *Acta Psychologica* 73: 103-114.
- COOK MR, GERKOVICH MM., O'CONNELL KA, POTOCKY M (1995). Reversal Theory Constructs and Cigarette Availability Predict Lapse Early in Smoking Cessation. *Research in Nursing & Health*, 18, 217-224.
- DAVIS-BERMA JN, BERMAND S (2002). Risk and Anxiety in Adventure Programming. *The Journal of Experiential Education*, 25, 305-310.
- DEMİRHAN G (2003). Doğa Sporlarına İlişkin Risk Algılaması (Risk Perception in Outdoor-Adventure Sports). *Spor Bilimleri Dergisi [Journal of Sport Science]*, 14(1), 1-13.
- DEMİRHAN G (2005). Mountaineers Risk Perception in Outdoor-Adventure Sports: A Study of Sex and Sport Experience, Perceptual and Motor Skills,
- DESSELLES M, MURPHY SL, THEYS ER (2014). The Development of the Reversal Theory State Measure. *Journal of Motivation, Emotion, and Personality*. 2:10-21.
- DEVECİ B (2018). Örnek Olay"Çalışmasına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme. *Social Sciences Studies Journal* 4: 126-135.
- DOWNING LH (2000). How to Do Things with Contradiction: Exploring Humour in Joseph Heller's "Catch-22." *Atlantis*, 22, 107-135.
- EWERT, A (1983). "Decision-Packaging in Risk Management." *Parks and Recreation*, 18(4): 39-41.
- EWERT A (1989). Risk Management in the Outdoor HPER Setting. *Journal of Physical Education, Recreation, and Dance*, 74, 88-92.
- EWERT A (1994). Plating the Edge: Motivation and Risk Taking in a High-Altitude Wilderness Environment. *Environment and Behavior*, 26, 3-24.

EWERT AW (2001). Playing the Edge: Motivation and Risk Taking in a High-Altitude Wilderness-like Environment. Journal of Human Performance in Extreme Environments **6**: 11-20.

Erişim: [<http://arnika.com.tr/makaleler/doga-yuruyusleri-trekking>].

Erişim Tarihi 15. 11. 2019.

Erişim: [<https://www.sporbilimlerihaber.com/spor-nedir/>].

Erişim Tarihi 15. 11. 2019.

Erişim: [<https://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.pdf>].

Erişim Tarihi 16. 11. 2019.

Erişim: [reversaltheory.net/org/about-the-theory/frequently-asked-questions/]

Erişim Tarihi: 06. 08. 2019.

Erişim: [<https://www.tdf.gov.tr/>]

Erişim Tarihi: 06. 08. 2019.

Erişim: [www.tdf.gov.tr]

Erişim Tarihi: 06. 08. 2019.

FOKKINGA S, DESMET P (2012). Meaningful Mix or Tricky Conflict? A Categorization of Mixed Emotional Experiences and Their Usefulness for Design. Out of control:proceedings of the 8th, international conference on design and emotion. London: Saint Martins College of Art and Design

GAY LR, MILS GE, AIRASIAN PW (2009). Educational Research: Competencies for Analysis and Applications. London: Pearson.

GAYNON YC (2010). The Cases Study as Research Method: A Practical Handbook. Le Delta: Presses de l'Universite du Quebec.

GILHAM B (2000). Case Study Research Methods. London: Continuum House.

- GODBEY G (2009). Outdoor Recreation, Health, and Wellness. Understanding and Enhancing the Relationship, Resources for the Future, 1-29.
- GRANT BC, THOMPSON SM, BOYES M (1996). Risk and Responsibility in Outdoor Recreation. *Journal of Physical Education, Recreation, and Dance*, **67**, 34-36.
- GRANGE P, KERR JH (2010). Physical Aggression in Australian Football: A Qualitative Study of Elite Athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, **11**, 36-43.
- GÜRER B (2012). Investigating The Leadership Skills In Outdoor Sports & Search And Rescue, Abant İzzet Baysal University, Unpublished PhD thesis,; 178.
- GÜRER B, BEKTAŞ F, KURAL B (2018). Doğa Sporları Faaliyetlerine Katılan Sporcuların Psikolojik Performanslarının İncelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, **9**(2): 74-85.
- HOWARD RC (2011). The Question of Excitement: A Missing Link Between Personality Disorder and Violence? *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, **22**, 692-705.
- HUDSON J, MALES JR, KERR JH (2016). Reversal Theory-Based Sport and Exercise Research: Asystematic/Narrative Review. *Psychology of Sport and Exercise*, **27**: 168-179.
- HUDSON J, BATES MD (2000). Factor Affecting Metamotivational Reversals During Motor Task Performance. *Perceptual and Motor Skills* **91**: 373-384.
- HUDSON J, WALKER NC (2002). Metamotivational State Reversals During Matchplay Golf: An Idiographic Approach. *The Sports Psychologist* **16**: 200-217.
- KAPLAN A, ARDAHAN F (2012). Doğa Sporları Yapan Bireylerin Profilleri, Doğa Sporu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar: Antalya Örneği. **12**. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi.
- KARAKÜÇÜK S (2005). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. 5. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- KARATAŞ Ö (2012). Sporda Risk Yönetimi. Türkiye Hentbol Süper Ligi Örneği, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- KERR JH (1985). The Experience of Arousal A New Basis for Studying Arousal Effects in Sports. *Journal of Sports Sciences* **3**: 169-179.

- KERR JH (1987). Differences in the Motivational Characteristics of ‘Professional’, ‘Serious Amateur’ and ‘Recreational’ Sports Performers. *Perceptual and Motor Skills* 64: 379-382.
- KERR JH (1991). Arousal-Seeking in Risk Sports Participants. *Personality and Individual Differences* 12: 613-616.
- KERR JH, KOCK H (2002). Aggression, Violence, and the Death of a Dutch Soccer Hooligan: A reversal theory Explanation. *Aggressive Behavior*, 28, 1-10.
- KERR JH, FUJIYAMA H, CAMPANO J (2002). Emotion and Stress in Serious and Hedonistic Leisure Sport Activities. *Journal of Leisure Research*, 34, 272-289.
- KERR JH, AU CKF, LINDNER KJ (2004). Motivation and Level of Risk in Male and Female Recreational Sport Participation. *Personality and Individual Differences* 37: 1245-1253.
- KERR JH, COX T (1988). Effects of Telic Dominance and Metamotivational State on Squash Task Performance. *Perceptual and Motor Skills* 67: 171-174.
- KILBAŞ Ş (2001). Gençlik ve Boş zaman Değerlendirme. Anaca Yayınları, Adana.
- LİNDER KJ, KERR J (2001). Predictability of Sport Participation Motivation from Metamotivational Dominances and Orientations. *Pergamon* 30: 759-773.
- MACKENZIE S, KERR JH (2012). A (mis)Guided Adventure Tourism Experience: An Autoethnographic Analysis of Mountaineering in Bolivia. *Journal of Sport and Tourism*, 17, 125-144.
- MAHRUKİ AN (2018). Maceranın 5 Yüzü. <http://www.nasuhmahruki.com/> (04.11.2019).
- MAHRUKİ AN (2018). Neden Doğa Sporları. <http://www.nasuhmahruki.com/> (05.11.2019).
- MARTIN P, PRIEST S (1986). Understanding the Adventure Experience. *Journal of Adventure Education* 3(1): 18-21.
- MENGÜTAY S (2003), “Boş Zamanları Değerlendirme Paneli” 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Bildiri kitabı, 246-272, Ankara
- MİL H, ŞANLI S (2015). Sporda Şiddet ve Medya Etkisi: Bir Maçın Analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (55), 231-247.

- MILES MB, HUBERMAN AM (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks: Sage.
- MORGAN SW, STEVENS PE (2008). Transgender Identity Development as Represented by a Group of Female-to-Male Transgendered Adults. *Issues Ment Health Nurs* 29(6):585-99
- ÖZTÜRK YM (2019). *Aktif Spor Yapan Ve Yapmayan Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sporda Şiddet Eğilimi ve Saldırganlık Davranışlarına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi*. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans Tezi.
- PRIEST S (1992). Factor Exploration and Comfirmation fort he Dimensions of an Adventure Experience. *Journal of Leisure Research*, 24(2), 127-139.
- PRIEST S (1993). A New Model for Risk Taking. *Journal of Experiential Education*, 16(1), 50-53.
- PRIEST S (1993). Changes in Perceived Risk and Competence During Whitewater Canoeing. *Jostake urnal of Applied Recreation Research* 18(4): 265-280.
- POMFRET G (2006). Mountaineering Adventure Tourists: a Conceptual Framework for Research. *Tourism Management*, 27(1), 113–123.
- SABAN A, ERSOY A (2019). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. 3. Baskı. Anı Yayıncılık
- SİT CHP, LİNDNER KJ (2005). Motivasyonel Orientations in Youth Sport Participation: Using Ahcievement Goal Theory and Reversal Theory. *Personality and Individual Differences* 38: 605-618.
- SUBAŞI M, OKUMUŞ K (2017). *Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması*.
- STAKE RE (1995). *The Art of Case Study Research*. London: Sage.
- THOMAS S, CAROLE R (1998). Risk and provider responsibility in outdoor adventure activities. *Teacher Development (Routledge)* 2: 265-281.
- TRIMPOP RM, KERR JH, KIRKCALDY B (1999). Comparing Personality Constructs of Risk-Taking Behavior. *Personality and Individual Differences*, 26, 237-254.
- URCAN N (2016). *Doğa Yürüyüşü ve Kampçılık*. Çatı Yayıncılık.

- VINSONNEAU G, VERA-CRUZ G, MULLET E (2010). Sexual Permissiveness: A Mozambique-France Comparison. *Journal of Applied Social Psychology*, 40, 2488-2499.
- WILSON B, WILSON LL (1996). Multiple Selves Operating Within Relationships. *Journal of Family Psychotherapy*, 7, 41-51.
- WILSON LR (2012). Reversal Theory: Understanding the Motivational Styles of Espionage. *International Journal of Intelligence Ethics*, 3, 76-100.
- WOODSIDE AG (2010). *Case Study Research: Theory Methods Practice*. Howard House: Emerald.
- YILMAZ G (2006). *Durum Çalışması. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri Kitabı*.
- YILMAZ G (2014). *Durum Çalışması. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri Kitabı*.
- YILDIRIM A, ŞİMŞEK H (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara Seçkin Yayıncılık.
- YIN RK (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. Beverly Hills: Sage.
- YIN RK (2011). *Qualitative Research From Start to Finish*. New York: The Guilford Press.
- YIN RK (2014). *Case Study Research: Design and Methods*. Los Angeles: Sage

EKLER

EK-1. Ankara Üniversitesi Etik Kurul Karar Örneği

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi :10/09/2018

Toplantı Sayısı :13

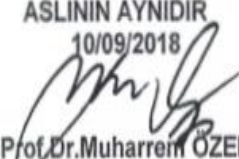
Karar Sayısı :182

182-Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesi doktora öğrencilerinden **M.Toprak Keskin**'in "Akıllı rota uygulaması oluşturularak katılımcıların farklı parkurlarda neleri risk olarak algıladıklarının ortaya konulması ve deneyimleri" başlıklı doktora tezi ile ilgili 11/05/2018 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesi doktora öğrencilerinden **M.Toprak Keskin**'in "Akıllı rota uygulaması oluşturularak katılımcıların farklı parkurlarda neleri risk olarak algıladıklarının ortaya konulması ve deneyimleri" başlıklı doktora tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR

10/09/2018

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : 56786525-050.04.04 / 64516
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

18 Eylül 2019

Tam Ekran Alıntısı

Sayın M.Toprak KESKİN
Sağlık Bilimleri Fakültesi Doktora Öğrencisi

İlgi: 11/05/2018 tarihli başvurunuz.

“Akıllı rota uygulaması oluşturularak katılımcıların farklı parkurlarda neleri risk olarak algıladıklarının ortaya konulması ve deneyimleri” başlıklı doktora tezi ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 10/09/2018 tarihli toplantısında alınan 13/182 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr.Sibel A.ÖZKAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

EK-2. Katılımcı Tarafından İmzalanan Onam Formu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda "Akıllı Rota Uygulaması Oluşturularak Katılımcıların Farklı Parkurlarda Neleri Risk Olarak Algıladıklarının Ortaya Konulması ve Deneyimleri" başlıklı araştırma "~~M. Toprak Keskin~~" tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra **çalışmadan çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: M. Toprak KESKİN

Araştırmanın Nedeni: DOKTORA TEZİ

Süresi: 2 GÜN

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: AKSARAY

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

|

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

e-posta:

İmzası:

EK-3. Katılımcılara sorulan sorular

Etkinlik öncesi :

- 1.Trekking etkinliklerinde sizce önemli şeyler nelerdir. Güven/keyif/eğlenme/güvenlik önlemleri. Bunlar gerçekleşme nasıl hissedersin?
 - 2.Trekking yaparken karşılaşılabileceğimiz tehlikeler olabilir mi? Bunlar nelerdir?
 - 3.Sizce bunlardan hangileri sizden hangileri çevreden kaynaklanıyor olabilir?
 - 4.Bu tehlikelerle karşılaştığımızda tepkilerimiz neler olabilir?
 - 5.Riski nasıl tanımlarsın?
 - 6.Yukarıda saydıklarından hangileri risk teşkil ediyor sence?
 - 7.Trekking yürüyüşlerine başlamadan neyi bilmek istersin?
 - 8.Yürüyüş öncesi neler işini kolaylaştırır ya da zorlaştırır?
 - 9.Trekking rotasını hakkında önceden bilgi sahibi olmak konusunda düşüncelerin neler olabilir?
 - 10.Doğa yürüyüşleri ya da gezilerde telefon kullanır mısın?
 - 11.Hangi amaçla kullanırsın?
 - 12.Yürüyüş öncesi söylemek istediğin ya da bilmemi istediğin bir şey var mı?
- Etkinlik Sonrası:**
- 1.Trekking nasıl geçti? Nasıl bir deneyimdi? Neler hissettin?(Keyif/güven /eğlence/tehlike)
 - 2.Trekking rotası zor muydu kolay mıydı? Nereler senin için kolaydı? Nereler senin için zordu?
 - 3.Parkurda tehlike/keyif /eğlence nerelerde hissettin? *yaşadımsa ne tür tehlikelerdi/keyif/heyecan/güvenlik? *Bu tehlikelerden hangisi /hangileri senin için risk teşkil ediyordu?
 4. Trekking öncesi yapılanlar içinde eklemek ya da değiştirmek istediğin şeyler olabilir mi?
 - 5.Trekking öncesi ön bilgilendirme toplantısı hakkında düşüncelerimiz nelerdir?
 - 6.Rota üzerinde risk olarak tarif edeceğim şeyler var mı* neden? riski şimdi nasıl tanımlarsın*?
 - 7.Yürüyüşte telefon kullandım mı? Ne amaçla?
 - 8-Rota üzerinde Karar vermeniz gereken durumlar oldu mu? Kararlarınızı neye göre verdiniz.

Akıllı Rota Uygulaması kullandıktan sonraki görüşme

- 1-Nasıl hissediyorsun? Keyif/heyecan/korku/Nasıl?
- 2-Korku ve tehlike /heyecan/keyif yaşadığı yer varsa bunu nerelerde ve nasıl yaşadım?
- 3-Rota üzerinde tehlikeli/heyecanlı/korkulu/ olabilecek durumlar yaşadım mı?
- 4-Yaşadıysan nelerdi bunlar?
- 5-Yürüyüşlerde daha önceden telefon kullandım mı? Ne amaçla foto çekmek vs..
- 6-Akıllı rotaya benzer bir uygulama daha önceden kullandım mı?
- 7-Kullanımı kolay mıydı? Zor muydu?
- 8-Bir dahaki yürüyüşe kullanır mıydınız? Kullanmaz mıydınız?
- 9-Bunları dedirten şeyler neler olabilir?
- 10-Uygulamada rota üzerinde uyarılar geldiğinde uyarılara dikkat ettin mi? Uydun mu onlara?
- 11-Sizce uyarı noktalarında işaret edilen yerler gerçekten dikkat edilmesi gereken yerler miydi?
- 12-Bu noktalar dışında sizce dikkat edilmesi gereken yerler var mıydı?
- 13-Bu uyarılara dikkat etmeseniz ne olurdu?
- 14-Tracking yapacaklara bu uygulamayı önerir miydiniz? Neden?
- 15-Bu uygulama için senden sonrakiler kullanırken neleri yapmalar neleri yapmasınlar?
- 16-Bu uygulamayı kullanırken güvenli/tehlikeli olabilecek şeyler neler olabilir?
- 17-Bu uygulamayı kullanırken çevreye dikkat edebildin mi/heyecan yaşayabildin mi/fotoğraf çekebildin mi?
- 18-Hala trekking yürüyüşlerinde tehlike olarak gördüğün şeyler nelerdir?
- 19-Riski tarif etmenizi istesem?
- 20-Güven, risk, heyecan, korku bu uygulama da hangisi sana yakın geldi

EK-4. Trekking ve Odak Görüşmeler Esnasındaki Fotoğraf Kareleri

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgiler

Adı : M. Toprak
Soyadı : KESKİN
Doğum Yeri ve Tarihi : Ermenek, 01.01.1973
Uyruğu : TC
Medeni Durumu : Bekar
Askerlik Durumu : Yaptı

İletişim Adresi ve Telefonu: Nevşehir, 2000 Evler Mah. Zübeyde Hanım Cad. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojileri Yüksekokulu/ +90 (544) 488 88 81/ toprakkeskin@hotmail.com

II- Eğitimi

2014 Doktora, Ankara Üniversitesi
2012 Yüksek Lisans, Aksaray Üniversitesi
1994 Lisans, Selçuk Üniversitesi BESYO
1990 Lise, Selçuklu Lisesi

III- Mesleki Deneyimi

MEB Beden Eğitimi Öğretmeni

Aksaray İl Koordinatörlüğü (ildeki spor yarışmaları, törenler ve beden eğitimi öğretmenlerinin koordine sorumlusu)

Aksaray Valiliği Su Altı Arama Kurtarma görevlisi

Aksaray Valiliği Dağ Arama Kurtarma Ekip Amiri

Türkiye Dağcılık Federasyon Temsilciliği

Türkiye Okul sporları Federasyonu il Temsilciliği

Yaz ve Kış Yürüyüş Rehberliği

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi (Devam Etmekte)

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde Spor Yöneticiliği Bölüm Başkanı ve Spor Bilimleri ve Teknolojileri Yüksek Okulu Müdür Yardımcısı